

Vereniging Wildbeheer Veluwe

Opgericht 6 oktober 1975- goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 11 november 1975

Secretariaat: Elburgerweg 146 – 8171 RJ VAASSEN Tel. : 0578-576124

Fax : 0578-577406

NIEUWSBRIEF NR 40

VERSLAG VERENIGINGSJAAR

1 april 2013 t/m 31 maart 2014

tevens jaarrapportage grofwild FBE, Gelderland 2013/2014

Van uw voorzitter

In het afgelopen verenigingsjaar is weer hard gewerkt aan de vernieuwing van het Faunabeheerplan voor het grofwild nu voor de gehele provincie Gelderland.

Een nieuwe planperiode geeft de mogelijkheid om nieuwe ideeën in te brengen maar ook om verkeerde ontwikkelingen uit het verleden te kunnen corrigeren. De methodiek om met herten in bepaalde gebieden te werken met flexibele voorjaarsstanden zonder de aantallen in jachtvrije zones ongelimiteerd te laten groeien is weer verlaten. Gebleken is dat te grote groei van de populatie van edelherten leidt tot een onbalans van de in de gebieden spelende belangen, kortom de landbouwschade loopt te hoog op, het aantal verkeersongelukken neemt onverantwoord toe en collega terreinbeheerders ervaren overlast. Toch zijn in het nieuwe Faunabeheerplan enkele nieuwe jachtvrije zones zoals in de ASK op de Noord Veluwe en een deel van Veluwezoom op de Zuid Oost Veluwe opgenomen. Deze laatste is eigenlijk een uitbreiding van het Deelerwoud van Natuurmonumenten. En op de Midden Veluwe ligt al langer een grotere afschotvrije zone (AVZ). Maar nu heeft de gewenste voorjaarsstand ook betrekking op die gebieden, zodat er geen wildgroei mag en kan ontstaan. Het blijft een lastige materie, als je naar een natuurlijker beheer wilt en je richt jachtvrije / luwe gebieden in dan geeft dat hogere standen van vooral vrouwelijke stukken met als gevolg een grotere aanwas en dus een zwaardere afschot druk. Beter kunnen we ons houden aan de afgesproken aantallen en een evenwichtigere geslachtsverhouding, met een beperkte jachtdruk tot gevolg.

Vaak komt het wild in het nieuws en dan vaak wanneer er zich ergens schade voordoet.

Positief nieuws is schaars maar is er wel degelijk. Wanneer we kijken naar de zichtbaarheid van het wild dan neemt die, over een langere periode bekeken, duidelijk toe. Dat is vooral doordat wij als jagers er voor zorgen dat het wild niet de associatie tussen het schot en de mens of auto legt.

Het is niet nodig om hoge standen te hebben om een goede zichtbaarheid te realiseren dat kan ook met het huidige deskundige beheer. Ga zo door!

Wanneer ik dit schrijf staan de varkenstellingen weer voor de deur. De afgelopen winter was er zoveel mast dat het lastig was om met lokvoer de gewenste aantallen binnen te krijgen. De natuur is wat dat betreft niet te corrigeren of maakbaar. Wel kan het zorgelijk zijn als we een reeks volle mastjaren achter elkaar krijgen. Dit effect hebben we ook gezien vanaf 2004 en daarop volgend wat uiteindelijk leidde tot een veel te hoge stand in 2008. Wij moeten er voor zorgen dat we de groei van de populatie beperken. Dat kan enkel door in de maanden juli en augustus, voordat de nieuwe mast valt, het merendeel van het afschot te realiseren. We weten allemaal dat het lastig is in de vakantie periode met veel recreatie en nog vaak kleine biggen maar het is onze taak om het populatiebeheer goed uit te voeren.

In het nieuwe faunabeheerplan proberen we ook wat te doen aan het te grote aantal verkeersongelukken met reeën. De WBE's in Gelderland zullen worden gevraagd om te analyseren waar in hun werkgebied hotspots zijn voor aanrijdingen met reeën. Als die er zijn zullen ze een plan van aanpak maken. Deze plannen zullen zich richten op overleg met de wegbeheerders en eventuele aanvullende maatregelen. Ook kunnen we door het afschot meer te richten op de omgeving van deze plaatsen met veel aanrijdingen wellicht een bijdrage leveren.

Veel van onze leden zijn niet alleen druk met wildbeheer maar ook met het realiseren van het nieuwe Faunabeheerplan, zitten in besturen van WBE's, onze vereniging en werkgroepen. Zonder dit vrijwilligerswerk is een goed wildbeheer niet mogelijk.

Hartelijk dank daarvoor

Tot ziens op de jaarvergadering op donderdag 19 juni 2014 te Otterlo.

P.H. van Huffelen

Belangwekkende zaken binnen de leefgebieden

Noord West Veluwe

Vorig jaar startten we met de hoogste edelherten stand op de Noord West Veluwe. De toegepaste schijnwerptellingen gaven hier een nauwkeuriger beeld van de werkelijk aantallen. Na uitwerking bleek de uitkomst in lijn te liggen met de schijnwerptelling die het jaar ervoor nog door de Provincie Gelderland alleen was uitgevoerd. Niet iedereen vertrouwde deze telling. Vanwege de hoge aantallen en de hiermee samenhangende schade en overlast kon er vorig jaar op basis van de 10% regeling al voor 1 augustus afschot worden gepleegd. In de periode voor het 1 augustus zijn er 22 edelherten geschoten. Gedurende het reguliere seizoen is door de jachthouders een geweldige inspanning geleverd een zo hoog mogelijk afschot te realiseren. In percentages was het resultaat slecht, maar uiteindelijk gaat het erom of de doelen worden bereikt. Op dat punt kunnen we de eerste voorzichtige lichtpuntjes melden. Het aantal aanrijdingen in 2013 is gedaald, de hoeveelheid getaxeerde gewasschade is afgenomen. En op basis van het gerealiseerde afschot mochten we een daling verwachten met circa 100 edelherten. Deze verwachte daling wordt bevestigd door de uitwerking van de tellingen. En ook deze tellingen hebben een relatie met de aantallen die vorig jaar zijn bepaald. Dit geeft vertrouwen dat de aantallen een redelijk nauwkeurig beeld geven van de daadwerkelijke aantallen.

De benutting van de Hierdense Poort stakte afgelopen zomer. De grote hoeveelheid recreanten en de korte nachten zorgden te samen voor te veel onrust. Preventief is er een elektrisch raster geplaatst om te voorkomen dat de edelherten de hier achterliggende maispercelen als dag-instand zouden gaan gebruiken. Dit is goed gelukt. Gedurende de winter en het voorjaar was er frequent toeloop van edelherten die het gebied voornamelijk als nachtelijk foerageergebied gingen gebruiken. De Zuiderzeestraatweg wordt hierbij ook overgestoken. Ondanks de maximum snelheid van 60 km per uur, vond er dit voorjaar een aanrijding plaats met een spitsers. Het nachtelijke gebruik werd bevestigd door geen waarnemingen tijdens de schemertelling en wel waarnemingen 's nachts met de schijnwerptelling.

Met de beperkte aantallen edelherten in de Gelderse Vallei gaat het goed. Dit jaar zijn enkele herten geschoten om de stand op het afgesproken aantal te houden.

Noord Oost Veluwe

Ten oosten van de A50 zijn ook enkele waarnemingen van kaalwild gemeld. Het is nog niet duidelijk of ze hun benuttingsgebied volledig hebben omgezet. De benutting van de randzones waar het bos- en natuurgebied overgaat in landbouwgebied lijkt wat af te nemen. Afschot maar ook een wat krimpende stand lijkt hier voor te zorgen. Ondanks een slechte afschotrealisatie was er geen sprake van een stijging eerder een daling. De trend van de aanrijdingen en het getaxeerde gewasschade duidt eerder op een dalende dan een stijgend stand. Wel worden er nog steeds jonge herten in uithoeken waargenomen. Recent nog op een wildcamera in Hattemerbroek twee jonge hertjes. Ook de effecten in het bos blijven op een acceptabel niveau. Op het ASK zorgt de afnemende graasdruk voor een versnelde verbossing van de heide. Hier is juist een verhoogde graasdruk gewenst. Het Faunabeheerplan voorziet in een verhoogde edelhertenstand op de Oldebroekse Heide. Voorwaarde is wel dat deze hogere stand geen negatieve effecten veroorzaakt elders in het leefgebied.

Midden Veluwe

Nu is conform het Faunabeheerplan voor het vierde seizoen met een grote afschot vrije zone gewerkt. Het aantal edelherten wat hier tijdens de telling is waargenomen bedraagt 111 stuks. Ten opzichte van vorig jaar betekent dit een netto aanwas van .. stuks. Er is wel een opvallende verschuiving. Het aantal herten is sterk in gekrompen, het aantal stuks kaalwild is sterk in aantallen gegroeid. De faunabeheerder ziet op de Hoog Buurlose Heide en omgeving een verandering in gedrag, de edelherten worden vertrouwd richting mensen. Zijn 's ochtends vroeg goed zichtbaar, maar verlaten vrij snel de Hoog Buurlose Heide. De zichtbaarheid zou verder worden vergroot als het recreatief medegebruik nog beter zou worden gezoned. Edelherten willen weten waar die mensen lopen, weten ze dit, dan maakt het ze niet meer uit hoeveel mensen er lopen.

Afgelopen seizoen is een veel hoger afschot gerealiseerd. Dit voorjaar werden wederom meer edelherten geteld dan verwacht. Aandachtspunten in relatie tot deze oplopende stand zijn: de toenemende landbouwschade in Kootwijk en het aantal aanrijdingen op de Otterloseweg.

De drie ecoducten die de Midden Veluwe verbinden met de omliggende leefgebieden functioneren goed. Inmiddels is de corridor Otterlo gesloten. De corridor tussen de Midden Veluwe en de Zuid Oost Veluwe achter het restaurant Woeste Hoeve is aan de zuidzijde gesloten. Wel heeft het grofwild een soort alternatieve route gevonden tussen het restaurant Woeste Hoeve en het westelijke raster van de A50. Deze passage mogelijkheid is niet optimaal omdat ze door een min of meer menselijke leefomgeving (restaurant, openbare weg, weiland, huis en erf en het Woeste Hoeve monument) loopt.

Een verrassing was de mededeling van Rijkswaterstaat dat zij voornemens zijn ook het derde ecoduct over de A1 te willen gaan aanleggen. De locatie heet Maanschoten en ligt tussen de afslag Stroe en de afslag Kootwijk van de A1. Dit vraagt nog wel om enige afstemming qua inrichting en beheer. Voor een deel van de edelherten op de Midden Veluwe wordt via dit nieuwe ecoduct de zuidzijde van de Agrarische Enclave ontsloten.

Zuid West Veluwe

Het ecoduct Jac. P. Thijsse over de A12 is inmiddels gevonden door het kaalwild wat in het aangrenzende bosgebied leeft. Ze hadden al snel in de gaten dat er ten noorden van Wolfheze smakelijk voedsel staat op de daar aanwezige landbouwgronden. De betreffende agrariër heeft al een tegemoetkoming in de geleden schade aangevraagd bij het Faunafonds. Dit bedrijf valt onder de regeling waarbij prov. Gelderland, de Faunafonds tegemoetkoming aanvult naar 100% van de getaxeerde schade.

Overdag bevinden de meeste edelherten zich ten noorden van de A12. Ze hebben aan de zuidzijde van de A12 ook een aantal rustige gebieden waar ze ook wel eens overdag verblijven. Het grotere bosgebied ten westen van de Reijerscamp tussen spoor en A12 wordt nog niet gebruikt. En hoe lang het spoor een barrière blijft, gaan we de aankomende jaren ervaren.

Uit de trek naar de landbouwgronden ten noorden van Wolfheze blijkt weer dat het voedselaanbod sterk sturend is. Op basis van eerdere voorbeelden is vorig jaar de navolgende oproep gedaan: *Zorg verspreid in het leefgebied voor plekken met aantrekkelijk voedsel wat in kwaliteit en periode van aanbod niet onderdoet dan dat van bij de boer. Terug naar de Zuid West Veluwe. Daar liggen en lagen diverse landbouwenclaves. Zorg nu verspreid dat er hoekjes zijn waar ze aantrekkelijk voedsel vinden. De Veluwe kent al een eeuwenlange historie van verschraken om lokaal te kunnen verrijken. Dit worden trekpleisters voor meerdere wildsoorten, leg je ze ook nog op een plek waar rust is, dan kunnen ze deze plekken ook met goed licht benutten. Leg je ze in het juiste landschap en stem je het recreatieve medegebruik in de directe omgeving erop af. Het resultaat een plek waar recreanten uitstekende kansen hebben om wild te zien.*

Ook is dit in het Faunabeheerplan (FBP) opgenomen, maar de uitvoering vraagt om lokale initiatieven. De voormalige landbouwgronden ten noorden van de A12 in de periferie van het ecoduct had ook als bliksemafleider kunnen fungeren.

Zuid Oost Veluwe

Het afgelopen seizoen is er vooral met elkaar gepraat over hoe we gezamenlijk de edelherten, de damherten en de wilde zwijnen moeten gaan beheren. We hebben daar een modus voor gevonden die in het FBP is opgenomen. In het vervolg van de Nieuwsbrief wordt de gekozen aanpak verder uitgelegd.

In oktober 2013 is de wildwissel Deelerwoud en het wildviaduct bij Oud Reerst geopend. Hierdoor zijn de grofwild populaties op de Zuid Oost Veluwe, Hoge Veluwe en de Zuid West Veluwe weer met elkaar verbonden.

Het kaalwild in de Soerense Poort hoort ook bij de populatie op de Zuid Oost Veluwe. Wederom is er geen bewijs dat er de afgelopen bronst herten het Apeldoorns-Dierens kanaal zijn overgestoken. Genetische uitwisseling is op termijn wel noodzakelijk.

Met de op handen zijnde goedkeuring van het FBP kunnen mogelijk de uitwisselingsmogelijkheden ter hoogte van Soeria worden verbeterd.

Webcams

Op de ecoducten zijn webcams geplaatst. Na een aanloop met veel technische problemen is het nu zo ver dat u ook kunt mee kijken via <http://wildcam.prvgld.nl>. Op het openingsscherf klikt u op de knop 'Doorgaan zonder in te loggen'.

De filmpjes met beelden worden per dag opgeslagen en zijn terug te zien. Net even een paar passages bekeken. Zag de laatste dagen voornamelijk reeën, een enkel zwijn, een kat en een homo sapiens.

GETALSMATIG EDELHERTENBEHEER

De toewijzing bedroeg bij de start van dit seizoen in totaal 1750 stuks. De hoogste toewijzing ooit. Ten opzichte van het vorige seizoen een stijging met 328 stuks.

Bijzonder was, dat in het kader van Plan van Aanpak Agrarische Enclave het mogelijk was vanaf 1 mei in de gehele WBE Veluwe Noord West en de WBE Vale Ouwe afschot te plegen om belangrijke landbouwschade te voorkomen. U heeft hier het nodige over in de pers vernomen. Ondanks het beperkte draagvlak zijn er in deze periode 22 edelherten geschoten, te weten 2 herten, 4 spitsers, 1 kreupele hinde, 11 smaldieren hiervan 8 stuks in de Vale Ouwe, en 4 kalveren.

Het gerealiseerde afschot bedroeg in totaal 1137 stuks, hiermee is het toegewezen afschot voor 65% gerealiseerd en zijn er circa 600 edelherten niet geschoten. In absolute aantallen is dit het één na hoogste afschot wat in een seizoen is gerealiseerd. Alleen in seizoen 2010/2011 was het afschot hoger te weten 1222 stuks.

Vanaf 1 mei 2013 zijn er 57 edelherten doodgereden waardoor de totale vermindering dit seizoen 1194 stuks bedraagt, of te wel 68% van de toewijzing.

De WBE's Vale Ouwe, Midden Veluwe, Zuid Oost Veluwe en Hoge Veluwe realiseerden een boven gemiddeld afschot. Onder het gemiddelde zaten Veluwe Noord West, Noord Oost Veluwe en de Zuid West Veluwe. De Midden Veluwe scoorde ook dit seizoen wederom het hoogste realisatie percentage. Dat dit nog geen garantie is dat de doelstand is bereikt, blijkt wederom uit de telcijfers. Een hoge realisatie kan ook duiden op een onderschatting van de stand, met als direct gevolg een te lage afschottoewijzing. Alleen op de Midden Veluwe was dit het geval, het verschil tussen de verwachte aantallen en de actuele aantallen was gelukkig een stuk minder groot als vorig jaar.

Wordt de realisatie van de toewijzing per categorie bekeken, dan zijn de spitsers en de herten het best gerealiseerd te weten 86% en 83%. Bij het kaalwild is de realisatie veel slechter. Bij de hinden/smaldieren is 53% van de toewijzing gerealiseerd en bij de kalveren (65%). Bij hogere aantallen dan afgesproken is juist een accent in de vrouwelijke lijn gewenst. In absolute aantallen is er wel een groot verschil tussen de edelherten met een gewei (439 stuks) en de edelherten zonder gewei (1311 stuks). Uitgangspunt is dat de toewijzing voor 100% wordt gerealiseerd. Op dit punt is ook relevant de vervrouwelijking van de populaties die optreedt in relatie tot gebieden waar geen afschot meer wordt gepleegd.

Wordt de totale vermindering van circa 1200 stuks, vergeleken met de aanwas van 1058 stuks in 2013, dan zou de populatie op Veluwe niveau ten opzichte van 2013 met circa 150 stuks moeten zijn afgenomen.

	Kalf			Hinde / smaldier					Spitser			Hert			Totaal	
	T	A	%	T	Sm	Hi	Tot	%	T	A	%	T	A	%	T	A
VNW	168	94	56	209	29	53	82	39	39	26	67	66	40	61	482	242
NK	1	1	100	1	0	1	1	100	0	0	0	4	1	25	6	3
VO	29	21	72	35	16	15	31	89	13	6	46	29	18	62	106	76
NOV	97	41	42	95	11	15	26	27	22	22	100	39	27	69	253	116
IJV	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	4	0
MIV	67	56	84	65	16	43	59	91	11	11	100	32	32	100	175	158
ZWV	43	11	26	27	3	4	7	26	3	3	100	13	10	77	86	31
ZOV	168	138	82	199	41	79	120	60	43	45	105	65	82	126	475	395
BR	1	0	0	2	1	1	2	100	0	0	0	0	0	0	3	2
HOVE	40	37	93	25	11	7	18	72	9	8	89	27	19	70	101	82
DW	8	6	75	27	7	10	17	10	9	9	90	10	10	100	55	42
TOT	624	405	65	687	135	228	363	53	152	130	86	287	239	83	1750	1137

Gebruikte afkortingen: T = toewijzing, A = afschot, VNW = Veluwe Noord West, NK = Nijkerk, VO = Vale Ouwe, NOV = Noord Oost Veluwe, IJV = IJsselvallei, MIV = Midden Veluwe, ZWV = Zuid West Veluwe, ZOV = Zuid Oost Veluwe, BR = Brummen, HOVE = Hoge Veluwe, DW = landgoed Declerwoud en TOT = totaal,

Herten van 10 jaar en ouder

Bij het realiseren van de na te streven leeftijdsklassenopbouw (o.a. voldoende volwassen herten) is de jaarlijkse vermindering van herten van 10 jaar en ouder een goed criterium om te beoordelen of de na te streven leeftijdsklassenopbouw ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

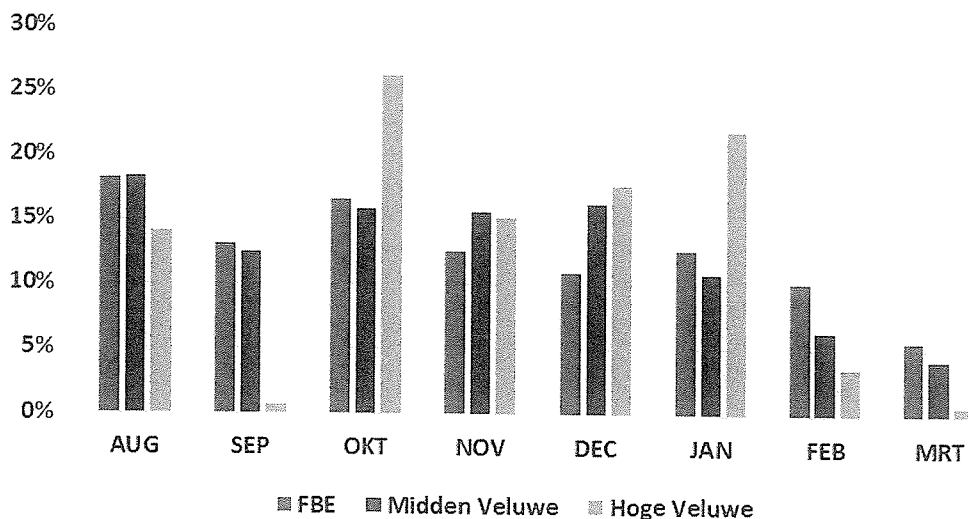
De 10 jaar en oudere herten zijn in de jaren tachtig en negentig geboren. Op basis van de aantallen in die periode is nu een sterfte in deze categorie te verwachten van circa 30 stuks. Wordt dit aantal bereikt dan is dat een indicator dat de natuurlijke opbouw die wordt nagestreefd ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Dit seizoen bedroeg de vermindering in totaal 38 stuks.

De aankomende jaren komen de herten die in het begin van de 20ste eeuw zijn geboren in deze leeftijdsfase. De gewenste aantallen zijn vanaf 2001 verhoogd. Of dit op termijn ook zal leiden tot meer herten van 10 jaar en ouder, moet nog worden afgewacht. Dit omdat de stijging van de gewenste stand meer ten gunste was van het kaalwild (van 293 stuks in 2001 tot 659 stuks in 2014) dan van de herten (van 293 stuks naar 558 stuks).

De WBE's Midden Veluwe en de Hoge Veluwe die eigenlijk standaard het best hun toewijzing realiseren laten een in de tijd afwijkende realisatie zien. Zij realiseren veel meer in de maanden oktober, november en december. De laatste paar jaar hoefden zij geen gebruik te maken van de verlenging van de afschotperiode.

Afschotpercentages per maand

Verlenging afschotperiode

Dit seizoen is de afschotperiode verlengd tot en met 15 maart voor de WBE's Veluwe Noord West, Vale Ouwe, Noord Oost Veluwe, Zuid West Veluwe, Zuid Oost Veluwe en Ldg Deelerwoud. Voor de WBE's Midden Veluwe en Hoge Veluwe is vanwege de goede realisatie geen verlenging aangevraagd.

De WBE's Brummen en Nijkerk hebben toestemming hun afschot buiten de reguliere periode te realiseren. Alleen de WBE Brummen heeft hier gebruik van gemaakt.

Realiseringspercentages per leefgebied

WBE	13/14	12/13	11/12	10/11	09/10	08/09	07/08	06/07	05/06	04/05
Veluwe Noord West	50%	67%	75%	111%	114%	112%	81%	74%	84%	89%
Vale Ouwe	72%	51%	79%	98%	108%	84%	85%	85%	84%	89%
Noord Oost	46%	52%	47%	51%	68%	66%	74%	76%	74%	85%
Midden	90%	96%	100%	94%	64%	64%	76%	52%	73%	75%
Zuid West	36%	65%	65%	80%	58%	67%	80%	66%	63%	59%
Zuid Oost	81%	85%	62%	71%	98%	94%	74%	82%	94%	73%
Hoge Veluwe	81%	93%	78%	93%	81%	89%	76%	89%	95%	89%
Deelerwoud	76%	72%	31%	100%	59%					
Nijkerk	50%	75%			50%					
Brummen	67%	100%	67%	133%	120%					
Veluwe	65%	71%	64%	79%	78%	79%	77%	71%	77%	77%

De toewijzing van het afschot houdt tevens een afschotverplichting in voor de WBE. De uitvoering vindt plaats door de gezamenlijk jachthouders. De afschottoewijzing is dermate toegesneden op de jachtveldsituatie, dat in principe elke jachthouder in staat moet zijn de afschottoewijzing voor 100% te realiseren.

Geslachtsverhoudingen (mnl:vrl) voorjaarsstanden

Leefgebied	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Noord West	1:1.47	1:1.47	1:1.05	1:1.21	1:1.31	1:1.02	1:0.88	1:1.04	1:1.45	1:1.10	1:1.24
Noord Oost	1:1.34	1:1.20	1:1.15	1:1.08	1:1.32	1:1.34	1:1.25	1:1.25	1:1.06	1:1.47	1:1.52
Midden	1:1.42	1:1.38	1:0.87	1:1.19	1:1.24	1:1.08	1:1.35	1:1.00	1:1.10	1:1.24	1:1.24
Zuid West	1:1.07	1:1.11	1:0.96	1:0.94	1:1.03	1:0.92	1:0.99	1:0.97	1:1.15	1:1.48	1:1.48
Zuid Oost	1:2.24	1:1.83	1:1.57	1:1.37	1:1.39	1:1.24	1:1.24	1:1.23	1:1.12	1:1.11	1:1.37
Hoge Veluwe	1:0.95	1:0.91	1:0.78	1:0.77	1:0.95	1:0.72	1:0.80	1:0.80	1:0.93	1:0.82	1:0.87
Deelerwoud	1:1.05	1:1.05	1:1.06	1:1.36							
Veluwe	1:1.48	1:1.39	1:1.14	1:1.17	1:1.25	1:1.08	1:1.12	1:1.12	1:1.11	1:1.20	1:1.27

Het beheerdoel is een geslachtsverhouding van 1:1. Veluwe breed varieert de geslachtsverhouding tussen 1 : 0.91 tot 1 : 1.48. Vanaf 2005 neemt het aandeel vrouwelijke dieren in de populatie op de Zuid Oost Veluwe steeds verder toe. Hier is al bijna sprake van 2x zoveel vrouwelijke dieren. Dit is toe te schrijven aan het experiment Deelerwoud, waar het kaalwild gebiedstrouw in hoge dichtheden blijft leven, terwijl de herten zich verspreiden naar gebieden waar lage dichtheden gewenst zijn. Ook op de Midden Veluwe blijkt dit te gebeuren als gevolg van de daar ingestelde afschotvrije zone. Naast het bereiken van de gewenste aantallen is het ook belangrijk weer een meer evenwichtige geslachtsverhouding te bereiken.

Geslachtsverhoudingen (mnl:vrl) bestandsvermindering

WBE	2013/14	2012/13	2011/12	2010/11	2009/10	2008/09	2007/08	2006/07	2005/06
Veluwe Noord West	1:1.18	1:1.27	1:1.18	1:1.37	1:1.48	1:0.72	1:2.28	1:0.75	1:1.30
Vale Ouwe	1:1.30	1:1.03	1:0.87	1:1.95	1:1.13	1:0.89	1:1.75	1:1.18	1:1.30
Noord Oost	1:0.63	1:1.23	1:1.22	1:1.28	1:0.95	1:0.95	1:1.36	1:1.17	1:1.34
Midden	1:1.36	1:0.71	1:1.58	1:1.27	1:0.87	1:1.30	1:1.15	1:1.09	1:1.25
Zuid West	1:0.94	1:1.02	1:1.26	1:1.25	1:0.84	1:1.33	1:1.11	1:0.88	1:1.43
Zuid Oost	1:1.15	1:0.96	1:0.86	1:1.16	1:1.10	1:1.33	1:1.08	1:0.95	1:1.33
Hoge Veluwe	1:0.82	1:0.60	1:0.68	1:1.00	1:0.69	1:0.65	1:0.98	1:0.91	1:0.69
Deelerwoud	1:1.00	1:1.26	1:1.56	1:1.50	1:1.59				
Brummen		1:3.00	1:2.00	1:1.00					
Veluwe	1:1.09	1:1.03	1:1.06	1:1.25	1:1.00	1:1.15	1:1.21	1:1.00	1:1.25

De geslachtsverhouding van de toewijzing bedroeg 1:1,35. De GV van het afschot van 1:1.09. De geslachtsverhouding per leeftijdsgroep verschilt sterk. Bij de kalveren zijn belangrijk meer vrouwelijk dan mannelijke kalveren geschoten. Dit lijkt de daadwerkelijk geslachtsverhouding onder de kalveren te weerspiegelen. De 1 jarigen zijn dit seizoen in evenwichtige verhouding geschoten. In de categorie van 2 jaar en ouder is ook in een evenwichtige verhouding geschoten. In zijn totaliteit zijn er 11 herten meer geschoten ten opzichte van het aantal hinden.

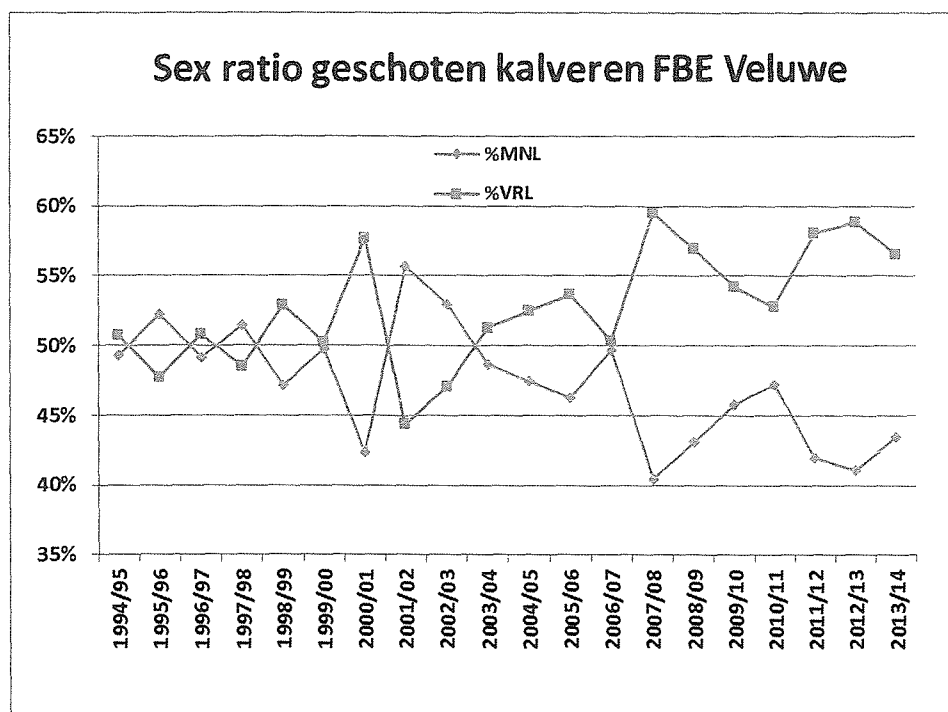
In absolute aantallen onderverdeeld naar leeftijdscategorieën zag de vermindering er als volgt uit.

	Kalveren	1 jarigen	2 jaar en ouder	Totaal
Mannelijk	176	130	239	545
Vrouwelijk	229	135	228	592
GV	1:1.30	1:1.04	1:0.95	1:1,09

Onder de kalveren zijn veel meer vrouwelijke dan mannelijke kalveren geschoten. Dit gebeurt nu al 10 jaar achter elkaar. Daarom is sinds 2010 de doorstroming van kalveren naar de eenjarige ten gunste van de smaldieren verschoven. Voorheen werd uitgegaan van een 1 : 1 verhouding.

Geslachtsverhouding geschoten kalveren

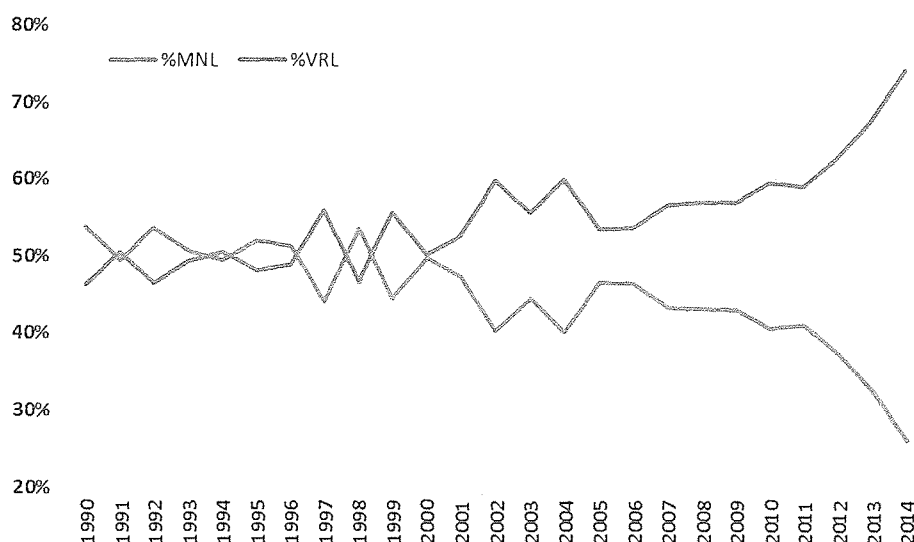
Vanaf 1976 heeft de VVV gegevens over de geslachtsverhoudingen van de geschoten kalveren geregistreerd. Tot 2003 wisselden de jaren met een hoger afschot mannelijke kalveren af met jaren dat er wat meer vrouwelijke kalveren werden geschoten. Vanaf 2003 worden er elk jaar meer vrouwelijke kalveren dan mannelijke kalveren geschoten. Gemiddeld over deze periode is de verhouding 55% vrouwelijke kalveren en 45% mannelijke kalveren.

Ontwikkeling geslachtsverhouding in gebieden met lage dichtheden en een afschotvrije zone

In 2001 is het afschot gestaakt in het Deelerwoud. De aantallen edelherten mochten groeien zolang ze zich niet buiten het Deelerwoud begeven. Buiten het Deelerwoud gelden lagere dichtheden en is hiervoor een gewenste

Sex ratio 1 jaar en oudere edelherten Zuid Oost Veluwe

stand afgesproken..

Edelherten zijn edelherten. Kaalwild vertoont plaatstrouw gedrag, de meeste vrouwelijke dieren blijven in hun geboortegebied. Hierdoor ontstaan er hoge dichtheden in een klein gebied. Mannelijke dieren verlaten hun geboorte gebied en komen terecht in een gebied waar we sturen op lage dichtheden. Dit te samen leidt tot een steeds verdere vervrouwelijking van de populatie. De laatste twee jaar is er al een verhouding ontstaan van 1 mannelijk edelhert : 2 vrouwelijke edelherten.

Met de nieuwe afspraak van een streefstand van 600 stuks (zie onderdeel tellingen) waarvoor wel een GV van 1 : 1 als uitgangspunt geldt kwam dit ook aan het licht. In overleg met de WBE gaan we kijken hoe we weer een natuurlijke geslachtsverhouding kunnen bereiken. Meer mannelijke dieren bij eenzelfde stand betekent dat het afschot drastisch naar beneden gaat.

Afschot naar leeftijd

Leeftijd	Afschot Model- Populatie per geslacht	Afschot(mnl) 2013/2014	Afschot(vrl) 2013/2014	Afschot mnl + vrl	Afschot Model- Populatie Totaal
0	162	176	229	405	324
1	45	130	135	265	90
2	24	93	23	116	48
3	10	50	54	104	19
4	12	17	50	67	24
5	12	15	34	49	24
6	7	8	19	27	14
7	7	5	10	15	14
8	5	7	19	26	10
9	2	6	4	10	5
10	10	7	8	15	19
11	2	2	0	2	5
12	12	11	2	13	24
13	12	8	2	10	24
14 eo	14	10	3	13	29
Totaal	336	545	592	1087	671

In de kolom afschot modelpopulatie is de jaarlijkse theoretische bestandsvermindering weergegeven. Dit is gebaseerd op de actuele doelstand van 1918 edelherten, een geslachtsverhouding van circa 1:1 en de gewenste leeftijdsklassen opbouw (o.a. voldoende volwassen edelherten van 6 jaar en ouder).

Wordt het mannelijke afschot 2013/2014 hiermee vergeleken dan valt het volgende op. In de mannelijke lijn wordt het teveel in de jaargangen kalf (nihil), spitser (+85), 2 (+69), 3 (+40). gecorrigeerd. Daarna komt het gerealiseerde afschot redelijk goed overeen met de vermindering naar leeftijd in de modelpopulatie. Gewaakt dient te worden dat in het kader van het reductieafschot de ingreep in de jonge herten te hoog wordt waardoor er onvoldoende herten de belangrijke volwassen leeftijdsfase kunnen bereiken. De te hoge standen nu worden veroorzaakt door onderschatting van de hoeveelheid kaalwild en of het niet realiseren van het toegewezen afschot. De te hoge standen zijn alleen tot het afgesproken niveau terug te brengen door een voldoende hoog kaalwild afschot. Er zijn wel enkele indicatoren die er op duiden dat we op een kantelpunt zitten.

In de vrouwelijke lijn wordt het teveel in de jaargangen tot en met 8 jaar gecorrigeerd. Tot en met deze leeftijd is het afschot naar leeftijd hoger dan het model. Daarna ligt het afschot lager of conform het model.

Nog steeds worden er minder hinden (15 stuks) van 10 jaar en ouder geschoten dan herten (38 stuks).

Opgemerkt dient te worden dat het vanuit sociaal oogpunt belangrijk is dat bij de selectie van hinden bij voorkeur hinden worden geschoten die laag in de rangorde staan. Dit zijn voornamelijk jonge(re) hinden.

Standaard is dat elk jaar het aantal 3 jarige hinden hoger is dan het aantal 2 jarigen hinden. Dit verschil wordt verklaard door een niet nauwkeurige leeftijd bepaling.

Jaarlijkse vermindering bij aantallen conform de afspraak

In het Faunabeheerplan zijn de belangen per gebied vertaald naar de gewenste aantallen edelherten en hun spreiding. In de tabel 'afschot naar leeftijd' is goed te zien wat het effect is dat in de meeste gebieden de actuele stand hoger is dan de stand die we na streven. Dit teveel zit in de regel in de categorie kaalwild, het teveel krijgt ook nog eens een kalf.

Wordt de jaarlijkse vermindering (circa 600-700 stuks) die nodig is om de doelstand op het niveau van bijna 1900 edelherten te houden vergeleken met de vermindering van dit seizoen (1137 stuks), dan blijkt dat er circa 400 a 500 edelherten meer zijn geschoten. Wordt de modelvermindering van bijna 700 stuks niet met het gerealiseerde afschot vergeleken maar met de afschottoewijzing van 1750 stuks dit seizoen, dan is de conclusie: omdat de populaties niet op het afgesproken niveau zijn gehandhaafd, moesten er dit seizoen 1000 edelherten meer worden geschoten, in vergelijking tot de situatie met een stand op het afgesproken niveau.

Afschot bepaalt de populatie grootte op de Veluwe

Op de Veluwe en in een aantal gebieden erbuiten is gekozen voor aantallen afgestemd op de in het leefgebied aanwezige belangen. Dit lukt in de meeste gebieden alleen met lage dichtheden edelherten. Zonder ingrijpen zouden de aantallen sterk gaan groeien net zolang totdat het voedsel de beperkende factor wordt. Dichtheden van 30 a 40 edelherten per 100 hectare zijn niet ondenkbeeldig.

Omdat er bij die gewenste lage dichtheden eigenlijk geen noemenswaardige sterfte optreedt, bepaalt het afschot de vrijwel volledige sterfte die noodzakelijk is om de populaties op het afgesproken niveau te houden. Dit

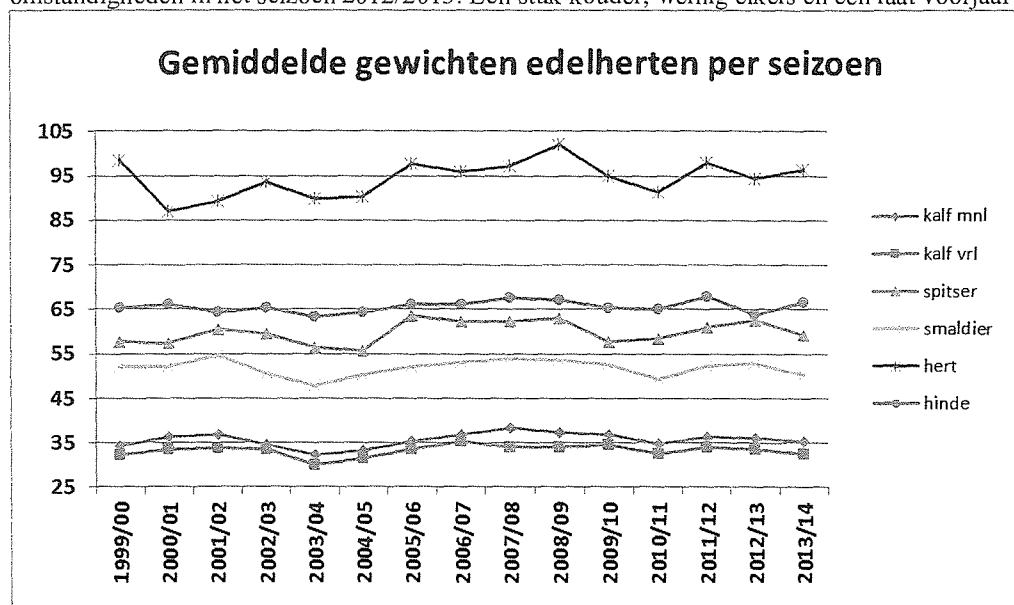
afschot moet gemiddeld even hoog zijn als de aanwas. In de onderstaande tabel staan de aantallen edelherten van de laatste 15 jaar weergegeven.

	Edelherten Veluwe laatste 15 jaar	Gemiddeld
Gewenste stand	20233	1349
Voorjaar actueel	27911	1861
Aanwas	10648	710
Zomer	38559	2571
Afschot	12933	862
Voorjaar berekend	25626	1708

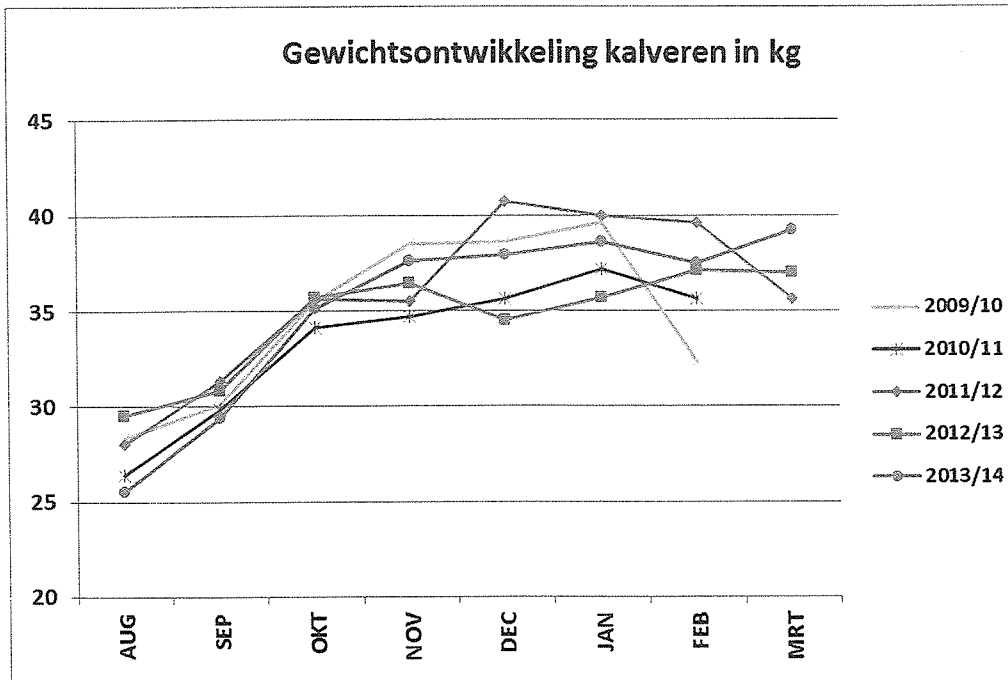
Gemiddeld ligt de actuele stand 500 stuks boven het gewenste aantal. De aanwas bedraagt gemiddeld 710 stuks per jaar, het afschot 862 per jaar. Hiermee kan voor een deel de groei die er vanaf 2001 plaatsvindt worden verklaard. Gemiddeld zit er een verschil van 150 stuks tussen aanwas en afschot en hiermee ook tussen de berekende voorjaarsstand en de actuele voorjaarsstand. Dit verschil wordt veroorzaakt door onderschatting van de werkelijk stand.

Gewichten

De gemiddelde gewichten (zonder ingewanden) van de geschoten edelherten in kilogrammen zijn hieronder gespecificeerd naar leeftijd en geslacht weergegeven. Bij de volwassen dieren is sprake van een lichte stijging, bij de 1 jarigen is er sprake van een lichte daling. Bij de kalveren zien we iets lagere gewichten met het vorige seizoen. De mindere gewichten bij de kalveren en de 1 jarigen kunnen worden toegeschreven aan de slechtere omstandigheden in het seizoen 2012/2013. Een stuk kouder, weinig eikels en een laat voorjaar in 2013.

In de groeicurve op basis van de gewichten van de geschoten kalveren laten de laagste gewichten in augustus zien. Daarna wordt in een paar maanden tijd de achterstand in groei weer ingehaald. In november is het gemiddelde gewicht hoger dan in de meeste voorgaande jaren. De zachte winter die we nu achter de rug hebben, het vroege voorjaar en het groeizame weer zal waarschijnlijk zijn doorwerking hebben in een snellere groei van de kalveren

Vele edelherten maken de spoeling dun

Wat op gaat voor zwijnen geldt ook voor edelherten. Bekend is dat bij toenemende dichtheden edelherten de gewichten gaan dalen. Veel dichtheidsafhankelijke effecten zijn toe te schrijven aan een lager gewicht. Smaldieren beneden een bepaalde gewichtsdrempel worden niet bronstig. Bij toenemende dichtheden wordt de ovulatie uitgesteld. Uit onderzoek van Langvatn et al 2004 bleek tevens dat oude hinden die in het voorgaande jaar geen kalf hadden gehad, ovuleerden minder frequent en duidelijk later dan hinden die wel een kalf in voorgaande jaren hadden gehad. Interessant om te lezen dat ovulatie ook leeftijd gebonden is. Ovulatie treedt eerder op met toenemende leeftijd tot ongeveer 13 jaar waarna het weer later optreedt. De leeftijdsopbouw van een populatie kan van invloed zijn op het tijdstip van de bronst.

Het uitstellen van de ovulatie in leefsituaties waarin voedselconcurrentie optreedt is een slim mechanisme. Dit verhoogt de overlevingskansen van de later geboren kalveren. Eenzelfde mechanisme zien we bij onze wilde zwijnen, geen mast dan pas biggen krijgen als de natuur groen wordt.

De hoogste dichtheden edelherten op de Veluwe vinden we in het Deelerwoud. Op leefgebied niveau geven de gemiddelde gewichten geen goede indicatie.

Hieronder zijn de hoogste en laagste oktober gewichten 2013 van kalf, spitsier en hinde van de Veluwe vergeleken met dezelfde categorieën edelherten geschoten in de periferie van het Deelerwoud (DW). Het gewicht van het smaldier is vergeleken in de maand november.

	Hoogste gewicht Veluwe	Laagste gewicht Veluwe	Hoogste gewicht buurt DW	Laagste gewicht buurt DW
Kalf	54	19	25	20
Smaldier	71	34	34	34
Spitsier	82	42	47	45
Hinde	91	51	58	51

Uit deze gegevens mogen we concluderen dat de edelherten uit het Deelerwoud de laagste gewichten hebben van de Veluwe.

Gemiddelde leeftijden

	2013/2014	2012/2013	2011/12	2010/11	2009/10	2008/09	2007/08	2006/07
Kalf mannelijk	5,6	6,0	5,8	6,0	5,7	6,0	5,9	5,6
Kalf vrouwelijk	5,8	5,9	5,7	6,0	5,9	5,9	5,6	5,5
Spitsier	17,3	17,7	17,5	17,6	17,1	17,5	17,2	17,5
Smaldier	17,3	17,7	17,6	17,9	17,6	18,2	17,6	17,5
Hert 2 jaar en ouder	4,8	4,6	4,4	4,2	5,0	5,4	5,3	5,9
Hinde 2 jaar en ouder	4,9	4,8	4,7	4,8	4,3	4,9	4,5	4,2
Totaal edelhert in jaren	2,2	2,3	2,1	2,1	2,0	2,3	2,2	2,2

De gemiddelde leeftijd van de kalveren, spitsers en smaldieren zijn in maanden weergegeven. Als gemiddelde geboortedatum is 1 juni aangehouden. De leeftijd van de herten en hinden is in jaren weergegeven. De gemiddelde afschotleeftijd van de kalveren is iets lager dan vorig seizoen, de afschotperiode was even lang. Bij de spitsers en smaldieren zien we hetzelfde. Bij de herten is de gemiddelde leeftijd weer iets verder toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Bij de geschoten hinden is de gemiddelde leeftijd iets gestegen. De gemiddelde leeftijd van alle geschoten edelherten bedraagt 2,2 jaar.

VOORJAARSTELLINGEN EDELHERTEN 2014

Algemeen

De schemertellingen vielen dit voorjaar in de periode van 5 maart tot en met 19 april. De meeste tellingen vielen in de periode van 8 tot en met 19 april. Alleen de Hoge Veluwe telde al eerder met behulp van lokvoer op 5 en 7 maart. Dit jaar zijn voor de derde maal schijnwerptelling uitgevoerd in die delen waar dit zinvol is. Voorwaarde is een open landschap en aantrekkelijke voedselgronden. De meesten gebruiken schijnwerpers, maar sommigen ook een restlichtversterker. Naast aantallen geeft dit tevens inzicht in de mate van benutting van landbouwgronden. De schijnwerptellingen zijn in dezelfde periode gehouden als de schemertellingen. Dit maakt de onderlinge vergelijking nauwkeuriger. De praktijk wijst uit dat het beter is om 23:00 uur te starten in plaats van 22:00 uur. De verdeling van de edelherten is totaal verschillend tijdens de nachtelijke uren ten opzichte van de locaties waar ze in de schemerperiode worden gezien. Vorig jaar hadden we een laat voorjaar, nu een ontzettende vroeg voorjaar. Dit komt de zichtbaarheid niet ten goede. De bosbes en de jonge loofbomen stonden in april al voor een deel in het blad. De bos- en natuurgebieden vormen in eens een veel aantrekkelijker voedselgebied en neemt de zichtbaarheid af. En bekend is dat een deel van de geweidragers verandert van benuttingsgebied. De op de Hoge Veluwe uitgevoerde tellingen in maart hadden hier geen last van.

Aantallen in relatie tot het nieuwe Faunabeheerplan

Na interpretatie van de telgegevens en verwerking van aanvullende waarnemingen zijn de navolgende voorjaarsstanden bepaald. Op basis van deze gegevens is de aanwas en de zomerstand berekend. Het verminderingsadvies 2014/2015 is gebaseerd op het verschil tussen zomerstand en de gewenste stand, zoals die vastgelegd zijn in het FBE plan van de FBE Veluwe. Het afgelopen seizoen is er in nauwe samenwerking met alle betrokkenen het bestaande plan vernieuwd. Hierin zitten een aantal belangrijke wijzigingen die zodra het plan door de Provincie Gelderland is goedgekeurd worden geëffectueerd. Deze goedkeuring zit eraan te komen. Met de werkplannen is hiermee al rekening gehouden. De belangrijkste wijzigingen in relatie tot het edelhertenbeheer zijn hierna weergegeven. Vanwege deze nieuwe aanpak en het overleg hierover zijn de gegevens vermeldt in dit werkplan nog onder voorbehoud dit vanwege goedkeuring door de WBE's, de VVV, de FBE Gelderland en de Provincie.

Omgang met afschotvrije zones

De Veluwe kende al twee grotere afschotvrije zones. De bekendste is het Deelerwoud en de andere is de Hoog Buurlose Heide. De aantallen edelherten en damherten mochten hier groeien zolang ze maar in het gebied bleven. Op verzoek van Natuurmonumenten is de oppervlakte 'afschotvrije zone' hierna aangeduid met AVZ vergroot. Ook op de Noord Veluwe is een kleinere AVZ op het ASK met als doel een hoge begrazingdruk te creëren.

Voor de eigenaren die kiezen voor een AVZ of hogere dichtheden is in gezamenlijkheid het volgende beleid geformuleerd.

Afstemming verschillen in dichtheden

Het afstemmen van verschillen in dichtheden doet zich op diverse plekken op de Veluwe voor. Dit omdat doelstellingen van terreineigenaren sterk kunnen verschillen. Voorbeelden hiervan zijn afschotvrije zones gericht op vergroting zichtbaarheid, het meer toestaan van ongestoorde groei van lokale populaties, intensieve begrazing om de bosontwikkeling te remmen, geringere begrazing om juist een meer ongestoorde bosontwikkeling te realiseren, intensievere begrazing in heidelandschappen etc.

De werkwijze hoe de afstemming plaats vindt is hierna uitgewerkt.

De terreineigenaar die voor hogere dichtheden / AVZ kiest zorgt er samen met haar directe en indirecte burens voor dat deze burens (terreinbeheerders, agrariërs, wegbeheerders en bewoners) gevrijwaard blijven van schade en overlast. Wat deze schade en overlast behelst wordt zo veel mogelijk objectief en gezamenlijk bepaald.

Deze aanpak is een gezamenlijke aanpak van de gezamenlijke terreineigenaren in een bepaald leefgebied, inclusief de betreffende WBE als verantwoordelijke namens de FBE voor de uitvoering van het beheer.

Voor het totale leefgebied wordt een streefstand afgesproken, als handvat voor de beheerbaarheid en gecontroleerde groei. De ontwikkeling van de aantallen en hun spreiding wordt bepaald door de mate waarin schade en/of overlast optreedt.

De praktische detailuitwerking van het Faunabeheerplan vindt plaats in een Plan van Aanpak.

Per leefgebied wordt een Regiegroep ingesteld die minimaal eenmaal per jaar na de tellingen het resultaat van het gezamenlijk beheer evalueert (effecten bij burens, ontwikkeling zichtbaarheid, afschotrealisatie, beheerbaarheid, groei totaal, groei lokaal o.a. AVZ) op basis van deze ervaringen wordt het beheer voor het aankomende seizoen afgesproken en wordt na goedkeuring FBE opgenomen in het werkplan.

Ruimtelijk wordt de aanpak uitgewerkt in gebieden met hoge dichtheden (AVZ), buffergebieden en de gebieden met een lagere dichtheid.

Het beheer in het hoge dichtheden gebied is erop gericht dieren zoveel mogelijk te binden (voedsel, rust, dekking door middel van inrichtingsmaatregelen) dit kan worden gecombineerd met het verhogen van de zichtbaarheid.

Buffergebieden

De buffer (op grond van de eigenaar die de hogere stand wenst) ligt tussen het hoge dichtheden en lage dichtheden gebied. In de buffer vinden primair afschot en andere vormen van beheer en inrichting plaats om de effecten vanuit het hoge dichtheden gebieden naar het lage dichthedengebied te niet te doen.

In de gebieden met de lage dichtheden wordt conform de afspraken beheerd.

Indien het bufferbeheer goed functioneert is er ruimte voor hogere dichtheden tot het moment dat de schade en overlast wel begint toe te nemen, zo ontstaat het gezamenlijk gewenste evenwicht.

Indien het bufferbeheer niet leidt tot de gewenste effecten moet of het bufferbeheer worden geïntensiveerd, of indien andere mogelijkheden zijn uitgeput dan moet het brongebied / AVZ al dan niet tijdelijk worden verkleind. Ook hier bepalen de effecten op termijn de groei of de krimp.

Ontstaat er toch bovenmatige schade dan gaat net zoals bij wilde zwijnen een gerichte schadebestrijding gelden om de negatieve effecten van een te hoge stand op te heffen.

Aanpak bepaling afschot

In de leefgebieden Zuid Oost Veluwe, Midden Veluwe en Noord Oost Veluwe hebben we met dit nieuwe beleid te maken. Dit vraagt ook om een andere uitwerking om het afschot zowel in aantallen als ook ruimtelijk te kunnen toe wijzen.

Een belangrijke wijziging ten opzichte de aanpak die werd toegepast op de Zuid Oost Veluwe en de Midden Veluwe is dat voor het betreffende leefgebied nu een streefstand is afgesproken. Dit was tot nu toe niet het geval.

De peilers die de vervolg aanpak bepalen zijn:

- De streefstand voor het totale leefgebied
- Gebieden binnen het leefgebied met lage dichtheden
- Gebieden met een hoge dichtheid of AVZ
- Buffergebieden die als overgangszone fungeren tussen gebieden met hoge en lage dichtheden

Opgemerkt dient te worden dat de streefstand geen hard gegeven is, wat wel een hard gegeven is dat de eigenaar die voor hogere dichtheden kiest de zorgplicht heeft de burens te vrijwaren van schade en overlast. Als dit met hogere aantallen dan de streefstand is dan is dit geen probleem.

Aan de hand van die pijlers wordt de volgende stappen door lopen om te bepalen welke aantallen waar toegewezen moeten worden. Aan de hand van een getalsmatig voorbeeld is dit verduidelijkt.

Stap 1 bepalen afschottoewijzing op basis streefstand voor het totale leefgebied.

Berekening totale afschot	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Actuele zomerstand	228	74	365	87	276	1030
Streefstand	208	40	208	40	104	600
Afschottoewijzing totale leefgebied	20	34	157	47	172	430

De actuele zomerstand is gebaseerd op de actuele voorjaarsstand die wederom is gebaseerd op de interpretatie van de telgegevens aangevuld met de aanwas. De 430 stuks is het maximaal toegestane afschot binnen dit leefgebied.

Stap 2 bepalen afschottoewijzing voor het deel waar lage dichtheden gelden, het lage dichtheden gebied.

Deze stap is noodzakelijk omdat bij grote afschotvrije zones van 2.000 hectare een theoretische situatie kan ontstaan dat bij een dichtheid van 30 edelherten per 100 hectare alleen de streefstand van 600 stuks zich al binnen de AVZ kan bevinden. Dan zou de rest van het leefgebied derhalve leeggeschoten moeten worden. Daarom wordt voor het lage dichtheden gebied de gewenste stand bepaald. De gewenste stand wordt bepaald door de oppervlakte te vermenigvuldigen met de gewenste dichtheid. In dit voorbeeld is de gewenste stand voor

het lage dichtheden gebied bepaald op 241 stuks. In de verdere uitwerking op leefgebiedsniveau wordt deze toewijzing nog verder gedetailleerd op cluster niveau. U zult straks zien dat het voorbeeld nogal wat gelijkenissen vertoont met de actuele situatie op de Zuid Oost Veluwe.

Berekening afschot lage dichtheden	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Actuele zomerstand	108	33	159	40	139	479
Gewenste stand	83	16	84	16	42	241
Afschottoewijzing lage dichtheden gebied	25	17	75	24	97	238

Voor de jachthouders in het lage dichtheden gebied geldt een afschottoewijzing van 238 stuks. Dit gebied omvoot ook de buffergebieden. Deze zijn ook gelegen in het lage dichtheden gebied. Deze afschottoewijzing in de buffergebieden heeft als doel de aanwezige edelherten op de afgesproken dichtheid te houden. Dit afschot heeft geen bufferende werking. Als laatste stap dient nu de afschottoewijzing te worden bepaald voor de buffergebieden.

Stap 3 bepalen afschottoewijzing voor het buffergebied

In stap 1 is het maximaal toegestane afschot voor het gehele leefgebied bepaald. In stap 2 is de afschottoewijzing voor het lage dichtheden gebied bepaald. Het verschil tussen de afschottoewijzing voor het totale leefgebied en de afschottoewijzing voor het lage dichtheden gebied bepaald de hoogte van de afschottoewijzing voor het buffergebied.

Berekening afschot buffergebied	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Afschottoewijzing totale leefgebied	28	34	157	47	172	438
Afschottoewijzing lage dichtheden gebied	25	17	75	24	97	238
Afschottoewijzing bufferbeheer	3	17	82	23	75	200

De afschottoewijzing bufferbeheer is alleen bedoeld voor die jachthouders die aan dit bufferbeheer deelnemen. De eigenaar die heeft gekozen voor hoge dichtheden kan zich eventueel bij laten staan door aangrenzende jachthouders. Voorwaarde is natuurlijk dat zij hieraan mee willen werken. Hoeveel van de afschottoewijzing bufferbeheer gebruikt moet worden om de gewenste balans tussen het hoge dichtheden gebied en de burenen te realiseren is onbekend. Hierin zal ervaring opgebouwd moeten worden en kan worden gezien als 'lerend beheren'.

VRIJE WILDBAAN VELUWE TOTAAL

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2014	544	123	1066		542 (251/291)	2275
Zomerstand	667	251	1066	291	901	3176
Vermindering 2014/2015	170	124	406	165	564	1429
Doelstand 2015	497	127	660	126	337	1747
Doel FBP						1902

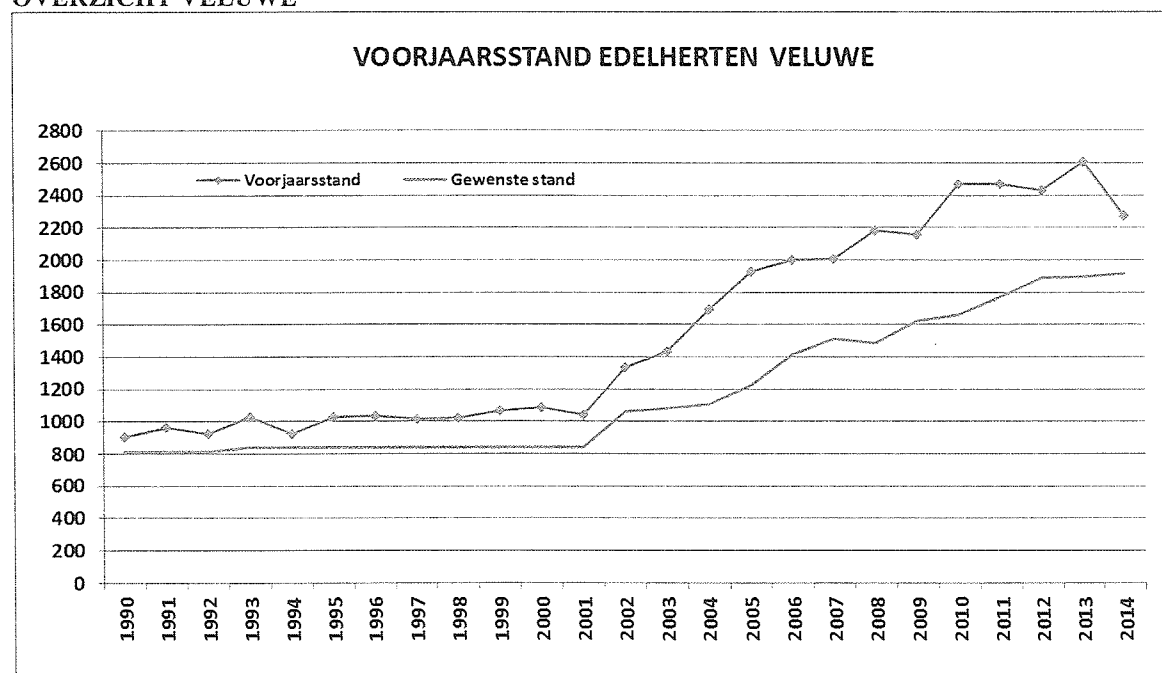
Opmerking: in verband met enkele maatwerk aanpassingen ontstaat er enig verschil tussen de gewenste stand 2015 en de gewenste stand op basis van het nieuwe Faunabeheerplan.

De voorjaarsstand op de Veluwe is ten opzichte van vorig jaar met bijna 300 stuks gedaald. De actuele voorjaarsstand bedraagt thans iets minder dan 2300 stuks. De prognose (zomerstand 2013 - bestandsvermindering 2013/2014) bedroeg circa 2450 edelherten. De actuele stand is 150 edelherten minder dan verwacht. Hieronder kunt u hetzelfde per leefgebied zien. Ten opzichte van de doelstand in 2014 van circa 1900 edelherten is de actuele populatie nog circa 350 a 400 stuks te groot. Het verschil tussen wat is afgesproken en de actuele aantallen is ten opzichte van vorig jaar wel een stuk kleiner geworden. De actuele populatie is 1,2x hoger dan afgesproken stand uit het Faunabeheerplan.

Leefgebied	Doelstand 2014 (D)	Prognose 2014(P)	Actueel 2014(A)	Vershil (A-P)	Vershil (A-D)	Trend
Noord West	200	418	388	-30	+188	Sterk dalend
Noord Oost	220	382	349	-33	+129	Dalend
Midden	269	270	310	+40	+41	Stijgend
Zuid West	205	247	213	-34	+8	Dalend
Zuid Oost	678	759	654	-105	-24	Stabiel
Hoge Veluwe	200	219	213	-6	+13	Stabiel
Deelerwoud	121	129	123	-6	+2	Dalend
Nijkerk	15	18	14	-4	-1	Stabiel
Brummen	10	10	11	+1	+1	Stabiel
Veluwe	1918	2452	2275	-177	+357	Dalend

Opmerking: Zuid Oost Veluwe is qua trend beoordeeld als stabiel. De actuele voorjaarsstand lijkt een onderschatting van de werkelijkheid te geven vanwege een onnauwkeurige telling in de afschotvrije zone Deelerwoud. De actuele stand ligt iets lager dan verwacht. Het verschil is beperkt. Wat wel belangrijk is dat het verschil tussen de actuele stand en de doelstand 2014 kleiner is geworden.

OVERZICHT VELUWE

De voorjaarsstanden zijn inclusief de Hoge Veluwe (vanaf 2002), Deelerwoud (vanaf 2004), Brummen (vanaf 2003) en Nijkerk (vanaf 2004).

NOORD WEST VELUWE

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2014	91	24	180		93 (42/51)	388
Zomerstand	115	42	180	51	162	550
Afschottoewijzing 2014/2015	45	29	110	38	128	350
Gewenste stand 2015	70	13	70	13	34	200

van wildweiden, het afwaarderen van wegen en inzet van elektrische rasters.

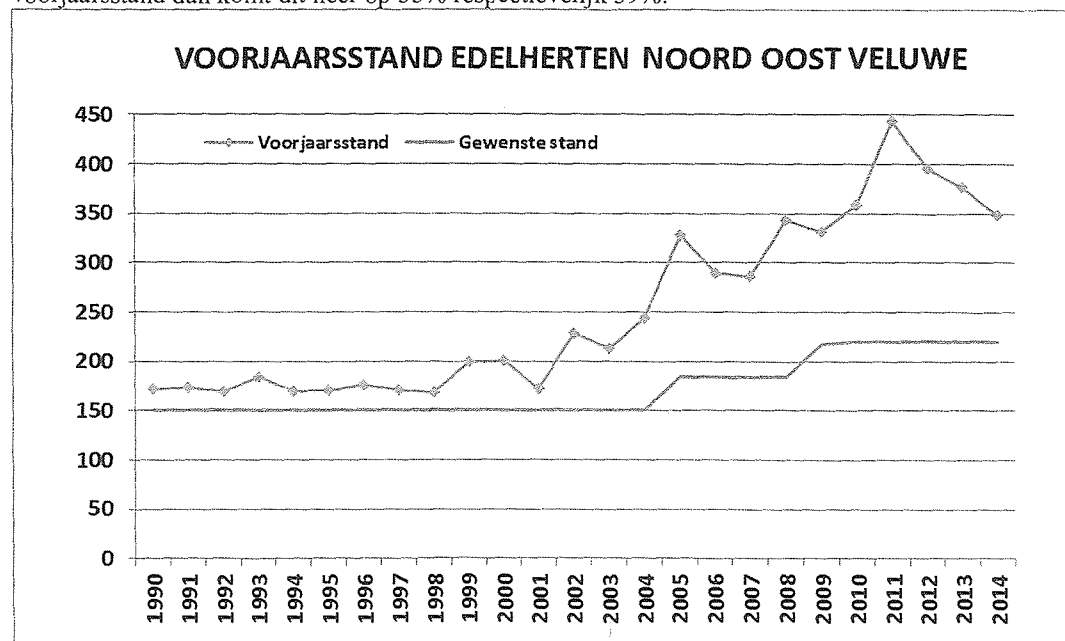
Het uiteindelijk doel is de balans tussen de edelherten en alle andere menselijke functies in het leefgebied. Dit is het doel, welke stand hierbij hoort is minder relevant, dit is meer een middel. In het nieuwe FBP is wel de mogelijkheid gecreëerd in de toekomst een wat hogere stand aan te houden.

NOORD OOST VELUWE

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2014	96	14		154	85 (39 / 46)	349
Zomerstand	110	39	154	46	140	489
Afschottoewijzing 2014/2015 totale leefgebied	17	21	60	28	93	219
Afschottoewijzing 2014/2015 lage dichtheden gebied	38	19	52	24	77	210
Afschottoewijzing bufferbeheer	0	2	8	4	16	30
Gewenste stand 2015	93	18	94	18	47	270

Er is op 9 en 11 april geteld. De schijnwerptellingen zijn gehouden op 7 en 10 april. Na vergelijking van de telresultaten van de schemer en de schijnwerptelling (+24 stuks) en de opname van aanvullende waarnemingen (+42) rond de teldata is een voorjaarsstand bepaald van 349 stuks. Dit aantal ligt 33 stuks onder de prognose op basis van de telling van vorig jaar. Het gaat vooral om kaalwild. De benutting van de randzones, waar het bos- en natuurgebied overgaat in een afwisselend cultuurlandschap lijkt te verminderen. In het Pollenseveen, het Wisselse Veen, Dorperveld en Putjesberg lijkt de benutting minder intensief te worden. De gewasschade en de aanrijdingen vertonen een dalende trend.

In de voorjaarsstand is toch nog 42 stuks opgenomen als aanvullende maatregel. Dit zijn roedels die niet tijdens de schemer en schijnwerptellingen zijn waargenomen, maar volgens de gebiedsdeskundigen wel aanwezig zijn. Worden de waarnemingen van de eerste en tweede telling vergeleken met de uiteindelijk bepaalde voorjaarsstand dan komt dit neer op 53% respectievelijk 59%.

Aanpassing gewenste stand Noord Oost Veluwe

In de voorgaande planperioden is de doelstand voor de Doornspijkse Heide tweemaal verhoogd teneinde een hoge graasdruk in dit natuurgebied te krijgen. Dit is tot nu toe goed gelukt. Aan de andere zijde van de Knobbel ligt de Oldebroekse Heide hier schommelt de edelherten stand rond de 140 stuks. Ondanks een redelijk stabiele stand neemt de graasdruk in delen van dit gebied af. Het gaat om de oude brandvlakte ten zuiden van 't Harde gelegen tussen de A28 aan en het doelengebied van het ASK. De afname van de graasdruk is mogelijk het

gevolg van een sterke verbetering van de voedselsituatie (massale loofboom en grove dennen verjonging) in het bos op de Oldebroekse Heide. Ook de hoeveelheid dekking is drastisch toegenomen waardoor de edelherten zich meer kunnen spreiden. Ook lijkt de nachtelijke benutting naar buiten de Oldebroekse Heide te zijn toegenomen, dit door een hoog voorzieningen niveau in de vorm van wildweiden en rustgebieden en de verstrekking van lokvoer t.b.v. beheer en wildobservatie. De beheerder van het ASK wil vanuit zijn bos- en natuurgebied een verhoging van de graasdruk in de voormalige brandvlakte met als doel de successie af te remmen. Hetzelfde geldt voor de heideterreinen en de heischraalgraslanden rond het doelengebied, dit zijn Natura 2000 habitattypen.

Invulling verhoging gewenste stand

In het nieuwe FBP is de mogelijkheid opgenomen de gewenste stand in het gebied Oldebroekse Heide in de planperiode 2014-2019 te verhogen met maximaal 80 stuks. Het doel is een hoge graasdruk in de oude brandvlakte (afschotvrije zone (AVZ)) en hogere graasdruk in het heidelandschap van de Oldebroekse Heide. Voorwaarde is dat negatieve effecten d.m.v. bufferbeheer richting burens (terreineigenaren / wegen / landbouw) worden voorkomen.

Daarnaast mag de gewenste stand op de Noord Oost Veluwe met 20 stuks groeien op basis van het gebruik van het nieuwe leefgebied ten oosten van de A50.

Voor het werkplan 2014-2015 is voor de volgende verhogingen gekozen:

Oostzijde A50 : +10 stuks rest 10 stuks

AVZ : +40 stuks rest 40 stuks

De gewenste stand voorjaar 2015 bedraagt daardoor 270 stuks, en formaliseert min of meer de bestaande situatie. Deze gewenste stand is op basis van de afspraken over geslachtsverhouding en leeftijdsopbouw onderverdeeld. Aandachtspunt is wel dat in de meeste AVZ het kaalwild sterker groeit dan het aantal herten. Dit komt omdat de mannelijke dieren hun geboorte gebied verlaten. Om de gewenste 1 : 1 te realiseren is het gewenst het aantal herten in de rest van de Oldebroekse Heide toe te laten nemen. Dit betekent voorlopig een terughoudend afschotbeleid onder de spitsers en de herten. De gekozen hogere doelstand op basis van een GV van 1 : 1 zorgt hier eigenlijk al voor.

Een aandachtspunt is nog wel dat de bepaling van de afschottoewijzing in het lage dichtheden gebied een hogere quotum herten oplevert dan de bepaling van de afschottoewijzing op leefgebiedsniveau. Hoe hiermee om te gaan is nog een punt van overleg. Dit geldt ook voor de leefgebieden Midden Veluwe en de Zuid Oost Veluwe.

MIDDEN VELUWE

Vanaf 2008 worden de schemertellingen 's ochtends uitgevoerd. Dit jaar op 18 en 19 april. Aansluitend is er 's nachts in Kootwijk met de schijnwerper gekeken. Tijdens de schemertellingen werden respectievelijk 229 en 236 edelherten waargenomen. Door combinatie van de telresultaten, de nachtelijke waarnemingen in Kootwijk (+17 stuks) en de aanvullende waarnemingen (+11 stuks) is de actuele populatiegrootte bepaald op 310 stuks.

In 2011 en 2012 is de werkelijke stand behoorlijk onderschat. Ook dit jaar is de actuele stand 40 stuks hoger dan de prognose. Het verschil zit volledig in het kaalwild en de spitsers.

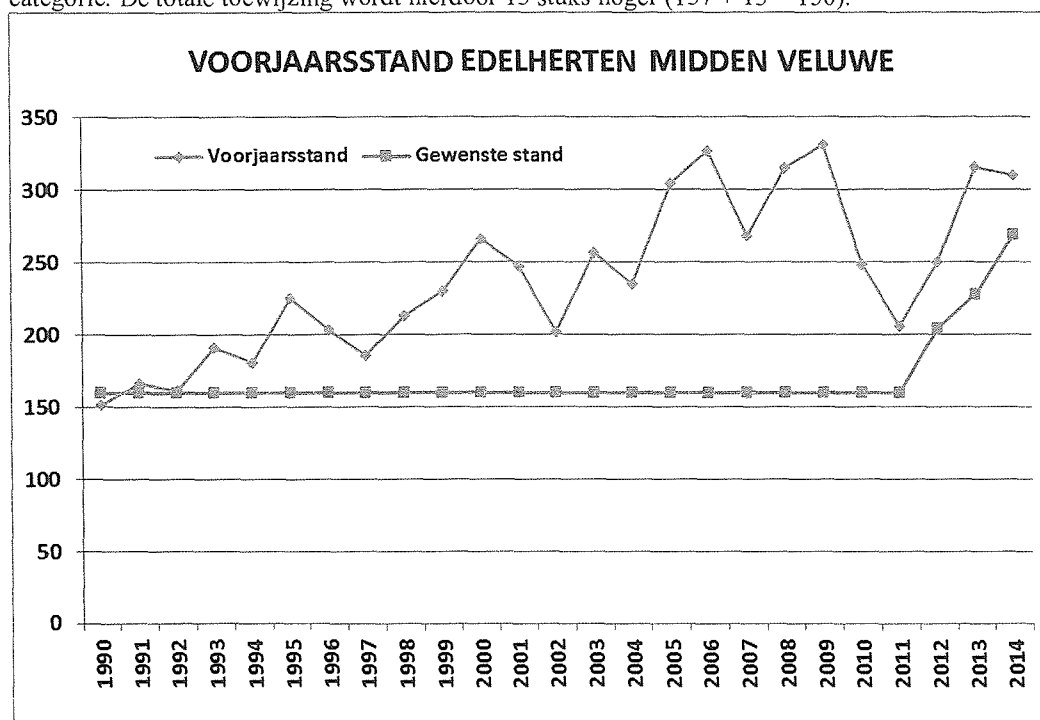
Worden de waarnemingen van de eerste en tweede telling vergeleken met de uiteindelijk bepaalde voorjaarsstand dan komt dit neer op respectievelijk 84% en respectievelijk 70%.

Nieuwe afspraak FBE Gelderland

De oude afspraak van een gewenste voorjaarsstand van 160 stuks exclusief de aantallen in de afschotvrije zone is veranderd in een streefstand van 300 edelherten voor het totale gebied. Dit is inclusief de afschotvrije zone. De afschot vrije zone (AVZ) blijft onveranderd in grootte (circa 1600 hectare).

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2014	63	28		139	80 (37 / 43)	310
Zomerstand	91	37	139	43	127	437
Afschottoewijzing 2014/2015 totale leefgebied	0	17	35	23	75	150
Afschottoewijzing 2014/2015 lage dichtheden gebied	17	12	23	15	42	109
Afschottoewijzing bufferbeheer	0	5	12	8	33	48
Gewenste stand 2015	104	20	104	20	56	300

Het actuele aantal herten in de zomerstand is 13 stuks lager dan het gewenste aantal. Voor de afschot bepaling voor het totale leefgebied betekent dit een toewijzing van 0 stuks. Voor de andere categorieën spitsers, hinde, smalldier en kalf wordt uitgegaan van het verschil tussen de actuele zomerstand en de gewenste stand per categorie. De totale toewijzing wordt hierdoor 13 stuks hoger ($137 + 13 = 150$).

Ook hier de opmerking wat prevaleert de afschottoewijzing herten op leefgebiedsniveau of de afschottoewijzing voor het lage dichtheden gebied.

Ontwikkeling doelstand als gevolg van de keuze voor een afschotvrije zone zonder limiet.

Inmiddels is de aanpak voor leefgebieden met een afschotvrije zone aangepast. Bij ongewijzigd beleid was de doelstand als gevolg van de toename van de aantallen in de AVZ toegenomen tot 328. Dit geeft eens te meer aan dat hoe snel de aantallen oplopen als geen afschot meer wordt gepleegd. Qua verdeling doelstand is in vijf jaar tijd de doelstand in de AVZ gegroeid naar 168 stuks op een oppervlakte van 1600 hectare. De oorspronkelijke doelstand van 160 stuks gold deze periode voor een oppervlakte van 8.900 hectare. De totale oppervlakte bedraagt 10.500 hectare.

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Doelstand 2015	74	25	118	27	84	328
Doelstand 2014	71	19	98	20	61	269
Doelstand 2013	75	10	80	15	48	228
Doelstand 2012	59	14	75	14	42	204
Doelstand 2011	56	10	56	10	28	160

Ontwikkeling aantallen in de afschot vrije zone

In 2011 is voor het eerst rekening gehouden met de afschotvrije zones in dit leefgebied. Het doel hiervan is de zichtbaarheid van edelherten onder meer op en rond de Hoog Buurlose Heide te bevorderen. Jaarlijks zal dit worden geëvalueerd. Naast zichtbaarheid is handhaafbaarheid van de populatie (ontwikkeling dichtheid en ruimtelijke beperking uitvoering afschot) een belangrijk weegpunt. Dit past ook binnen de nieuwe afspraak van een streefstand van 300 edelherten binnen de Midden Veluwe.

De aantallen in de AVZ tijdens de jaarlijkse tellingen zijn in de navolgende tabel weergegeven.

Jaar	Voorjaar	Netto groei	Zomer	Toewijzing
2011	35		53	9
2012	75	+40	103	35
2013	77	+2	120	11
2014	111	+34	168	Bufferbeheer

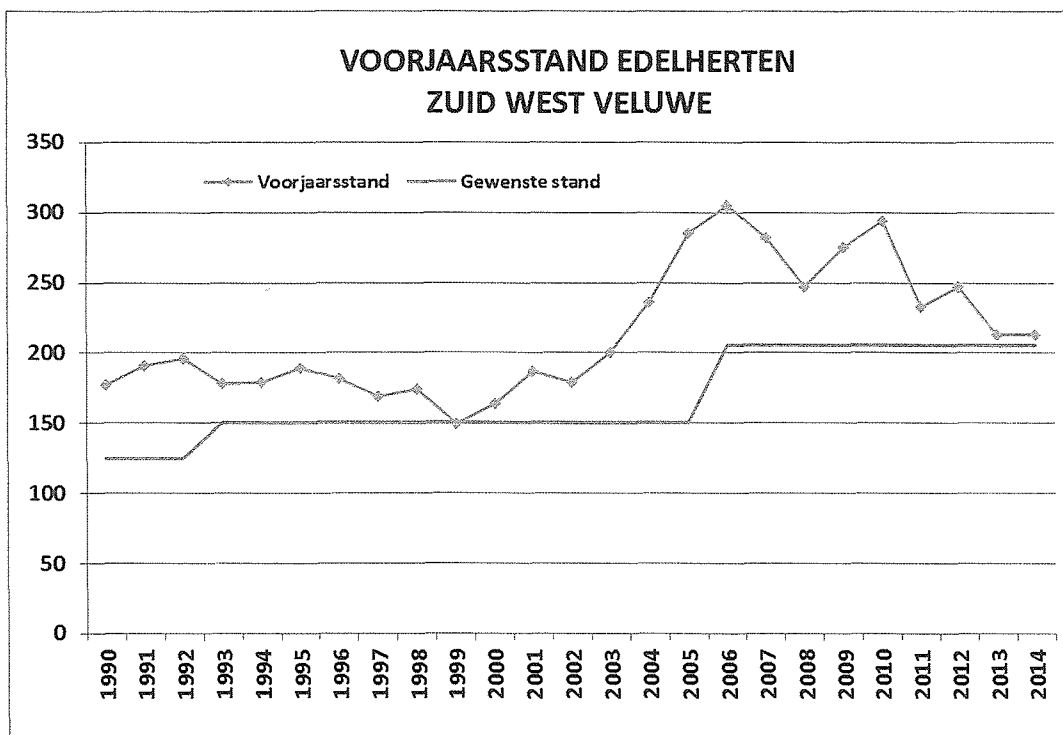
Het belangrijkste doel voor het instellen van de AVZ is het verbeteren van de zichtbaarheid van de edelherten. Aan de aantallen edelherten die zich binnen de AVZ bevinden kan het haast niet meer liggen. De dichtheid is vier jaar tijd opgelopen van 2 stuks naar 7 stuks per 100 hectare. Zichtbaarheid wordt niet alleen bepaald door aantallen. Misschien wel veel meer bepalend is gedrag en leefwijze. We weten dat edelherten het liefst overdag in een openlandschap leven. We weten ook dat een voorwaarde is dat ze dan niet gestoord moeten worden door mensen. We weten ook dat het edelherten niets interesseert hoeveel mensen naar ze zitten te kijken en dat die mensen best lawaai mogen maken en ze die mensen ook kunnen ruiken. Hier zit een essentiële voorwaarde aan ze moeten weten waar die mensen zich ophouden. De aanwezigheid van mensen moet voorspelbaar zijn dan zullen ze er snel aan wennen. Kortom het gaat er nu om de zichtbaarheid verder te verbeteren door het nemen van de juiste inrichtingsmaatregelen. De edelherten zullen deze inrichting belonen met een betere zichtbaarheid in vergelijking tot de huidige situatie. Consequentie is wel dat de mensen een deel van hun vrijheid in de vorm van beperking van recreatie mogelijkheden in zullen moeten leveren. Hier krijgen ze wel veel voor terug. Of alle recreanten dit zo zullen ervaren is de vraag. Daarom zullen de nieuwe regels ook gehandhaafd moeten worden.

ZUID WEST VELUWE

Er is dit jaar geteld op 15 en 22 april. Er zijn geen aanvullende schijnwerpertellingen gehouden. Wel zijn er veel waarnemingen in de maand april vastgelegd. Na uitwerking blijkt dat tijdens de schemertellingen respectievelijk 58% en 55% van de bepaalde voorjaarsstand is waargenomen. In de voorjaarsstand zijn in totaal 83 stuks als aanvullende waarnemingen door gebiedsdeskundigen opgenomen. Hiervan is 56 stuks als aanvullende waarneming opgenomen voor het gebied Planken Wambuis en Hertenreservaat. De totale waarneming was nog veel groter en gaf een goed beeld van het kaalwild op het Planken Wambuis en het kaalwild op het Hertenreservaat. Het verschil met de waarnemingen tijdens de schemertelling is als aanvulling gebruikt.

De prognose lag 34 stuks hoger dan de actuele voorjaarsstand. De lagere stand dan verwacht zit voornamelijk bij het kaalwild (-30). Ondanks de slechte afschotrealisatie is er sprake van een dalende trend. Ook de aanwas analyses die worden uitgevoerd duiden op een overschatting van de aanwas vanaf 2011. Dit vraagt om een nadere analyse. Eenzelfde beeld vertoont de aantalsontwikkeling op de Noord Oost Veluwe, een slechte afschotrealisatie en ondanks dat een dalende populatie.

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2014	66	14	82		51 (23 / 28)	213
Zomerstand	80	23	82	28	77	286
Afschottoewijzing 2014/2015	9	9	11	14	42	85
Gewenste stand 2015	71	14	71	14	35	205
Gewenste stand noordzijde Renkumse Poort						12

Nieuwe afspraak FBE Gelderland

Met het openen van het Jac. P. Thijsse wildviaduct is de Zuid West Veluwe verbonden met de Renkumse Poort en uitloper van het Veluwe Massief richting de Rijn. Met de toekomstige benutting zal ook de gewenste stand enigszins kunnen stijgen. Voor het noordelijke deel van de Renkumse Poort is de volgende verwachting geschetst.

De Reijerskamp vormt een interessant voedselgebied. De edelherten die tegen de A12 aan leven zullen snel op verkenning gaan aan de andere kant. Ze zullen waarschijnlijk ook snel in de gaten krijgen dat ze iets verder op kunnen foerageren op bemeste landbouwgronden ten noorden van Wolfheze. Langs de zuidzijde van de A12 ligt nogal wat bos, te verwachten is dat ook het kaalwild hier hun benutting op gaan aanpassen. Geweidragers gaan dat ook zeker doen.

Aan de westzijde van de Reijerskamp ligt een groot stuk aaneengesloten bos dat geschikt is als dagverblijf. Tussen Reijerskamp en voornoemd bos ligt een strook bos met woonfunctie. Veel erven zijn hier afgescheiden met hekken. Dit zal de ingebruikname van dit bos als standwildgebied vertragen.

Doelstand voor gebied tussen A12 en spoor is 12 stuks. Met het omzetten van het benuttingsgebied van de edelherten die nu nog ten noorden van de A12 leven zal snel invulling gegeven zijn aan het gewenste aantal van 12 stuks.

Op basis van het aantal edelherten dat de noordzijde van de kern binnen de Renkumse Poort mag gaan benutten is een schade te verwachten van 0,36 ha/jaar. Aanrijdingen zijn hier niet te verwachten. Mogelijk een incidentele aanrijding op het spoor.

Uitgangspunt hierbij is dat de doelstand in het brongebied wordt gehandhaafd en dat door een onevenredige spreiding al sneller in de Poort afgeschoten moet gaan worden.

Inmiddels is deze verwachting ingevuld. Het kaalwild heeft de landbouwgronden ten noorden van Wolfheze gevonden. En ook zijn de eerste edelherten waargenomen in het bos ten westen van de Reijerscamp. De actuele aantallen bevinden zich inmiddels boven het gewenste aantal. En concentreren zich in de omgeving van het ecoduct. Niets doen is geen optie omdat de huidige aantallen door de jaarlijkse aanwas snel verder zullen stijgen.

ZUID OOST VELUWE

De eerste telling op 8 april bracht een resultaat van 585 stuks en de tweede telling op 10 april werden er 532 edelherten gezien. De resultaten van de tellingen lagen redelijk dicht bij elkaar. Voorgaande jaren was er meestal wel een telling waarbij er 600 edelherten of meer werden waargenomen. In de voorgaande jaren werden de volgende aantallen waargenomen: 2014 (585 en 532), 2013 (469 en 701), 2012 (510 en 602), 2011 (522 en 638) en 2010 (638 en 506). De voorjaarsstand is uiteindelijk bepaald op 654 stuks,

Worden de waarnemingen van de eerste en tweede telling vergeleken met de uiteindelijk bepaalde voorjaarsstand dan komt dit neer op respectievelijk 89% en respectievelijk 81%. De voorjaarsstand die werd verwacht bedroeg 759 stuks. De actuele stand ligt hier 105 stuks onder. Het is aannemelijk dat dit verschil wordt

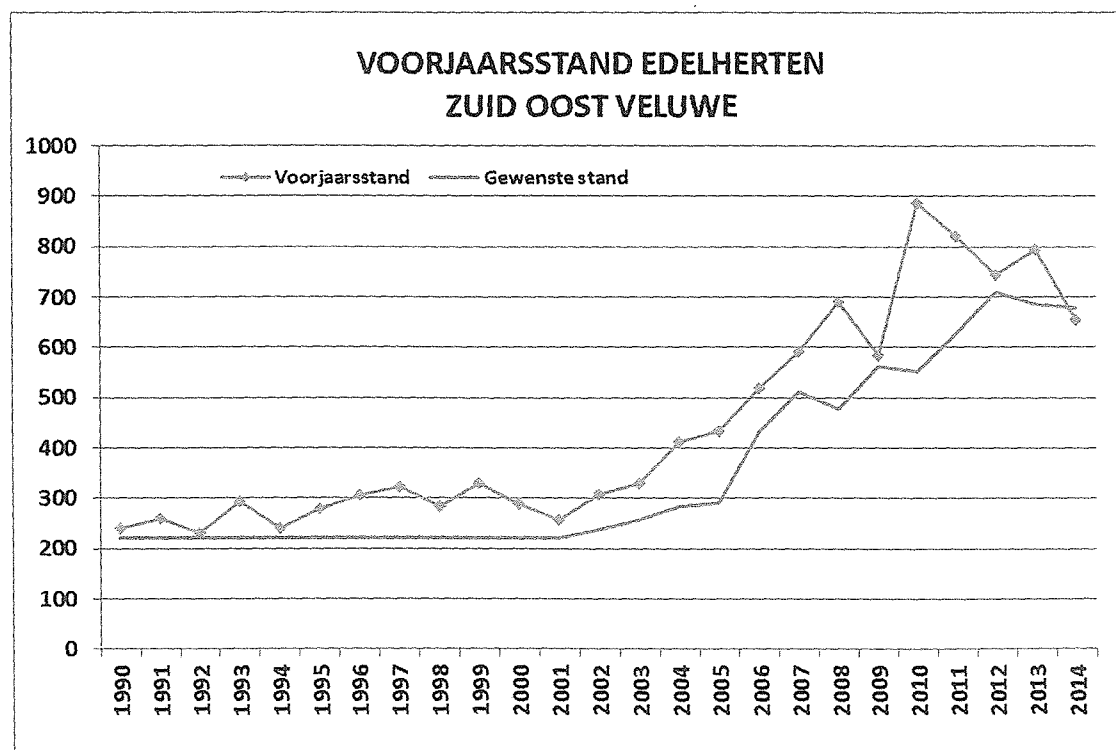
veroorzaakt door een minder nauwkeurige telling op het Deelerwoud en Terlet. Dit was reden om een aanvullende schijnwerptelling in dit gebied te houden. Deze telling viel letter en figuurlijk in het water. Er is besloten de actuele voorjaarsstand niet te corrigeren richting prognose. Vorig jaar lag de actuele stand 50 stuks boven de prognose.

Wederom bleef het aantal kalveren achter bij de verwachting. Het gemiddelde aanwaspercentage voor het gehele leefgebied bedraagt 61%. Voor het Deelerwoud is uitgegaan van 50% en de rest van het leefgebied met lage dichtheden 70%.

Hieronder staat de uitwerking op basis van de nieuwe afspraak in het Faunabeheerplan.

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2014	109	19	365		161 (74 / 87)	654
Zomerstand	128	74	365	87	276	830
Afschottoewijzing 2014/2015 totale leefgebied	0	34	157	47	172	410
Afschottoewijzing 2014/2015 lage dichtheden gebied	25	17	75	24	97	238
Afschottoewijzing bufferbeheer	0	17	82	23	75	197
Gewenste stand 2015	208	40	208	40	104	600

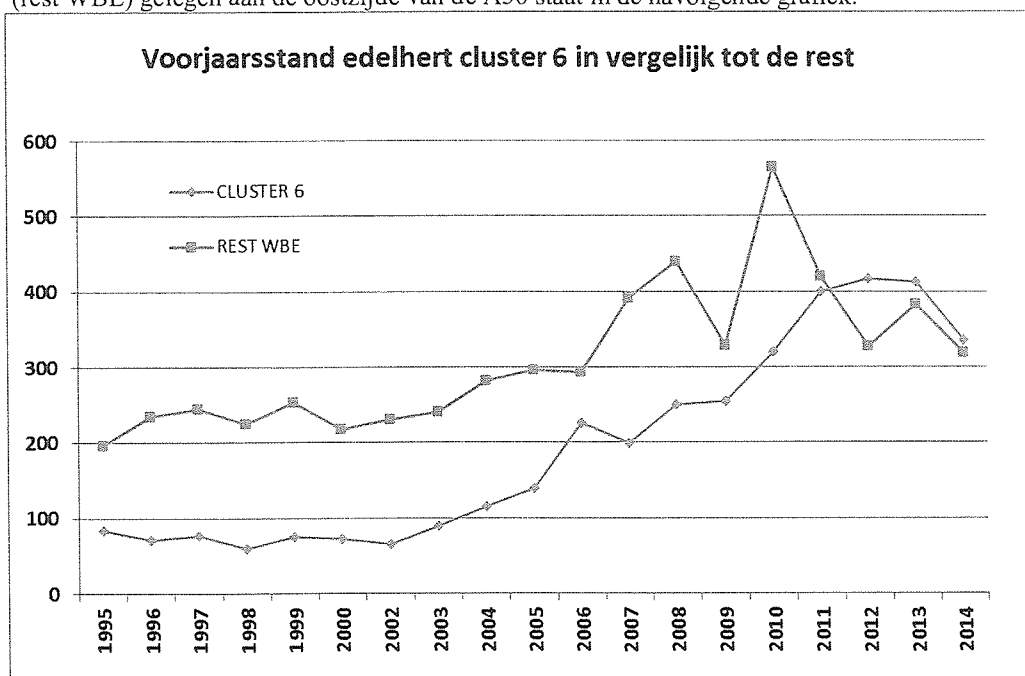
Let nog even op hoe scheef de geslachtsverhouding is. 128 1 jaar en oudere herten en 365 1 jaar en oudere hinden.

Ontwikkelingen Deelerwoud / cluster 6

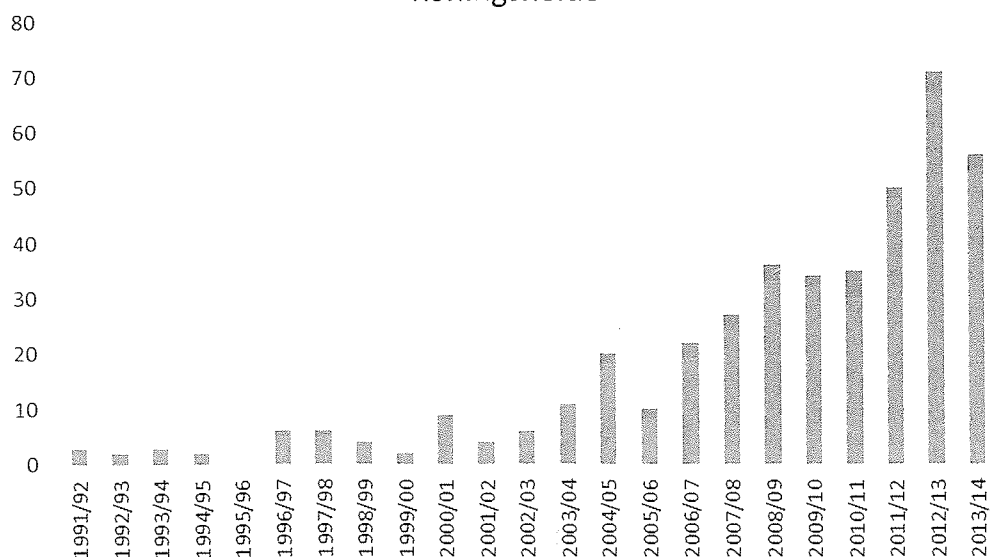
De ontwikkeling in het gebied tussen de A50 en de Hoge Veluwe (cluster 6), zijn de laatste 10 jaar vooral bepaald door de ontwikkeling van de aantallen edelherten binnen het Deelerwoud. Vanaf 2001 is hier geen afschot van edelherten en damherten gepleegd. In 2004 is er buiten het Deelerwoud voor hogere doelstanden gekozen. Dit had groei van de aantallen tot gevolg. De ontwikkeling in cluster 6 en de rest van het leefgebied

(rest WBE) gelegen aan de oostzijde van de A50 staat in de navolgende grafiek.

In cluster 6 lijkt de groei van het aantal edelherten af te vlakken. De actuele gegevens laten zelfs een daling zien. Alleen de gebiedsdeskundigen geven wel aan dat deze tellingen een onderschatting van de werkelijkheid hebben gegeven. Het afschot ten zuiden van het Deelerwoud is door de jaren heen wel substantieel gestegen zoals uit de navolgende grafiek blijkt. Daarbij dient te worden opgemerkt dat met meer inspanning makkelijk een nog hoger afschot is te realiseren. De laatste drie voorgaande jaren is een aanwas berekend voor het Deelerwoud van circa 145 stuks. Dit aantal kalveren werd berekend op basis van een aanwaspercentage van 70%. Dit jaar is voor het eerst van een lager aanwaspercentage uitgegaan te weten 50%, dit levert bij de huidige aantallen vrouwelijke dieren (waarschijnlijk onderschat) een aanwas van 110 kalveren.

Afschot edelherten Terlet, Arnhemse Heide en Koningsheide

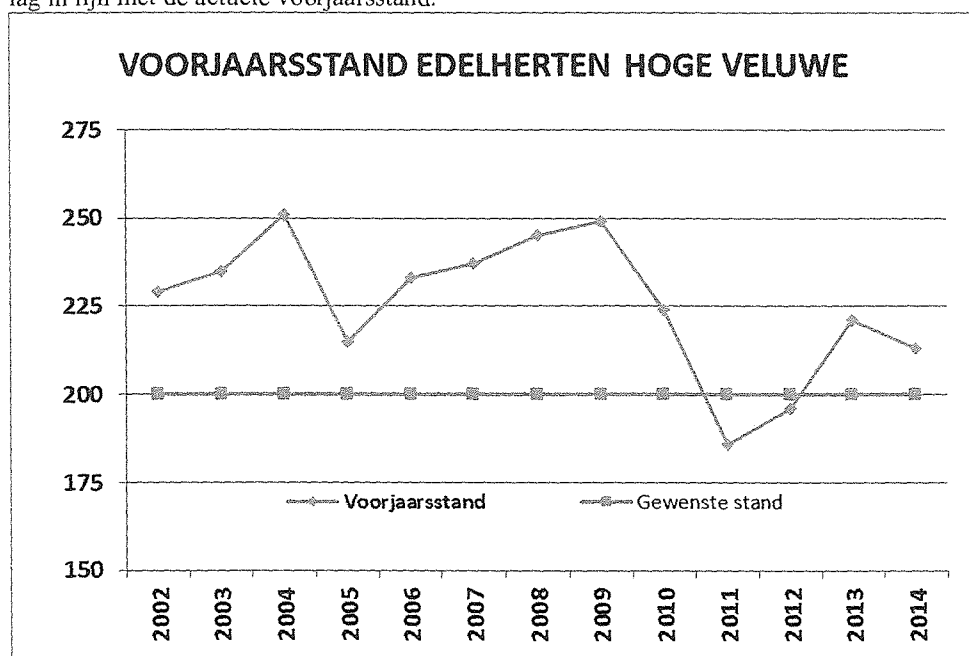

Tot nu toe wordt er nog steeds geen noemenswaardige sterfte gemeld in het Deelerwoud. De sterfte die zich eerste gaat uitten op het moment dat het verzadigingspunt van het gebied is bereikt is sterfte van kalveren.

HOGE VELUWE

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2014	76	12	84		41(21/20)	213
Zomerstand	88	21	84	20	80	293
Afschottoewijzing 2014/2015	21	8	16	8	40	93
Gewenste stand 2015	67	13	68	12	40	200

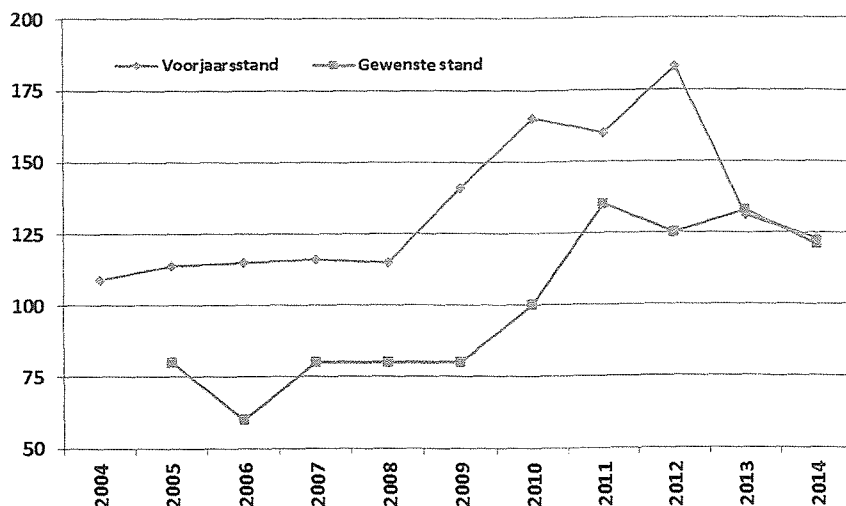
Op de Hoge Veluwe is op 5 en 7 maart geteld. Op de Hoge Veluwe wordt lokvoer gebruikt om een nauwkeurige telling te krijgen. De eerste telling bracht een score 171 stuks en de tweede telling 197 stuks. Als percentage van de uiteindelijk bepaalde voorjaarsstand werd respectievelijk 80% en 93% geteld. De verwachte voorjaarsstand lag in lijn met de actuele voorjaarsstand.

DEELERWOUD - REPELAER

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2014	37	12	51		23	123
Zomerstand	49	11	63		30	153
Afschottoewijzing 2014/2015	14	5	21		11	51
Gewenste stand 2015	35	6	42		19	102

VOORJAARSSTAND EDELHERTEN DEELERWOUD REPELAER

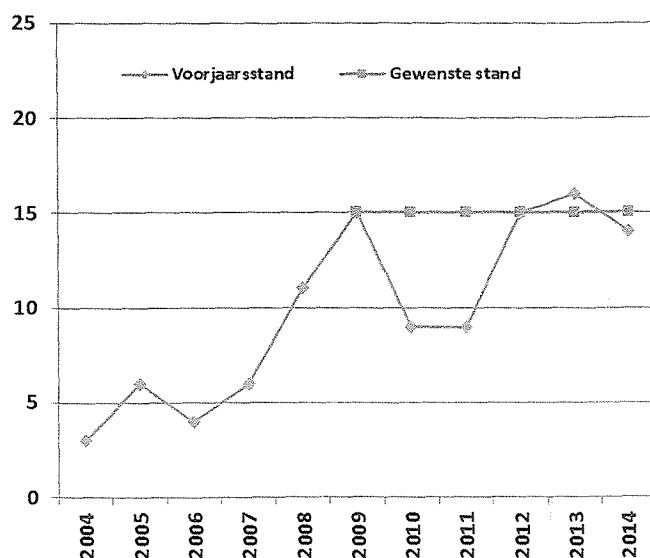
De voorjaarsstand is bepaald aan de hand van waarneming in de maanden april en mei en een gebiedsdekkende telling op 13 mei 2014.

De doelstand in het Faunabeheerplan bedraagt 70 stuks. Hier wordt geleidelijk naar toegewerkt.

WBE NIJKERK

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2014	4	0		6	4	14
Zomerstand	4	2	6	2	5	19
Afschottoewijzing 2014/2015	1	0	1	0	2	4
Gewenste stand 2015	3	2	5	2	3	15

VOORJAARSSTAND EDELHERTEN WBE NIJKERK

De aantallen zijn netto met 2 edelherten gedaald. De hoeveelheid kaalwild bedraagt nu 10 stuks.

Het aantal herten is lager dan verwacht. Mogelijk dat enkele jonge herten hun geboorte gebied hebben verlaten. De actuele voorjaarsstand is bepaald aan de hand van jaarrond waarnemingen en de waarnemingen die tijdens de schijnwerptellingen zijn gedaan. Door de geboorte van naar verwachting 5 kalveren zal het aantal boven het afgesproken aantal uit komen. Voor het aankomende seizoen is derhalve een beperkt afschot voorzien.

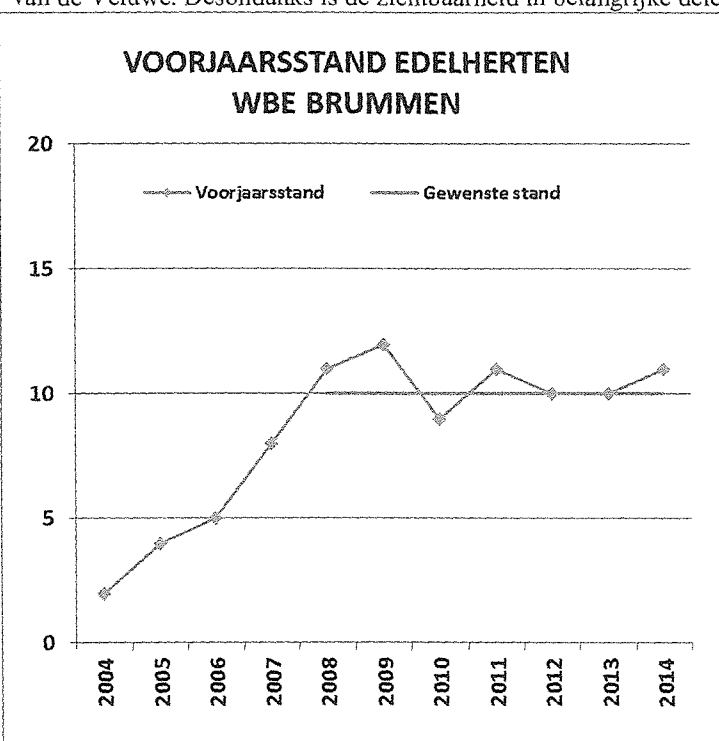
WBE BRUMMEN

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2014	2	0		5	4 (2/2)	11
Zomerstand	2	2	5	2	4	15
Afschottoewijzing 2014/2015	0	1	2	0	1	4
Gewenste stand 2015	1	1	3	2	3	11

Het afgelopen seizoen is 1 hinde en 1 smaldier geschoten. Deze kleine aantallen zijn ook vatbaar voor andere vormen van sterfte. Het verkeer blijft op de Provinciale wegen haar tol eisen. Op de Eerbeekseweg werd in november een hert doodgereden en begin mei een hinde.

Op basis van jaarrond waarnemingen en de uitgevoerde schijnwerptellingen is de actuele voorjaarsstand bepaald op 11 stuks.

De edelherten hier leven in een meer open cultuurlandschap dan de edelherten in het meer gesloten boslandschap van de Veluwe. Desondanks is de zichtbaarheid in belangrijke delen van het jaar van deze dieren beperkt. Straks

biedt de aanwezige maïs weer volop dekking. Zowel kwantitatief als kwalitatief is het voedselaanbod zo overweldigend dat ze slechts beperkte activiteiten vertonen.

Dit beperkt ook de mogelijkheden om afschot te plegen. De ontheffing biedt de uitvoerders de mogelijkheid om op het juiste tijdstip het juiste dier te kunnen schieten. Er geldt geen beperking in afschotperiode. Dit biedt de uitvoerders de mogelijkheid ook voordat de maïs dekking gaat bieden nog afschot te plegen. Het afgelopen seizoen heeft het afschot plaats gevonden in de maanden maart en mei.

Zodra het nieuwe werkplan is goedgekeurd kan worden aangevangen met het afschot.

Het afschot voor seizoen 2014/2015 zal dan uiterlijk 31 mei 2015 gerealiseerd moeten zijn.

Het werkplan voorziet niet in het afschot van de geweidrager omdat er nog geen zicht is op de gewenste (genetische) uitwisseling met de edelhertenpopulatie op de Zuid Oost Veluwe.

INZET HONDEN TBV NAZOEK

Elke jager heeft de verplichting wanneer een beschoten stuk grofwild niet vindbaar is dit te laten controleren door een goed nazoekteam, ook al denkt u dat het mis was. Op de Veluwe zitten we gelukkig ruim in de goede nazoekteams. Al deze teams zijn SZN erkend. Wat dit betekent kunt u zien op www.zweethonden.nl.

- Mevr. D. Bultman-Auras	Hannoveraanse zweethond	tel.055-3121700 of 06-53166843
- Dhr. B. Castelein	Hannoveraanse zweethond	tel.06-55340581
- Dhr. J. ter Horst	Hannoveraanse zweethond	tel.055-5421552 of 06-53773356
- Dhr. H. Koning	Hannoveraanse zweethond	tel.06-10578673
- Dhr. R.J. Schoemaker	Hannoveraanse zweethond	tel.0578-571548 of 06-53398294
- Dhr. G. Veldwijk	Hannoveraanse zweethond	tel.06-22208385
- Dhr. G.W.H. Verwoerd	Beierse bergzweethond	tel.0577-407065 of 06-51362105

De gegevens van bovengenoemde personen kunt u ook vinden op de openingpagina van www.faunaregistratie.nl daar klikt u op zweethondenlijst en via een paar klikken kunt u de door u gewenste nazoekteams selecteren en het gewenste lijstje printen.

GROFWILDBEHEERCURSUS / IPC GROENE RUIMTE

Bent u actief in het grofwildbeheer? Wilt u graag meer leren over de verschillende grofwildsoorten en het planmatig beheer in de verschillende terreinen? Dan is deze opleiding voor u onmisbaar.

Deze opleiding duurt twee jaar en omvat per jaar 16 lessen.

Na het behalen van het diploma kunt u uw praktische kennis verder vergroten met het volgen van de 1 jarige praktische opleiding. U leert tijdens deze praktische opleiding alles over: observeren en aanspreken, terreininrichting, onderhoud wapens en schietvaardigheid, schottekens en nazoek en de praktische uitvoering van het grofwildbeheer.

Op dit moment is er nog ruimte voor de twee jarige opleidingen die dit najaar van start gaan. Heeft u belangstelling reageer dan snel richting de Coördinator Opleidingen de heer H. Spek tel: 026-3550100 of h.spek@ipcgroen.nl of kijk op www.ipcgroen.nl.

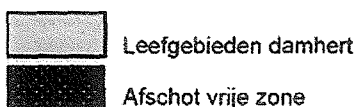
DAMHERTENBEHEER 2013/2014

De gewenste aantallen

Binnen het Faunabeheerplan is voor wat betreft de gewenste aantallen net zoals voor de edelherten een belangenafweging gemaakt. Voor hoeveel damherten is er draagvlak. Op de Noord Veluwe is de doelstand 100 stuks in het voorjaar. Op de Zuid Oost Veluwe is de doelstand voor het voorjaar 2013 bepaald op 525 damherten. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de doelstand mede bepaald wordt door de ontwikkeling binnen het Deelerwoud van Natuurmonumenten waar geen afschot plaats vindt. Het aankomende seizoen worden nieuwe afspraken gemaakt over het toekomstige beheer.

Verspreiding

Het huidige verspreidingsgebied op de Noord Veluwe is redelijk stabiel, begint zelfs wat te krimpen. De meeste damherten op de Noord Veluwe leven in de oorsprongs-gebieden zoals de Elspeterstruiken, het Elspeterbosch, de Noorderheide en het Vierhouterbos. De Eperweg vormt nu weer min of meer de grens. Het aantal

waarnemingen aan de andere zijde van de weg is afgenomen. Aan de westzijde geldt dit min of meer voor de Elspeterweg. Wat merkwaardig is dat de damherten in het Elspeterbosch eigenlijk niet worden waargenomen in de Agrarische Enclave. Vanuit schadepunt is dit positief gedrag. De vraag blijft waardoor dit komt.

Na de start in 1998 kan nu worden geconcludeerd dat het gevoerde beheer de volgende resultaten heeft opgeleverd: een actuele stand conform de doelstand van 100 stuks, geen verdere uitbreiding van het benuttingsgebied op de Noord Veluwe, een populatie waar de vrouwelijke kant is over vertegenwoordigd en geweidragers benutten meer de periferie van het benuttingsgebied.

Het leefgebied op de Noord Veluwe loopt door in het aangrenzende Kroondomein Het Loo. Hier wordt een 0-stand nagestreefd.

Op de Zuid Oost Veluwe komen damherten als standwild voor in: de Loenermark, Veluwezoom (Imbosch, Onzalige Bossen en Eerbeekse Veld), Deelerwoud, Terlet, Arnhemse Heide, Koningsheide en het landgoed Hoog Deelen. In de zones tegen deze gebieden aan komen ze als wisselwild voor. Dit is conform de doelen binnen het afgesproken damhertenbeheer op de Zuid Oost Veluwe. De meeste damherten leven in het Deelerwoud en directe omgeving. De aanloop van jonge herten richting Koningsheide wordt steeds sterker. Dit zien we aan de aanrijdingen op de Koningsweg, het gerealiseerde afschot op de Koningsheide en ondanks deze sterfte toenemende aantallen die in dit

gebied gaan leven. Daar waar de passage met de Hoge Veluwe is voorzien leeft voornamelijk kaalwild. Deze lopen geregeld op de Deelenseweg waardoor er aanrijdingen plaatsvinden. Op de Midden Veluwe is het kolonisatieproces een paar jaar geleden gestart. Het gaat voornamelijk om geweidragers: spitsers en 2 jaar en oudere herten. Kaalwild komt meer als wisselwild voor. De stand voorjaar 2013 was volgens de gebiedsdeskundigen 20 a 25 stuks. Inmiddels zijn ze ook de Otterloseweg overgestoken.

De aantallen in 2013

Algemeen

De bepaling van de voorjaarsstand wordt grotendeels gebaseerd op waarnemingen van de jachthouders gedurende de periode april en mei. Deze waarnemingen geven een beter beeld van de aanwezige stand dan de waarnemingen tijdens de edelherten en of de wilde zwijnen tellingen. Een gevaar van deze methode is dat dubbele waarnemingen niet als zodanig worden herkend. Dit geldt zowel voor waarnemingen binnen een jachtveld als ook voor de waarnemingen tussen de jachtvelden. Aan het eind van de waarnemingsperiode worden de jachthouders gevraagd een conclusie te trekken over de daadwerkelijke aantallen damherten binnen hun gebied. De verzamelde gegevens worden daarna gebruikt om de actuele voorjaarsstand zo goed mogelijk te benaderen. De ervaringen op de Noord Veluwe laten zien dat met deze aanpak de doelen in het Faunabeheerplan goed worden gerealiseerd. Uit de praktijk kwamen geluiden dat het aanwaspercentage 70% van het vrouwelijke deel van de populatie te hoog is. Dit wordt bevestigd door de cijfers. In 2012 is daarom voor het eerst uitgegaan van een aanwaspercentage van 60%.

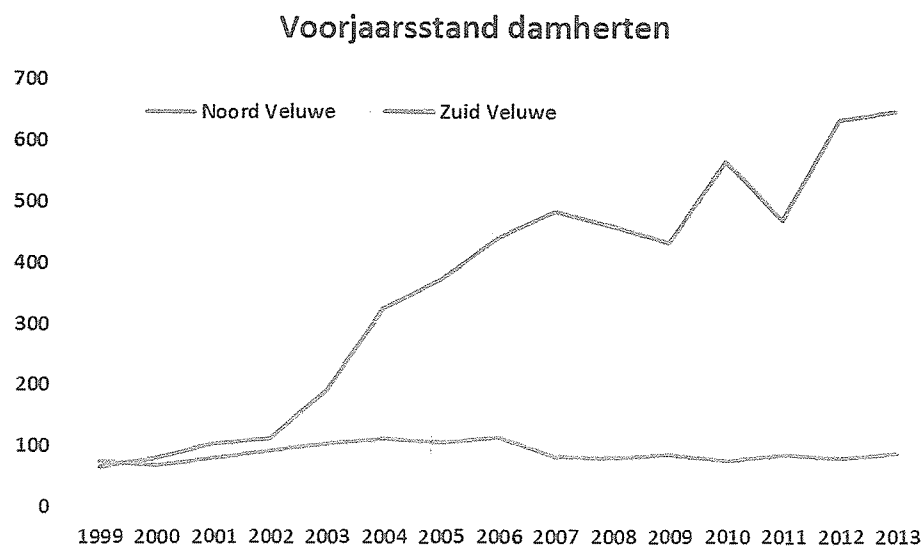
Op dit moment zijn de actuele gegevens uit de periode april / mei nog niet verwerkt tot de voorjaarsstanden 2014. Voor de Noord en de Zuid Veluwe is alleen de verwachte voorjaarsstand 2014 berekend (zomerstand 2013 – vermindering 2013/2014).

NOORD VELUWE (leefgebieden Noord West Veluwe en Noord Oost Veluwe)

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Zomerstand 2013	28	8	44	8	31	119
Afschot	1	1	7	5	10	24
Doodgereden	0	0	0	0	0	0
Verwachte stand 2014	27	7	37	3	21	95
Gewenste stand 2014	34	7	34	7	18	100

De populatie bevindt zich op het afgesproken niveau. Het aantal geweidragers blijft een punt van zorg. Alhoewel we weten dat deze zich ook her en der in uithoeken ophouden. Het blijft merkwaardig waarom een geslachtsverhouding van 1 : 1 onder de volwassen damherten zo moeilijk is te bereiken.

Een bijzondere waarneming qua locatie kwam uit de hoek van het 's Grevenhout. Hier blijkt al wat langer een klein roedel te leven. Onduidelijk is waar deze vandaan zijn gekomen. Het vormt wel een groepje tussen de populatie op de Zuid Veluwe en die van de Noord Veluwe.

De populatie op de Noord Veluwe en die op de Zuid Veluwe waren in 1999 ongeveer even groot. Voor beide populaties zijn verschillende afspraken gemaakt, met als gevolg verschillen in ontwikkeling. Zelfs binnen de Zuid Veluwe zijn er verschillende ontwikkelingen. In het leefgebied Zuid Oost Veluwe ten oosten van de A50 wordt een lage dichtheid

nagestreefd en ook gerealiseerd. Ook de Midden Veluwe maakt onderdeel uit van het leefgebied op de Zuid Veluwe. Vanaf 2009 is hier een beperkte stand aanwezig die wordt gevoed vanuit de Zuid Oost Veluwe. De aantallen bleven op papier constant op circa 20 stuks. Het lijkt er nu wel op dat er deze voorgaande jaren gewoon groei heeft plaats gevonden. De aantallen die nu worden waargenomen zijn anders niet te verklaren. Ook de spreiding gaat razendsnel.

Nieuwe faunabeheerplan

Het huidige beheer op de Noord Veluwe blijft ongewijzigd van kracht. De gewenste stand blijft 100 stuks. Dit betekent dat er geen ruimte is voor een verdere uitbreiding van hun benuttingsgebied. De aanwezige damherten op het Kroondomein Het Loo lijken voor de verbinding met de populatie op de Zuid Veluwe te gaan zorgen.

ZUID OOST VELUWE

Voorjaarsstand 2013

De actuele voorjaarsstand is bepaald op 598 damherten. Dit is conform de verwachte voorjaarsstand (600 stuks). Per categorie zijn er wel grote verschillen, minder herten (-38), veel meer spitsers (+68), hinden en smaldieren (+4) en minder kalveren (-36). Het geringere aantal kalveren lijkt het gevolg van de toenemende concurrentie op het Deelerwoud. Het verschil bij de spitsers, namelijk 68 meer als verwacht geeft duidelijk weer dat er geen nauwkeurig beeld is van de aantallen damherten.

De grote schommelingen in aantallen komen door de niet realistische beeldvorming op het Deelerwoud. Tijdens de edelhertentelling dit voorjaar werden er 295 damherten geteld. Tijdens de schijnwerptelling op 23 april werden in het gebied Arnhemse Heide, Terlet en Deelerwoud 360 damherten geteld. Voor de bepaling van de voorjaarsstand is uitgegaan van deze waarneming.

Aan de oostzijde van de A50 op Veluwezoom is de stand op basis van de waarnemingen in april en mei nogal wisselend. Dit door de wisselwerking met het Deelerwoud. De waarnemingen van de schijnwerptelling bewijzen dat in toenemende mate damherten voedseltochten gaan maken naar de voormalige landbouwgronden op de Groenendaal.

Duidelijk is wel dat de damherten zich niet massaal verplaatsen naar het lage dichtheden gebied. Alleen in de Loenermark en de Onzalige Bossen lopen er enkele tientallen. Inmiddels lijkt er toch wat te veranderen. Met de schijnwerper werden er ook behoorlijk damwild gezien op de Terletse Heide en de voormalige landbouwgronden langs de oostzijde van de A50. Een deel van dit kaalwild lijkt verder naar het zuiden af te zakken. De laatste tijd wordt er 15 a 20 stuks kaalwild waargenomen op de Rosendaelsche Golfclub. Ze trekken op het jonge gras op twee nieuwe greens.

De toevloed van mannelijke kalveren, spitsers en herten richting de Koningsheide wordt steeds sterker. Ook roedels bestaande uit alleen mannelijke kalveren. Dit leidde in 2011 tot negen geregistreerde aanrijdingen met damherten op de Koningsweg. In 2012 zijn 6 aanrijdingen met damherten geregistreerd. En in 2013 wederom 9. In 2014 is er tot nu toe 1 aanrijding geregistreerd. Vorig jaar kwam er nog een weg bij, namelijk de Deelseweg. Deze loopt langs de westzijde van het Deelerwoud. In de maand oktober werden hier 5 damherten doodgereden. In 2013 in totaal 9 damherten.

Door het geringe inzicht in de aantallen en de samenstelling op het Deelerwoud is er geen nauwkeurig beeld te geven van de daadwerkelijke situatie op de Zuid Oost Veluwe. Buiten het Deelerwoud is dit beeld wel redelijk nauwkeurig. Met deze informatie zijn de aantallen en de spreiding in het lage dichtheden gebied redelijk goed te sturen.

Voor het hoge dichtheden gebied tussen de A50 en de Hoge Veluwe op de Zuid Oost Veluwe is vorig jaar al geconstateerd dat de algemene inventarisatiemethode hier niet voldoet. Tijdens de schijnwerptelling in april zijn weer geweldige aantallen waargenomen op de aanwezige heideterreinen.

Verwachte voorjaarsstand 2014

De verwachte voorjaarsstand 2014 op basis van de zomerstand in 2013 en de gerealiseerde vermindering het afgelopen seizoen is hieronder weergegeven.

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Zomerstand 2013	160	52	334	52	193	791
Afschot	27	36	30	17	42	152
Doodgereden	3	8	1	0	2	14
Verwachte stand 2014	130	8	303	35	149	625
Gewenste stand 2014	108	24	281	40	153	606

Tussen de verwachte stand in 2014 en de gewenste stand zit een beperkt verschil. Dit is het aantal damherten wat het afgelopen seizoen niet is geschoten. Op basis van de voorhanden zijnde gegevens bedroeg de toewijzing aan herten voor het afgelopen seizoen 52 stuks en 28 spitsers. Wederom is aangenomen dat het geringe aantal

spitsers het gevolg is van een onderschatting van de stand op het Deelerwoud. Vanwege het natuurlijke trekgedrag van spitsers en jonge damherten is besloten het afschot in de categorie spitsers niet in aantallen te beperken. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een afschot van 36 spitsers, daarnaast zijn er nog 8 doodgereden, waardoor de totale vermindering op 44 stuks komt. Dit aantal benadert het aantal van de zomerstand van 52 stuks. Dit bevestigt het vermoeden dat de stand op het Deelerwoud hoger is dan op basis van de waarneming tijdens de edelhertentellingen kan worden bepaald. Uit de eerste resultaten van de inventarisatie in april en mei blijkt dat er nog steeds in ruime mate spitsers aanwezig zijn.

Nieuwe afspraken Faunabeheerplan

Net zoals voor de edelherten geldt ook voor de damherten op de Zuid Oost Veluwe een nieuwe afspraak. Ook voor de damherten gaat vanaf dit seizoen een streefstand gelden. Deze is bepaald op 300 stuks inclusief de afschotvrije zone. Deze zijn voor de edelherten en de damherten identiek. Voor het bepalen van de afschottoewijzing zal dezelfde systematiek als voor de edelherten worden gevolgt.

MIDDEN VELUWE

Voor de damherten op de Midden Veluwe waren tot nu toe nog geen beheermatige afspraken gemaakt. Gelet op de groei zowel in aantallen als in ruimtelijke zin is dit wel gewenst. Tijdens het opstellen van het nieuwe Faunabeheerplan is dit nader uitgewerkt. Dit heeft geleid tot het navolgende beheeradvies:

Zonder beheer zal de nu nog in aantallen beperkte subpopulatie snel gaan groeien. Met deze groei zullen snel conflicten ontstaan. Als eerste kan een toename van het aantal auto ongelukken met damherten worden verwacht. Daarnaast hebben damherten net zoals edelherten voorkeur voor loofbomen. In het oostelijk deel van de Midden Veluwe zitten terreinbeheerders die hebben gekozen voor een multifunctioneel bos wat niet verenigbaar is met hoge dichtheden damherten.

Een aandachtspunt is de ontwikkeling van de aantallen damherten als zij zich gaan vestigen in de afschotvrije zone. Dit kan voor problemen gaan zorgen omdat de beheerder van het ISK alleen een beperkte stand wenst.

Door het meer dagactieve gedrag van damherten zal dit naar verwachting voor meer storingen van het militaire schietprogramma leiden, dit is ongewenst.

Via de ecoducten over de A1 wordt ook op termijn de zuidzijde van de Noord Veluwe bereikbaar voor damherten. Dit vraagt ook om nadere afstemming met Kroondomein Het Loo.

De damherten op de Midden Veluwe vormen een onlosmakelijk onderdeel uit van de damhertenpopulatie op de Zuid Veluwe.

Voorlopige doelstand van 60 stuks met als standwildgebied het oostelijk deel van de Midden Veluwe, en ook damherten toestaan ten westen van de Otterloseweg op gronden Staatsbosbeheer.

Zolang de populatie op de Midden Veluwe kleiner is dan 60 stuks worden er alleen damherten om de volgende redenen geschoten:

- schadebestrijding verkeersveiligheid / welzijn
- te intensieve benutting in gebieden waar een lage dichtheid wordt nagestreefd
- verhoogde instroom jonge damherten (mannelijk kalveren, spitsers en 2 a 3 jaar jonge herten) vanuit het brongebied op de Zuid Oost Veluwe.

Jaarlijks wordt beoordeeld of de groei richting de doelstand in meer of mindere mate geremd moet worden.

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Zomerstand 2013	18	1	2	0	1	22
Afschot	0	0	0	0	1	1
Doodgereden	0	4	0	0	0	4
Verwachte stand 2014	18	-3	2	0	1	17

Met de verdere ontwikkeling van de damhertenpopulatie op de Midden Veluwe hebben we weer een nieuw gebied met een nieuwe soort waar we vanaf de kolonisatiefase gegevens hebben en de verdere ontwikkelingen kunnen blijven volgen. Ook hier blijkt weer dat de spitsers de belangrijkste verkenners zijn. Maar het zijn ook potentiële verkeersslachtoffers. De aanrijdingen het afgelopen seizoen betrof alleen maar spitsers. Ook op lokale wegen zorgen zij voor aanrijdingen.

DEELERWOUD - REPELAER

Ook op het landgoed Deelerwoud leven damherten. Deze wisselen via een aantal gaten in het buitenraster uit met de damherten op de Zuid Oost en Midden Veluwe. Er is sprake van één samenhangende populatie. De aantallen van 2013 en het gerealiseerde afschot is hierna weergegeven.

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Zomerstand 2013	14	3	8	2	6	33
Afschot	3	2	3	2	3	13
Verwachte stand 2014	11	1	5	0	3	20
Gewenste stand 2014	10	2	3	1	3	19
Gewenste stand FBE plan						15

WILDE ZWIJNENBEHEER 2013/2014

Algemeen

Zoals altijd nemen we een aanloopje vanuit het seizoen ervoor. Dit omdat de grote variatie in voedselaanbod door slechte, gemiddelde en goede mastjaren zulke grote effecten heeft op gedrag, leefwijze, populatiedynamiek en het beheer van de wilde zwijnen.

De herfst in 2012 bracht een zeer beperkte mast, hoeveelheden vergelijkbaar met de herfst in 2010. Heel bijzonder twee slechte mastjaren in drie jaar tijd. De tellingen in 2012 vonden plaats na een redelijk goed mastjaar met beukennoten. In de beukenboombosgebieden levert dat altijd een onderschatting van de stand. In het werkplan voor het seizoen 2012/2013 was deze onderschatting reeds voorzien. Het afschot verliep zonder mast zeer voorspoedig. Per 31 januari 2013 was van de toewijzing 93% gerealiseerd en is besloten de afschotperiode niet te verlengen.

Vanaf november 2012 daalde het aantal aanrijdingen drastisch, te wijten aan de lagere dichtheden die inmiddels waren bereikt door het voorspoedige verloop van het afschot.

Na het einde van het afschotseizoen zijn er in de nawinter en het voorjaar nog wel zwijnen door gebrek gestorven. Het bleef lang koud waardoor de natuur slecht op gang kwam.

De tellingen in 2013 werden gehouden onder nauwkeurige omstandigheden: een lage dichtheid en geen concurrentie met mast. Het aantal grote varkens was 400 stuks hoger dan verwacht, de voorjaarsstand kwam toch nog uit op 1800 wilde zwijnen.

De eerste biggen werden zoals te doen gebruikelijk - na zo'n slecht mastjaar- pas in april waargenomen. Tijdens de tellingen eind mei was het aantal biggen nog steeds beperkt, circa 1000. Op basis van ervaringsgegevens zijn er nog circa 1000 niet getelde biggen in de zomerstand opgenomen. Misschien op een enkele vrouwelijke overloper na zorgde deze categorie vrouwelijke zwijnen niet voor aanwas in 2013.

De 1800 grote zwijnen en de 2000 biggen zorgden te samen voor een zomerstand van 3800 wilde zwijnen. De gewenste stand voor 2014 bedroeg 1350 stuks, wat een afschottoewijzing van 2450 wilde zwijnen betekende.

Na het slechte mastjaar volgde een gemiddeld mastjaar met zowel eikels als beukennoten. Door het late voorjaar was ook de bloei laat en begon de echte val van de eikels en de beukennoten in oktober.

In een aantal gebieden was de voedselsituatie in de zomer van 2013 nog zo belabberd dat veel biggen zijn gestorven. In referentie jaren is dit ook gebeurd maar het lijkt er wel op dat dit zich nu massaler voor doet.

In het werkplan 2013/2014 is wederom rekening gehouden met wilde zwijnen in een afschotvrije zone op de Midden Veluwe rond Radio Kootwijk en de Zuid West Veluwe op de voormalige landbouwenclaves De Mossel en het Mosselse Veld. In verband met de zichtbaarheid van wilde zwijnen voor recreanten is afgesproken hier geen afschot te plegen. De in deze afschotvrije zones getelde zwijnen zijn buiten de bepaling van het afschot gehouden. Voorwaarde is dat door deze lokale aanpak geen schade en overlast elders ontstaat.

De zomer was warm, droog en zonnig. De bosbessen hadden laat gebloeid, midden juli waren er al plekken waar het blauw was van bosbessen. Zelfs in augustus zag het nog blauw. Dit ondanks de langere perioden van droogte. Het was soms ook extreem warm, op 2 augustus werd een record temperatuur gehaald van bijna 37 graden. Lokaal verbrande hierdoor de struikheide, een slechte honinggoest tot gevolg hebbende.

De late biggen en de geringere stand is een combinatie die ervoor zorgt dat er in juli en augustus minder intensief afschot wordt gepleegd. Ook al zat er een redelijk goede mast aan te komen.

De lagere aantallen, de late biggen en de goede voedselsituatie vanaf oktober zorgde voor de volgende effecten:

- Een beperkte aantal aanrijdingen in de zomer periode.
- Een beperkt afschot in de maanden juli en augustus (600 stuks).
- In september viel het afschot (185 stuks) door de latere val van de mast mee
- De groei en de conditie verbeterde snel vanaf het moment dat de mast begint te vallen.
- Een verdere daling van het aantal aanrijdingen.

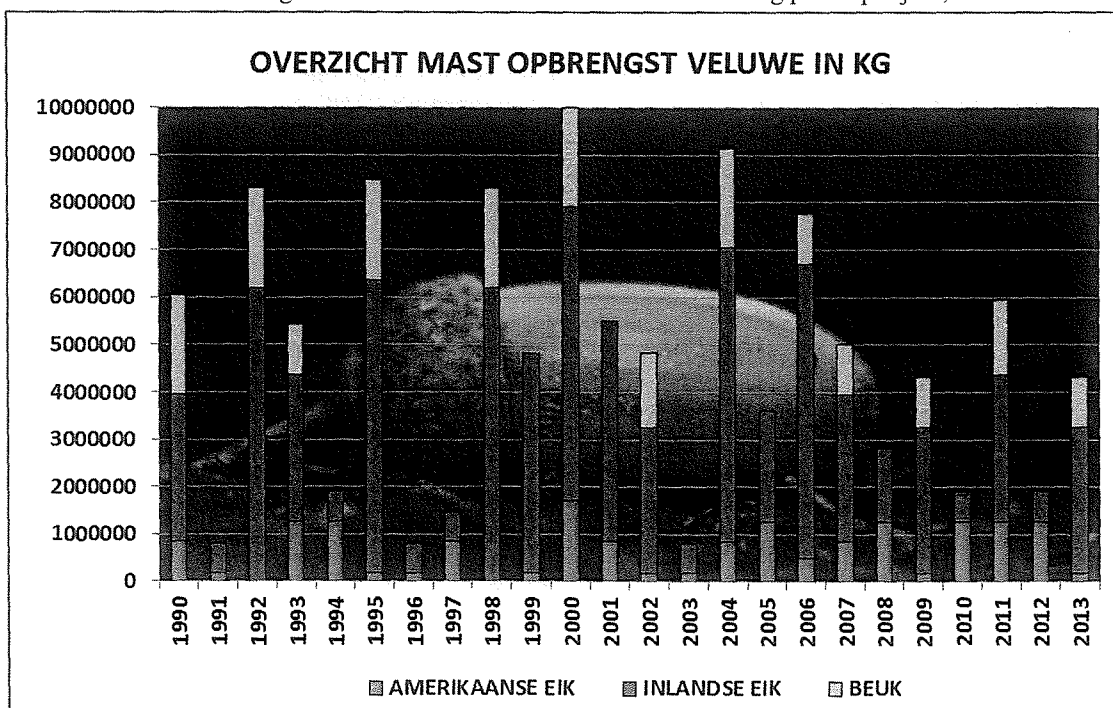
- De zwijnen worden minder actief hierdoor neemt het aantal aanrijdingen af, hetzelfde geldt voor de overlast en ook het afschot stukt
- In de periode vanaf 1 oktober tot en met 15 februari 2014 zijn er nog maar 430 zwijnen geschoten.
- Lopende het seizoen discussie of de tellingen wel goed zijn geweest.
- De eerste biggen worden in januari waargenomen.
- In januari en in februari worden er vrouwelijke biggen geschoten die drachtig zijn.
- De toewijzing wordt voor de helft gerealiseerd (52%)
- Geen natuurlijke sterfte.
- Er worden enkele zeugen dood gevonden die zo vet zijn dat ze hun biggen niet kunnen werpen.
- Dit voorjaar kiemde nog overal beukennoten, ook in mei werd er nog naar eikels gezocht.
- De meeste waarnemingen van de eerste biggen kwamen uit de maand maart.
- Vanaf april een lichte stijging van het aantal aanrijdingen.
- In de beukenboombos gebieden minder nauwkeurigere tellingen in mei / juni 2014 (hogere dichtheid en een redelijke voedselsituatie)

De afgelopen winter was op één na de zachtste sinds het begin van de metingen in ons land in 1706. In De Bilt bedroeg de gemiddelde temperatuur over de maanden december, januari en februari 6,0 graden tegen 3,4 graden normaal (gemiddeld over 1981-2010). Alleen de winter van 2007 was met 6,5 graden nog zachter. Deze hoge temperaturen zorgden voor een extreem vroeg voorjaar.

In totaal zijn er dit seizoen tot en met 31 maart 1.270 wilde zwijnen in het reguliere leefgebied afgeschoten. In de 0-stand gebieden in Gelderland van 1 april 2012 t/m 31 maart 2013 zijn er 182 geschoten en op de weg zijn er in dezelfde periode circa 180 doodgereden. Dit komt neer op een totale bekende sterfte van meer dan 1600 wilde zwijnen. Het seizoen ervoor waren dit er nog meer dan 4000. Dit verschil illustreert uitstekend het verschil tussen goede en slechte mastjaren. Ook in Duitsland meldden ze dit voorjaar dat ze maar de helft van de aantallen van het vorige seizoen hadden geschoten. Hieruit concludeerden ze dat de stand gehalveerd was. Een foute conclusie. Europa breed gaan de aantallen weer stijgen. Na het redelijk mastjaar 2013, zit er nu een qua beukennoten veel beter mastjaar aan te komen. In seizoen 2014/2015 zal het daarom nogmaals moeilijk worden, het gestelde afschotquotum te realiseren.

Het natuurlijk voedselaanbod

De draagkracht voor de wilde zwijnen wordt bepaald door gras en boomvruchten. De oppervlakte grasland op de Veluwe bedraagt 430 ha. Van de vruchtdragende boomsoorten is 850 ha Amerikaanse eik, 3.100 ha inlandse eik en 2.100 ha beuk aanwezig. Het aanbod eikels varieert van 0 tot 2.000 kg per ha per jaar, dat van beukennoten

varieert tussen 0 tot 1.000 kg per ha per jaar. Het aanbod gras is een redelijk constante factor, het aanbod boomvruchten kan extreem wisselen. In een mastloos jaar 0 kg en in een jaar met een gecombineerde volmast

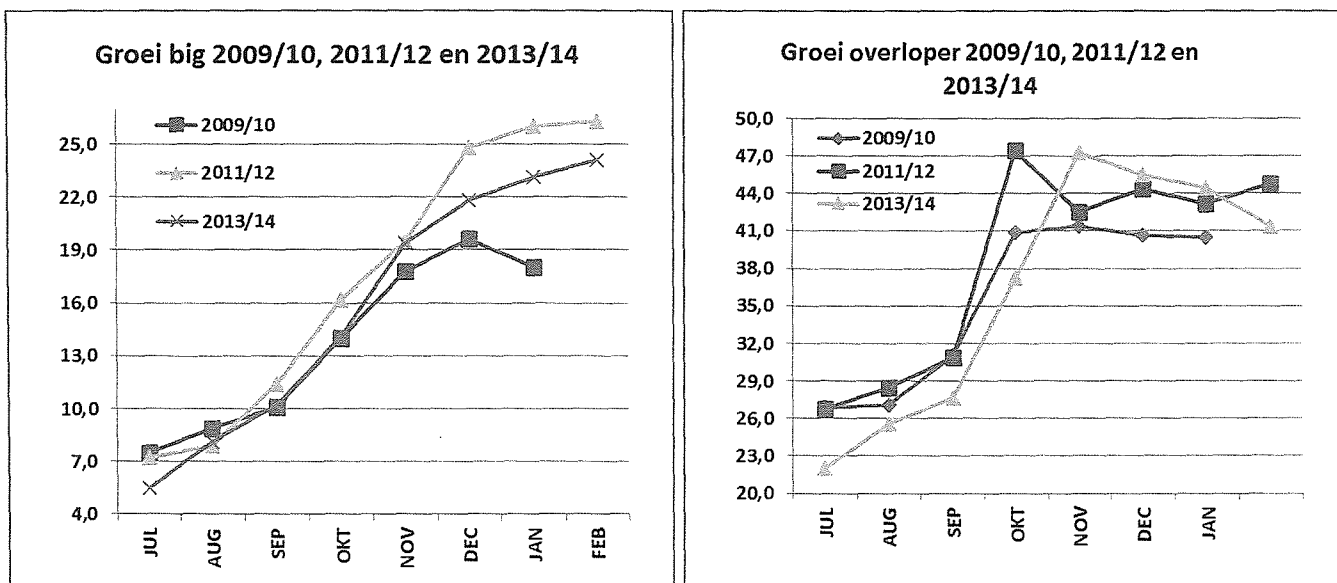
van de drie boomsoorten 10 miljoen kg op Veluwe niveau. De oppervlakte bos stamt nog uit de jaren 80. Recent is een nieuwe bosinventarisatie uitgevoerd, die mogelijk voor actuelere oppervlakten kan gaan zorgen.

Lokvoer ten behoeve van het beheer

Om efficiënt te kunnen inventariseren en afschot te kunnen plegen wordt lokvoer in de vorm van maïs of graan gebruikt. De hoeveelheid die in het Faunabeheerplan is vastgelegd, bedraagt 175 kg per 100 ha. per jaar. Alleen te verstrekken tijdens tel- en afschotperiode. Omgerekend op Veluwe niveau is dit een berg maïs van 101.500 kg. Vergelijken met de maximale mastopbrengst rest een bergje van 1%. In een slecht mastjaar is het verhoudingsgewijs meer, circa 12,5%. Er is nog een belangrijk verschil. Een extreem goed mastjaar levert voedsel van september tot en met juni daaropvolgend. In een slecht mastjaar of een redelijk mastjaar met een hoge dichtheid raken de eikels en/of beukennoten eerder op. Het punt waarop dit gebeurt is af te lezen aan de hand van de ontwikkeling van de groei, de conditie, de aanwas en het geboortetijdstip. Het lijkt er wel op dat het lokvoer in de maanden mei, juni en juli effect heeft op de overlevingskansen van de biggen. Het treedt vooral op in die gebieden waar niet of minimaal wordt gelokvoerd.

De groei

De groei is gerelateerd aan de mastsituatie en de aantallen wilde zwijnen. De groei van biggen en overlopers in het afgelopen seizoen is vergeleken met de groei in de referentie jaren 2009/10 en 2011/12. De hoeveelheid mast in 2009 was vergelijkbaar met 2013. De mast in 2011 was hoger dan in 2009 en de afgelopen herfst. Dit beeld komt er qua groei naadloos uit. Tot en met november zitten er geen verschillen tussen de seizoenen. Daarna

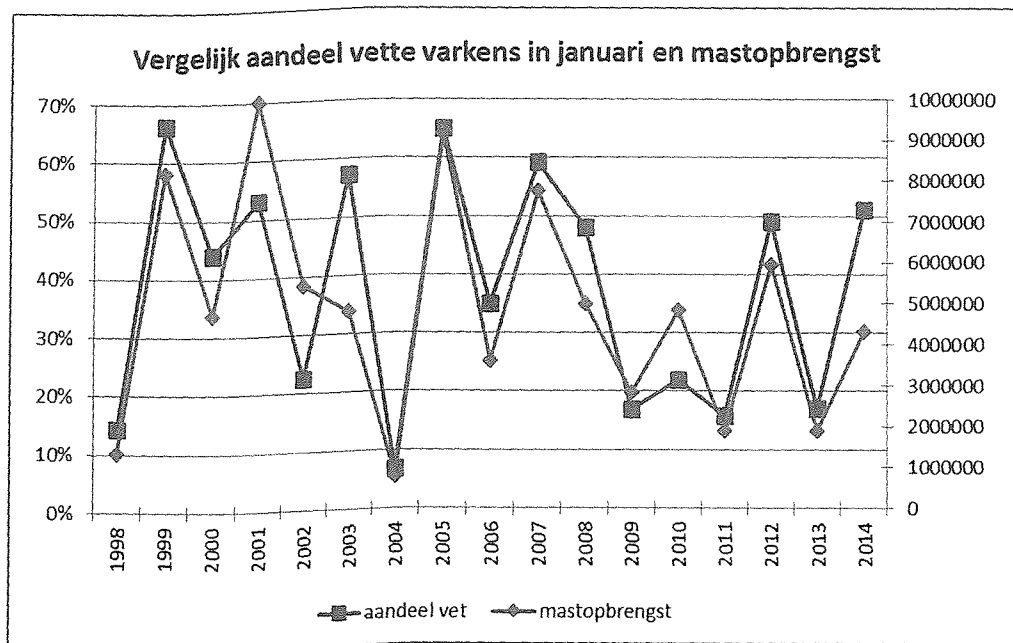
wordt zichtbaar dat de situatie in 2009/2010 slechter was dan het afgelopen seizoen. Gemiddeld worden dit seizoen niet de gewichten gehaald zoals in het seizoen 2011/2012. Maar tot en met februari blijven de biggen wel groei vertonen. Een teken dat er nog steeds mast aanwezig is. En de lagere aantallen en de zachte winter hebben hierin waarschijnlijk ook een rol ingespeeld. Maar misschien is er toch meer gevallen dan ingeschat. De overlopers vertonen tot en met oktober een vergelijkbaar beeld als de biggen. Vanaf november stopt de groei. Dit gebeurt in alle jaren. Het afschot is dan in aantallen zeer beperkt. En elk jaar worden er wel enkele 30 a 35 kg biggen als overloper opgegeven, waardoor het gemiddelde gewicht daalt.

De gemiddelde gewichten in juli van zowel big als overloper zijn het laagst in vergelijking tot de referentie jaren. De slechte mastsituatie in seizoen 2012/2013, de lang durende winter en het late voorjaar zijn daar debet aan.

Relatie vette varkens en mastopbrengst

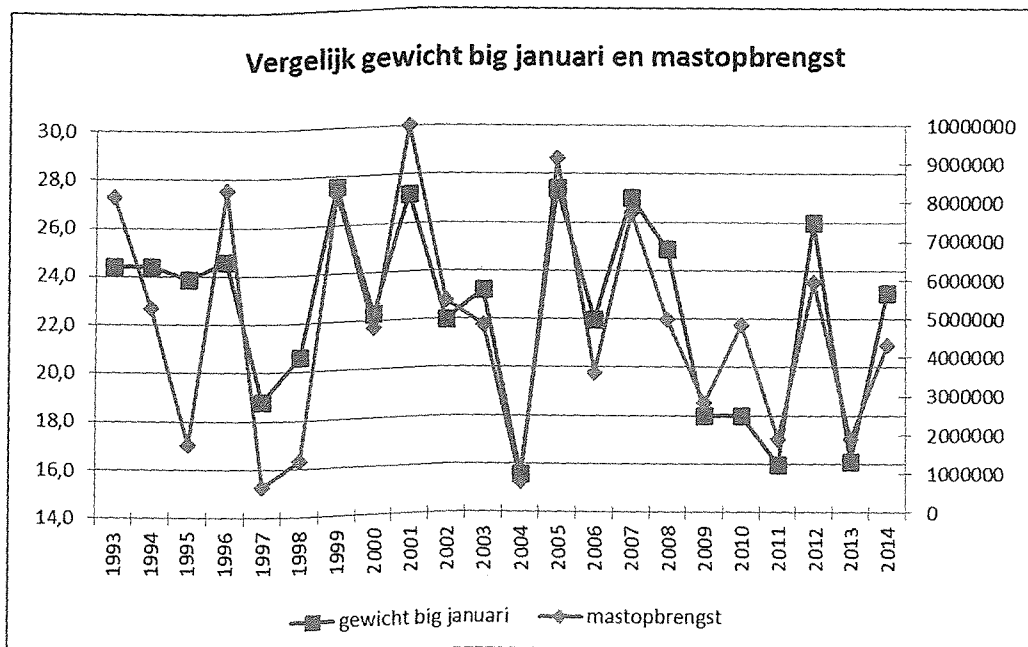
De conditiescore in januari is een goede indicator voor de heersende voedselsituatie, lees mastsituatie. Deze wordt bepaald door de hoeveelheid eikels en beukennoten in combinatie met de hoeveelheid wilde zwijnen. Hiervoor hebben we al zaken vergeleken met het seizoen 2011/2012. In januari 2012 was 50% van de geschoten wilde zwijnen vet. Januari 2014 vrijwel dezelfde score namelijk 51% van de geschoten zwijnen vet. Afwijkend is wederom het seizoen 2009/2010. De mast was vergelijkbaar met het afgelopen seizoen. Het aandeel vette varkens in januari was toen beperkt en kwam meer overeen met de slechte mastjaren..

De slechte voedselsituatie vorig jaar zit tussen twee betere jaren in. Dit illustreert nogmaals dat goede en slechte tijden elkaar in korte periode kunnen afwisselen. Onze edelherten, damherten en reeën lopen qua voedsel veel minder risico.

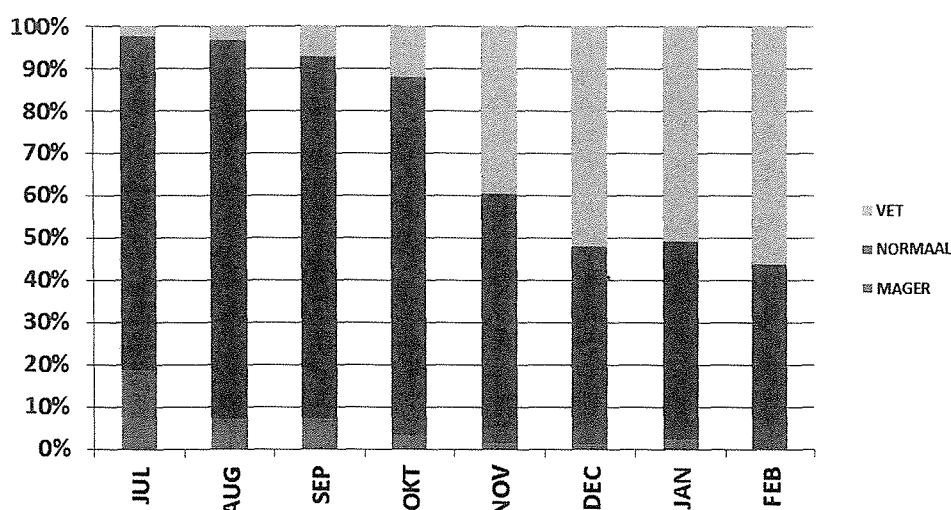
Relatie biggen gewicht en mastopbrengst

Wat geldt voor de conditiescore geldt ook voor het gemiddelde gewicht van de geschoten biggen in januari. De gewichten in januari 2014 liggen lager dan in 2012, maar veel hoger dan januari 2010. Het lijkt er toch sterk op dat de mast in 2009 te hoog is ingeschat. Verder terug in de tijd was de mast in het jaar 2002 vergelijkbaar met het afgelopen seizoen. De gewichten in januari 2003 zijn goed vergelijkbaar met die van januari 2014.

Ook de conditieontwikkeling gedurende het seizoen geeft inzicht in de voedselomstandigheden gedurende het afschot seizoen. Het afgelopen seizoen startte met bijna 20% magere wilde zwijnen in juli. Hier zien we het effect van het slechte voorgaande jaar terug. Vette varkens liepen er vrijwel niet. Het aandeel vette varkens begint pas in september te stijgen. Het aandeel magere varkens werd wel minder maar bleef in augustus en september stabiel. De grotere verandering in conditie start vanaf het moment dat de mast massaal begint te vallen. Door het late voorjaar was dit weken later dan anders. In november is al 40% vet, en is het aandeel magere zwijnen beperkt. Het aandeel vette varkens stabiliseert in de maanden december, januari en februari. Er is geen terugval in conditie die erop duidt dat de mast op begint te raken.

Conditie score wild zwijn per maand 2013/2014

Herkauwers vertonen een omgekeerd beeld. Aansterken zodra het jonge groen komt, zomers en in de herfst het vetst, en daarna neemt de conditie af. Op de Veluwe hebben damhert en edelhert de afgelopen winter helemaal geen problemen gehad, hun dichtheden zijn vrijwel overal laag. Reeën komen wel in hoge dichtheden voor. Voor hun is het wel of niet aanwezig zijn van mast wel belangrijk. Op de Veluwe bepaald het mede de overlevingskansen van de kalveren. Reeën profiteren net zoals de zwijnen van beukennoten. Edelherten en damherten nuttigen deze slechts in beperkte mate. Een goede mast zorgt met name voor hogere overlevingskansen bij reekalveren, het aansluitende voorjaar zijn er daardoor meer éénjarigen. Meer éénjarigen betekent ook meer trek, meer trek betekent ook meer wisseling over wegen. Het lijkt aannemelijk dat dit leidt tot meer aanrijdingen. Hier komen we te zijner tijd op terug.

Tijdstip van werpen

Het tijdstip van werpen wordt door de mastsituatie bepaald. Tijdens goede mastjaren, worden de eerste biggen in december - januari geworpen, de meeste in maart en april en nog eens een aantal in de zomer en nazomer. Jonge vrouwelijke dieren (overlopers) krijgen ook al biggen en een percentage zeugen (?) werpt zelfs twee keer. En in de werpperiode worden meestal wel enkele zeugen dood gevonden die problemen hebben met het werpen. Na een slecht voedseljaar worden de eerste biggen waargenomen in de periode vanaf half april tot en met half mei en worden er biggen in de zomer en nazomer geboren. Een aantal zeugen slaat over en krijgt geen biggen. De meeste overlopers krijgen geen biggen, twee keer werpen treed niet op. Wederom worden ze in de energierijkste periode geboren.

WBE	Eerste biggen 2014	Eerste biggen 2013	Eerste biggen 2011
Veluwe Noord West	07-03-2014	22-05-2013	11-05-2011
Vale Ouwe	Februari 2014	10-05-2013	12-05-2011
Noord Oost Veluwe	Januari 2014	06-05-2013	11-04-2011
Midden Veluwe	09-03-2014	10-05-2013	02-04-2011
Zuid West Veluwe	06-03-2014	24-05-2013	06-05-2011
Zuid Oost Veluwe	13-02-2014	21-05-2013	19-05-2011
Hoge Veluwe	Maart 2014	03-05-2013	21-02-2011

Het voorgaande zien we precies terug als dit voorjaar vergeleken wordt met de eerste waarnemingen na een slecht mastjaar (voorjaar 2011 en 2013).

Aanwas

Na het goede jaar zoals we dat nu achter de rug hebben is een aanwas van 160% te verwachten. Het kan nog veel hoger, na een extreem goed mastjaar bedraagt de aanwas maximaal 200 tot 275%. Dit percentage is gebaseerd op de gecorrigeerde aanwas gedeeld door de voorjaarsstand gebaseerd op de tellingen.

De vraag hoe hoog de aanwas in 2013 is geweest kunnen we na de uitwerking van de tellingen in mei en juni nauwkeuriger beantwoorden. Op basis van referentie jaren is de waargenomen aanwas in 2013 verdubbeld.

In een aantal gebieden heeft afgelopen zomer een aanzienlijke biggen sterfte plaats gevonden. Welke gebieden het betreft zal ook blijken uit de aankomende tellingen. In die gebieden zullen slechts beperkt overlopers worden

waargenomen. Dit kan ook nog weleens een drukkend effect hebben op de totale aanwas, omdat dit voorjaar ook een aantal vrouwelijke overlopers biggen gaat krijgen.

Vorig jaar is er onder nauwkeurige omstandigheden (lage dichtheid / geen mast) geteld en heeft er geen correctie van de voorjaarsstand plaatsgevonden.

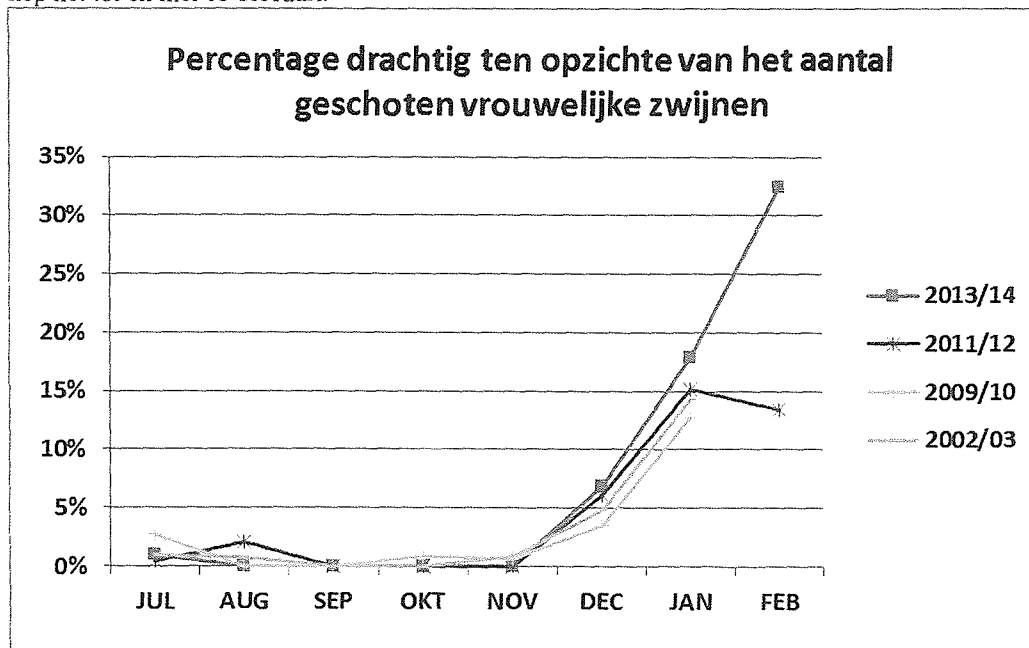
De tellingen nu kennen minder nauwkeurige omstandigheden (hogere dichtheid / mast). In de WBE's met een hoog aandeel beukenboombos is de kans het groots dat de werkelijke aantallen worden onderschat. Conform de afspraken in het FBP zou hiervoor gecorrigeerd moeten gaan worden.

Maar inmiddels is bekend dat er wederom een beukenmastjaar aanzit te komen. Vorig jaar droeg van elke twee beuken er eentje goed, nu hangt bijna elke beuk vol met beukennoten.

Aandeel drachtige wilde zwijnen binnen het afschot

Veel zaken bij wilde zwijnen wordt bepaald door de voedselsituatie, zo ook het tijdstip van de paartijd, of dat de volwassen zeugen alleen biggen krijgen of dat ook vrouwelijke biggen bronstig kunnen worden. En niet in de laatste plaats wat de overlevingskansen van de pasgeboren biggen zijn.

Om dit in beeld te brengen is gekeken naar het aandeel drachtige wilde zwijnen binnen het totale afschot aan vrouwelijke wilde zwijnen. Het beeld voor de vergelijkbare gemiddelde mastjaren met eikels en beukennoten is redelijk uniform voor het aandeel drachtige wilde zwijnen in december en januari. Voor het afnemende percentage in februari 2012 is geen verklaring. Het afschotseizoen liep toen tot en met 11 februari, dit seizoen liep het tot en met 15 februari.

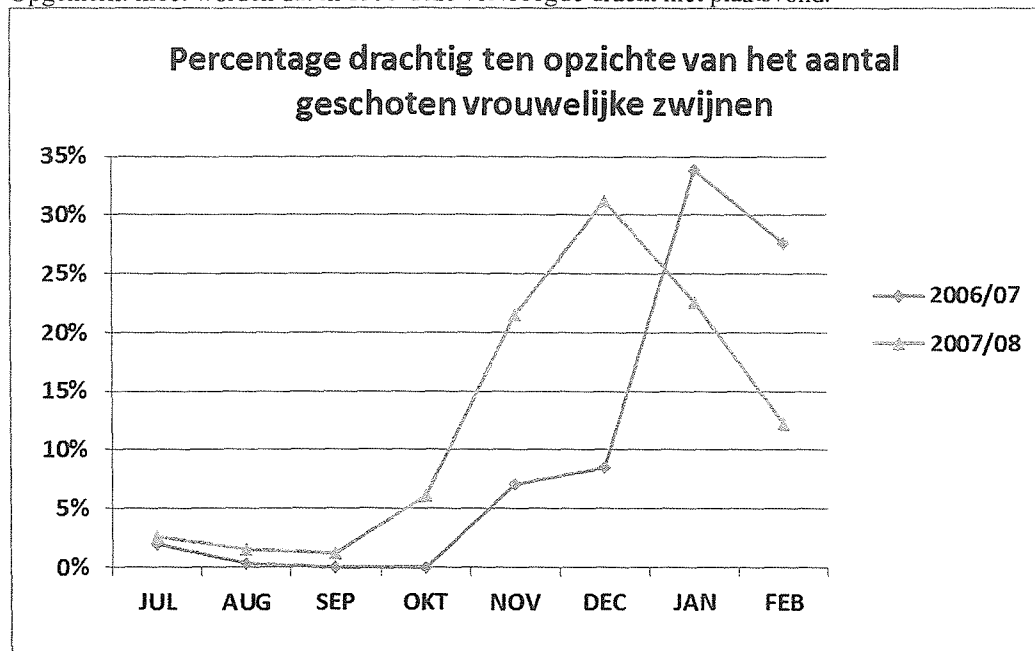
Aanwas van zeugen, vrouwelijke overlopers en biggen

In een goed voedseljaar groeien de vrouwelijke biggen goed en is de conditie uitstekend, dit zijn omstandigheden om bronstig te worden. Een deel van de biggen in 2014 komt daardoor op conto van deze piepjonge zeugen. De mast was redelijk niet extreem veel. Na een extreem goed voedseljaar bijvoorbeeld in 2004 en 2006 zijn er zomaar twee maal zoveel reproducerende zeugen. Deze categorie zorgt voor de explosies in aanwas. In de zeug : big verhouding zijn de wisseling niet zo groot. Het aantal biggen per getelde zeug lijkt redelijk constant van minimaal 4 tot maximaal 6. De grote variabele is het aantal zeugen.

Beukenmast op beukenmast

Als er tot en met september elke veertien dagen voldoende water valt krijgen we wederom een beukenmastjaar. Dit is bijzonder. Vanaf het moment (1990) dat we als VWV de mast registreren is dit tweemaal eerder gebeurd. In 1992 en 1993 en in 2006 en 2007. Het is in deze periode nog nooit voorgekomen dat er driejaren achter elkaar beukenmast was. In 2007 gebeurde er iets bijzonders, namelijk het hoge aandeel drachtige zwijnen in de maanden oktober, november en december. In de gehele meetreeks is dit het enige jaar met dit beeld. De verklaring is dat de beide beukenmastjaren als het ware op elkaar aansluiten, en de zomer niet voor een terugval in conditie heeft gezorgd. De vraag is natuurlijk of er deze herfst een bevestiging komt voor deze verklaring.

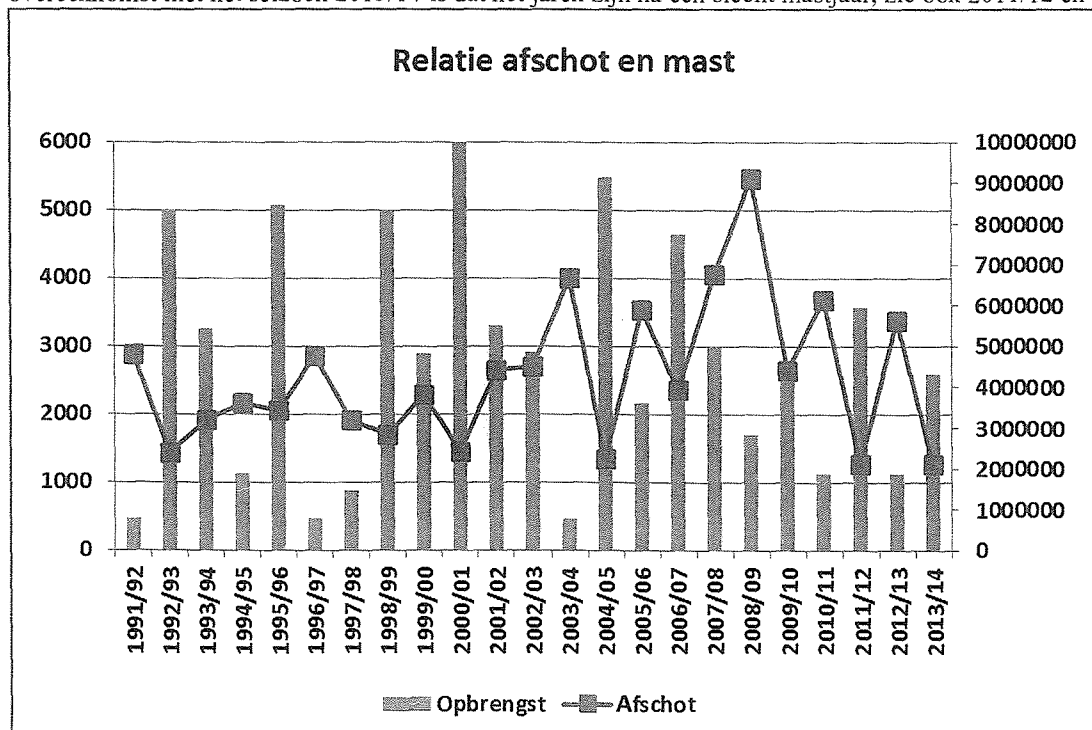
Opgemerkt moet worden dat in 1993 deze vervroegde dracht niet plaatsvond.

Effect van mast op afschot

De meeste wilde zwijnen worden via de methode 'aanzit met lokvoer' geschoten. Zodra er veel eikels en beukennoten liggen is de methode niet meer effectief. In mastjaren met een oogst > 8.000.000 kg worden tussen de 1.000 a 2.000 wilde zwijnen geschoten. In slechte en gemiddelde mastjaren in de 21ste eeuw bedraagt het afschot 3.000 stuks of meer. De afwisseling van slechte, gemiddelde en goede mastjaren bepalen de groei en de krimp van de populatie. In de grafiek zie je de groeiperiode die start in 1998 en eindigt in 2003. Gelijk daarna start een nieuwe groeiperiode in 2004 die eindigt in 2008. Daarna komt er een krimpperiode die in 2013 eindigt. De laagste dichtheden zijn in het voorjaar van 2013 bereikt. Met het tweede opeenvolgende mastjaar op komst start een nieuwe groei periode. Hoe lang deze groeiperiode gaat duren wordt bepaald door de toekomstige mastsituatie.

Opvallend voor dit seizoen is dat ondanks een beperkte mast er sprake is van een zeer laag afschot. De overeenkomst met het seizoen 2013/14 is dat het jaren zijn na een slecht mastjaar, zie ook 2011/12 en 2004/05.

In een slecht mastjaar worden er verhoudingsgewijs veel varkens geschoten. Eigenlijk nog altijd te weinig want de doelstanden worden niet in alle gebieden bereikt. Jagers zijn per definitie voorzichtig. Na dat jaar met dat hoge afschot is er een lagere stand, de biggen worden laat geboren en wegen in juli en augustus minder dan 10 kg. Deze combinatie zorgt ervoor dat veel jagers zeer terughoudend afschot plegen. En vanaf het moment dat de mast begint te vallen, willen de jagers wel, maar worden de wilde zwijnen snel inactief vanwege de voedselrijke situatie en stopt het afschot.

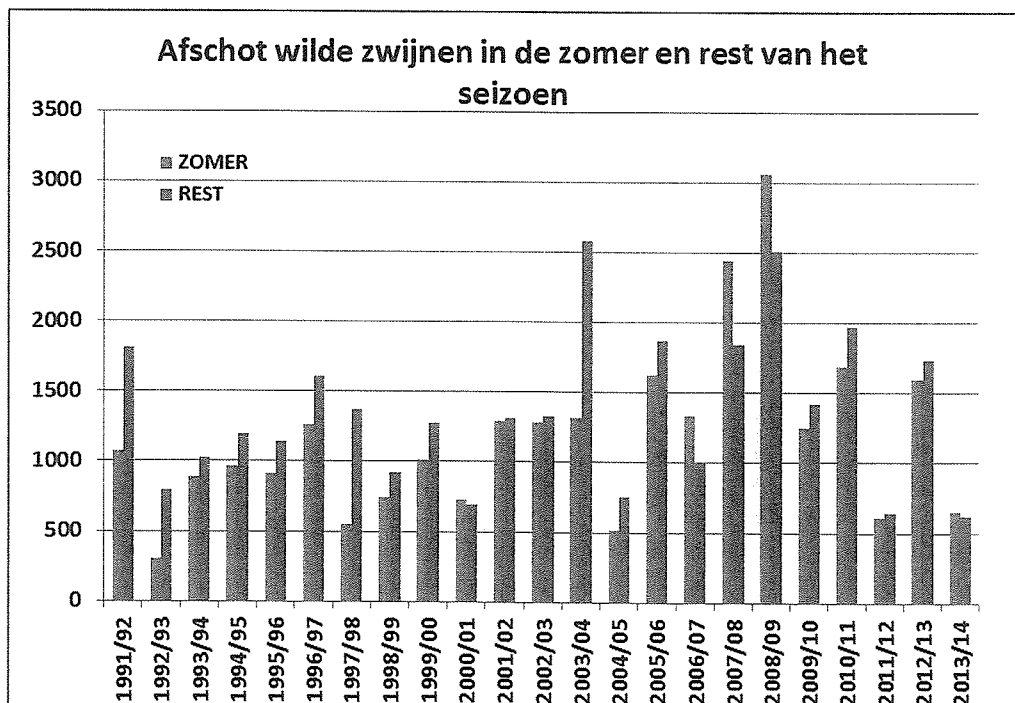
Toewijzing realiseren in juli en augustus

Omdat in de maanden juli en augustus het gebruik van lokvoer effectief is, kan een hoog afschot worden gerealiseerd. In veel jaren is het zomerafschot even hoog als in de resterende 5 maanden. Alleen in de jaren waarin mast nagenoeg ontbreekt zoals in het seizoen 1991/1992, 1997/1998 en 2003/2004 is dit niet het geval. In de recente voedselarmere jaren wordt het verschil minder uitgesproken. In de seizoenen 2010/11 en 2012/13 is het afschot in de zomer en de rest van het seizoen vrijwel gelijkwaardig. Het afschot in de rest van het seizoen zou onder deze omstandigheden hoger moeten kunnen. Een verklaring is dat niet vol gas wordt door gejaagd met als doel daadwerkelijk de laatste big en de laatste toegewezen zeug binnen te krijgen. Slechte mastjaren zijn wel de jaren dat door afschot de populatie daadwerkelijk ingekrompen (afschot > aanwas) wordt.

Bij de steeds groter wordende populatie in de 21ste eeuw zien we dat het afschot in de zomermaanden juli en augustus steeds verder toeneemt en piekt in seizoen 2008/2009 tot een afschot van meer dan 3.000 stuks.

Vorig jaar wisten we al dat we wederom met de combinatie slecht mastjaar – goed mastjaar te maken zouden gaan krijgen. Dit betekent dat met de huidige afschotmethoden aankomend seizoen in de resterende afschotperiode vanaf september maximaal 600 tot 800 wilde zwijnen geschoten gaan worden. Het zijn er 619 geworden. Onder dezelfde omstandigheden in 2011/12 waren het er 640. In de zomer werden er respectievelijk 651 en 613 zwijnen geschoten.

De aankomende zomer is met een veel hoger afschot te rekenen. Er zijn meer zwijnen, er lopen meer overlopers en een groot deel van de biggen is in maart geboren. De eerste massale val van beukennoten is al in september te verwachten. Het afschot zal in de periode vanaf september tot en met januari beperkt blijven. Dit is nu ingeschat op circa 1000 stuks. De realisatie van de toewijzing zal bepaald worden door het afschot in de aankomende zomermaanden.

Effecten van maatwerkbeheer

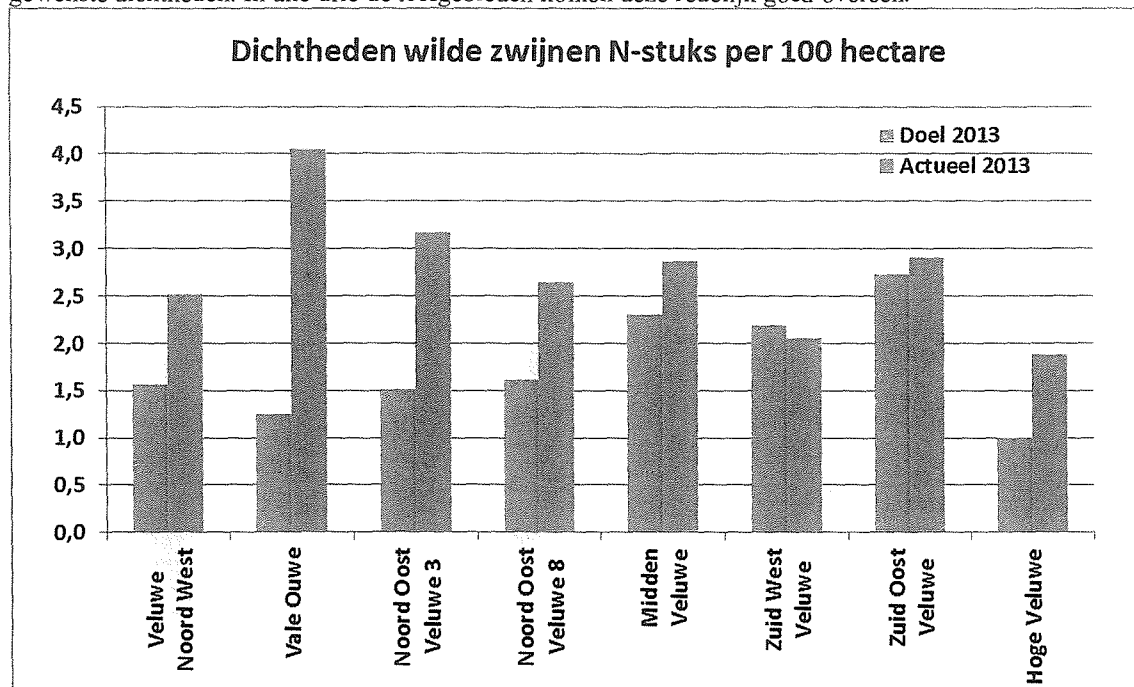
In seizoen 2010/2011 is gestart met maatwerkbeheer. De hoofdlijn voor de Noord Veluwe is een betere bewaking van de aantallen dan in de vorige beheerperiode. Op de Zuid Veluwe mag de stand meer de natuurlijke variatie in slechte en goede jaren volgen. De standen die worden nagestreefd zijn een afgeleide van de mastsituatie. En de gewenste stand in de slechtere jaren is gemiddeld wat hoger dan vroeger. In aantallen slechts kleine veranderingen die nu al een groot effect lijken te hebben.

De tellingen in 2013 gaven hogere aantallen dan verwacht op de Midden Veluwe en lagere aantallen dan verwacht op de Zuid West en de Zuid Oost Veluwe. Deze verschillen werden vooral veroorzaakt door onder dan wel overschattingen van de aanwas. Het aandeel grote varkens was wel vrij constant.

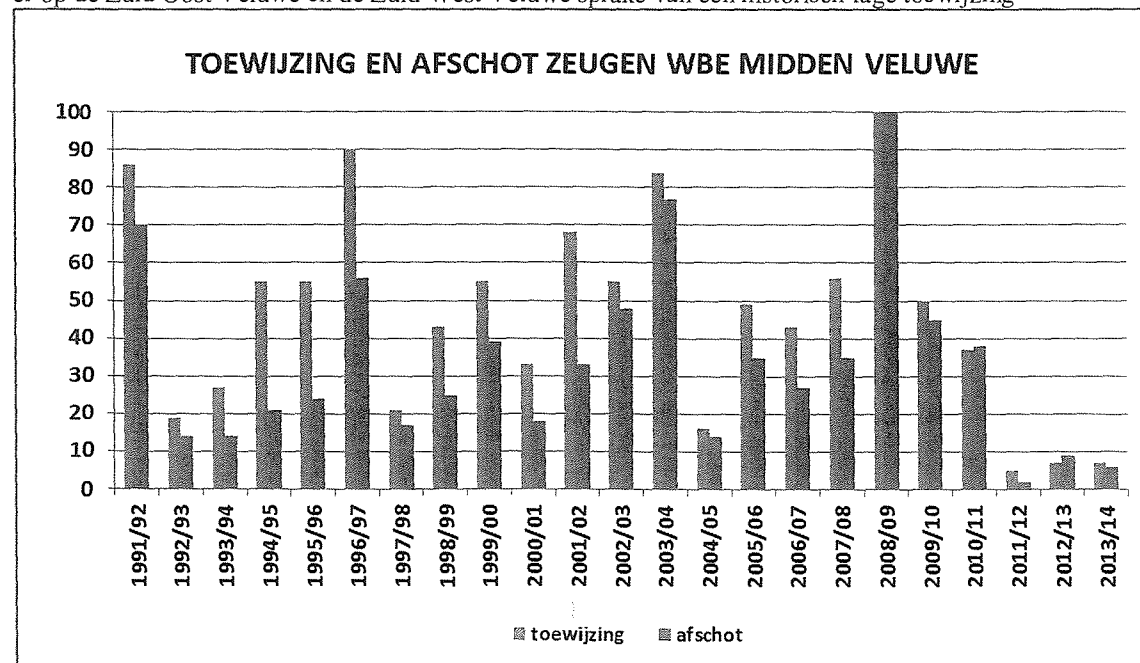
De aanwas 2013 is wat lager dan anders ingeschat. Mede vanwege de slechte voedselsituatie die tot in de zomer aanhield. Uit alle drie de gebieden zijn meldingen gekomen van biggen sterfte.

Uiteindelijk gaat het erom of door het gevoerde beheer de doelen die we hebben afgesproken worden bereikt.

Hieronder zijn de actuele voorjaarsstanden 2013 weergegeven in de dichtheid per 100 ha vergeleken met de gewenste dichtheden. In alle drie de leefgebieden komen deze redelijk goed overeen.

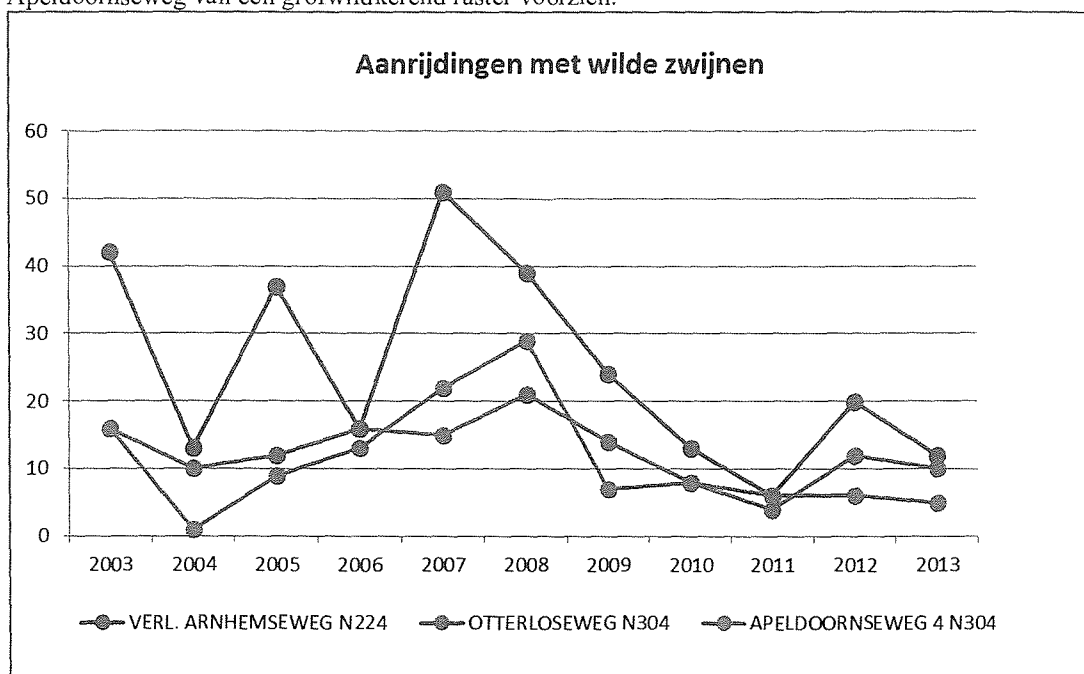

Een ander effect is dat de afschottoewijzing onder de volwassen zwijnen in deze leefgebieden extreem laag is in vergelijking tot het verleden. In zijn totaliteit is de toewijzing naar beneden gegaan. Het afgelopen seizoen was er op de Zuid Oost Veluwe en de Zuid West Veluwe sprake van een historisch lage toewijzing

Maar uiteindelijk gaat het erom of dit maatwerkbeheer op de Zuid Veluwe niet ten koste gaat van de veiligheid van mens en dier, op de leefgebied doorsnijdende Provinciale wegen. Of ten koste gaat van het welzijn van de wilde zwijnen.

Als voorbeeld zijn de aanrijdingen op de Provinciale wegen door de Midden Veluwe (Otterloseweg en Apeldoornseweg) en Zuid West Veluwe (Verl. Arnhemseweg) weergegeven. De aanrijdingen zijn in 2013 afgenomen, dit is het algemene beeld op de Veluwe. Inmiddels is de Apeldoornseweg van een grofwildkerend raster voorzien.

Belangwekkende zaken binnen de leefgebieden

Noord Veluwe

Ondanks de slechte voedselsituatie tot medio 2013 zijn er vrijwel geen meldingen van schade en overlast veroorzakende wilde zwijnen geweest. Vorig jaar ontstonden er wat problemen in Garderen ter hoogte van het Stroese Zand.

In de meeste gebieden zijn in de voedselarme periode de dichtheden flink naar beneden gebracht. De voedselrijke situatie die toen volgde en nog steeds aanhoudt zorgde er voor dat er vrijwel nergens problemen ontstonden. Ook het aantal aanrijdingen was een afspiegeling van deze situatie. Vanaf december 2012 is het aantal aanrijdingen beperkt.

In de verschillende 0-stand gebieden worden nog steeds zwijnen geschoten, wel veel minder dan het vorige seizoen, maar toch. Bij zwijnen heb je er maar een paar nodig om er weer heel snel heel veel te hebben.

De periode met weinig problemen kan ook worden gezien als een soort stilte voor de storm. Ook hier is de mastsituatie uiteindelijk bepalend. Het eerste effect is dat het toegewezen afschot bij lange na niet is gerealiseerd. Het tweede effect is een hoge aanwas en goede overlevingskansen.

Tot en met augustus kan er nog effectief afschot worden gepleegd, daarna zullen de meeste zwijnen weer onzichtbaar worden. De stand zal verder groeien en de aanwas in 2015 zal zowel procentueel als ook in absolute aantallen verder gaan stijgen. De problemen gaan weer ontstaan zodra de voedselsituatie gaat verslechteren. De aanpak in de 0-stand gebieden vergt, gelet op de ervaringen mogelijk een meer gezamenlijke aanpak die gestoeld is op samenwerking tussen jagers, jachthouders, grondgebruikers, terreinbeheerders en WBE's. De agrariërs zijn de dupe, zij hebben de schade en de overlast.

Kroondomein Het Loo is gestart met het uitrasteren van het bos- en natuurgebied tussen Vaassen en Gortel. Dit zal de schade en overlast op de aangrenzende landbouwgronden straks onmogelijk maken.

Zuid Veluwe

De problemen in Otterlo, Hoenderloo en Ede zijn geminimaliseerd. Schade aan landbouw speelde vooral in de WBE's Zuid West Veluwe in het 0-stand gebied De Driesprong en de Zuid Oost Veluwe. Op de Zuid Oost Veluwe is dit beperkt tot een in de rand van het leefgebied gelegen akkerbouwenclave van circa 7 hectare. Met een goed schrikdraad raster (lengte 900 meter) zou deze schade makkelijk te voorkomen zijn. Jaarlijks komt het Faunafonds nu de grondgebruiker tegemoet met een vergoeding van meer dan 10.000 euro. Het huidige houtje – touwtje schrikdraad raster houdt niets tegen.

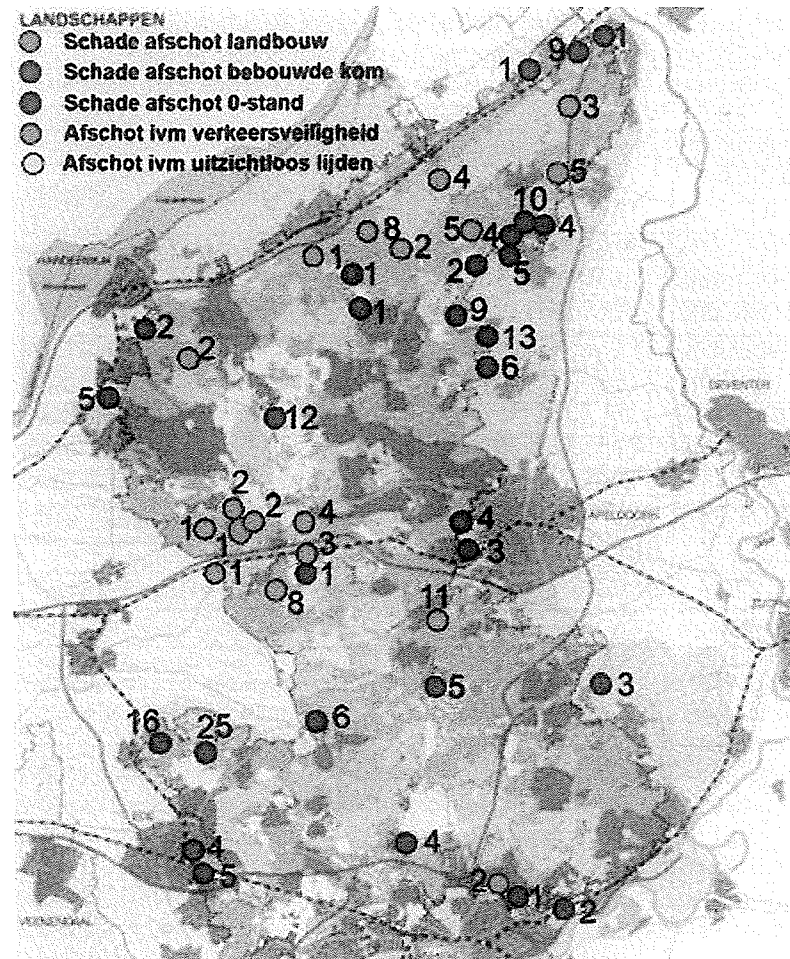
De aanrijdingen op de Zuid West en de Midden Veluwe zijn ten opzichte van 2012 gedaald. In de WBE Stroomgebied Voorsterbeek zijn enkele zwijnen geschoten. Recent ook eentje in de WBE Zuid Veluwe West, deze is waarschijnlijk onder het zwijnenkerende raster op het Jac. P. Thijssse ecoduct geglipt.

Rest Gelderland

In Groesbeek komen zwijnen als standwild voor. Vorig jaar zomer zijn er vrij veel geschoten in een korte periode in een klein deel van dit 0-stand gebied. Verder zijn er geen zwijnen geschoten. Wel zijn er recent enkele zwijn geschoten in de WBE Rekken. In de driehoek Twente, Winterswijk en Duitsland worden op dit moment nogal wat zwijnen gezien. Dit lijkt al een indicator van de toenemende aantallen in dit gebied.

Overzicht bijzonder afschot

Op de navolgende kaart is een overzicht gegeven waar schade afschot (landbouw, bebouwde kom of verkeersveiligheid) en het afschot in 0-stand gebieden heeft plaats gevonden. Per locatie is ook het aantal

geschoten wilde zwijnen weergegeven.

Het afschot in de 0-stand gebieden is drastisch gedaald. Nieuw is dat de bewoonde kernen zoals Hoenderloo aangemerkt worden als 0-standgebied.

Ook het schade afschot om schade aan landbouwgewassen te verminderen is beperkt geweest. Voor een deel valt dit afschot natuurlijk samen met het afschot in de 0-stand gebieden.

Wat wel is toegenomen is het afschot in het kader van de verkeersveiligheid. Dit wordt nu Veluwe breed toegepast. Voor de aangrenzende jachthouders gelden voor de periferie langs de knelpunt wegen geen beperkingen in aantallen en of categorieën.

Met deze verruimingen worden jachthouders niet geremd om zo snel als mogelijk een lage dichtheid langs zo'n weg te realiseren. En als die eenmaal is bereikt deze lage dichtheid daar ook te handhaven.

Schade afschot bebouwde kom. In de periferie van Ermelo, Vierhouten,

Epe, Apeldoorn, Rozendaal en Ede zijn zwijnen geschoten om een lage dichtheid te bereiken of te handhaven. De overlast was minimaal. De aanpak langs bebouwde kom en langs knelpuntwegen is ook onderdeel van een meer maatwerk gerichte aanpak zoals verwoord in het nieuwe FBP.

Uit het aantal punten en het afschot blijkt dat er op de Noord Veluwe meer conflict gebieden zijn dan op de Zuid Veluwe. De aanwezige raster situatie speelt hierin een belangrijke rol.

Wilde zwijnen rasters

Het leefgebied op de Zuid Veluwe is door middel van zwijnenkerende rasters gescheiden van het aangrenzende cultuurlandschap of inliggende landbouwenclaves. Hierdoor zijn dorpen zoals Beekbergen, Loenen, Eerbeek, Laag Soeren, Dieren, Velp, Rozendaal, Harskamp fysiek gescheiden van de zwijnen. Gedeeltelijke uitzonderingen zijn Otterlo en Ede in de rand van het leefgebied. Hoenderloo is omringd door leefgebied en is voor 99,9% uitgerasterd.

Op de Noord Veluwe is dat beleid van de Zuid Veluwe maar gedeeltelijk gevolgd. Alleen daar waar het leefgebied van zwijnen grensde aan landbouwgebieden en de schade niet door middel van beheer kon worden voorkomen, is gekozen voor functiescheiding door middel van een zwijnenkerend raster. Daarom staat er een

raster rondom de Agrarische Enclave op de Noord West Veluwe en er is een buitenraster geplaatst van Tongeren naar Gortel, waar het aansluit op de rasters rond het Kroondomein Het Loo. Verder zijn aan de west- en oostzijde van de Noord Veluwe waar het bos- en natuurgebied overgaat in het cultuurlandschap geen zwijnen kerende buitenrasters geplaatst. Dorpen die voor een deel grenzen aan het leefgebied zijn onder meer: Putten, Ermelo, Harderwijk, Wezep, Hattum, Wapenveld, Heerde en Epe. Ze zijn niet fysiek gescheiden van het leefgebied van de zwijnen zoals op de Zuid Veluwe. Binnen het leefgebied van de wilde zwijnen liggen drie dorpen Hoog Soeren, Vierhouten en Radio Kootwijk. Hoog Soeren en Vierhouten zijn vanwege problemen met wilde zwijnen grotendeels uitgerasterd. Radio Kootwijk is vanwege het ontbreken van landbouw niet vergelijkbaar met Hoog Soeren en Vierhouten. De huizen staan hier met hun tuinen en erven in het leefgebied van de zwijnen. Bewoners zijn hier zelf verantwoordelijk of ze wel of geen zwijnen rond hun huis of in de tuin willen hebben.

Afschot 2013/2014

U vindt hieronder het overzicht van toewijzing en afschot seizoen 2013/2014. In het overzicht staan alleen geschoten wilde zwijnen. Dit is dus zonder de op de weg doodgereden wilde zwijnen. Regulier zijn er in totaal 1.270 wilde zwijnen geschoten. Dit is inclusief schadeafschot wat binnen het reguliere beheer wordt verantwoord maar exclusief het afschot in de 0-standgebieden. Het afschot wat is weergegeven betreft de periode 1 juni 2013 t/m 31 mei 2014.

OVERZICHT TOEWIJZING EN REGULIER AFSCHOT WILD ZWIJN SEIZOEN 2012/2013															
WBE	BIG			OVERLOPER			ZEUG			KEILER			TOTAAL		
	T	A	%	T	A	%	T	A	%	T	A	%	T	A	%
VNW	273	95	35%	129	92	71%	39	25	64%	6	15	250%	447	227	51%
VO	207	63	30%	97	80	82%	51	25	49%	26	6	23%	381	174	46%
NOV	407	277	68%	175	79	45%	74	35	47%	7	11	157%	663	402	61%
MIV	177	84	47%	105	89	85%	7	6	86%	7	10	143%	296	189	64%
ZWV	20	12	60%	20	8	40%	5	3	60%	5	3	60%	50	26	52%
ZOV	280	73	26%	80	52	65%	37	15	15%	16	13	81%	413	153	37%
HV	63	54	86%	46	22	48%	9	5	56%	9	4	44%	127	85	67%
DW	18	0	0%	20	9	45%	11	1	9%	5	4	80%	54	14	26%
TOT	1445	658	46%	672	431	64%	233	115	49%	81	66	81%	2431	1270	52%

WBE= wilddbeheereenheid, VNW = Veluwe Noord West, VO= Vale Ouwe, NOV= Noord Oost Veluwe leefgebied 3, MIV= Midden Veluwe, ZW= Zuid West Veluwe, ZOV, Zuid Oost Veluwe, HV= Hoge Veluwe, DW= Deelerwoud, T= toewijzing, A= afschot.

Zoals al eerder aangegeven zijn er een goede 600 zwijnen in de afgelopen zomer geschoten en nog eens 600 in de periode vanaf september tot en met 15 februari 2014. Met dit afschot is 52% van de toewijzing gerealiseerd. Deze beperkte realisatie treedt eigenlijk standaard op door de combinatie slecht mastjaar – goed mastjaar. Bovengemiddeld werd het afschot gerealiseerd in de WBE's Noord Oost Veluwe (61%), Midden Veluwe (64%) en de Hoge Veluwe (67%). De laatste twee hebben een bovengemiddeld resultaat bereikt door in juli en augustus een hoog afschot te realiseren. De WBE Noord Oost Veluwe heeft verhoudingsgewijs meer in de mastperiode geschoten. Een ruimere toepassing van restlichtversterkers lijkt hiervan de oorzaak.

In de categorie big, overloper en zeug is nergens de toewijzing overschreden. Bij de keilers is dit wel gebeurd in de WBE's: Veluwe Noord West, Noord Oost Veluwe en Midden Veluwe. De oorzaak is het afschot wat in de periferie van de knelpuntwegen is gerealiseerd.

De totale afschotrealisatie was het geringst op de Zuid Oost Veluwe, namelijk 37%. In de WBE is wel biggen sterfte geconstateerd, maar in januari liepen er ook nog rottes met veel biggen. Daarnaast is de aanwas berekend aan de hand van referentie jaren zonder mast. Op de Zuid Oost Veluwe kunnen wilde zwijnen voor weinig schade en overlast zorgen. De vraag is of er ondanks deze slechte afschotrealisatie zaken misgaan. Op dit moment niet. Misschien is er wel meer draagvlak bij de jachthouders voor deze aanpak.

Deze aanpak door-vertalen naar de Noord Veluwe is een zeer gevaarlijke. Voor de Noord Veluwe is ook de aankomende beheerplan periode de lijn lage dichtheden, maar wel meer maatwerk. Nu met een opvolgend mastjaar opkomt kunnen we aantonen of we de problemen en overlast hiermee kunnen voorkomen.

Afschot 0-stand gebieden vanaf 1 april 2013 tot en met 31 maart 2014

Hierna is per WBE het afschot in de 0-stand gebieden weergegeven.

WBE's Veluwe	BIG	OVL	ZEUG	KEILER	TOTAAL
Veluwe Noord West	4	6	4	0	15
Noord Oost Veluwe	11	17	3	4	35
Midden Veluwe	1	4	1	1	7
Zuid West Veluwe	9	15	6	10	40
Zuid Oost Veluwe	0	1	2	5	8
Deelerwoud Repelaer	0	1	0	1	2
IJsselvallei	4	4	3	3	14
Stroomgebied Voorsterbeek	2	0	1	0	3
Lunteren	4	11	1	0	16
Nijkerk	1	1	1	2	5
Totaal Veluwe	36	60	22	27	145
Land van Gelre / Groesbeek	22	8	3	4	37
Totaal Gelderland	58	68	25	31	182

De machtigingen voor afschot in 0-stand gebieden hebben een geldigheidsduur van maximaal 1 jaar en zijn geldig van 1 april tot en met 31 maart, of eventueel korter.

Doodgereden wilde zwijnen (bijgewerkt t/m eind mei 2014)

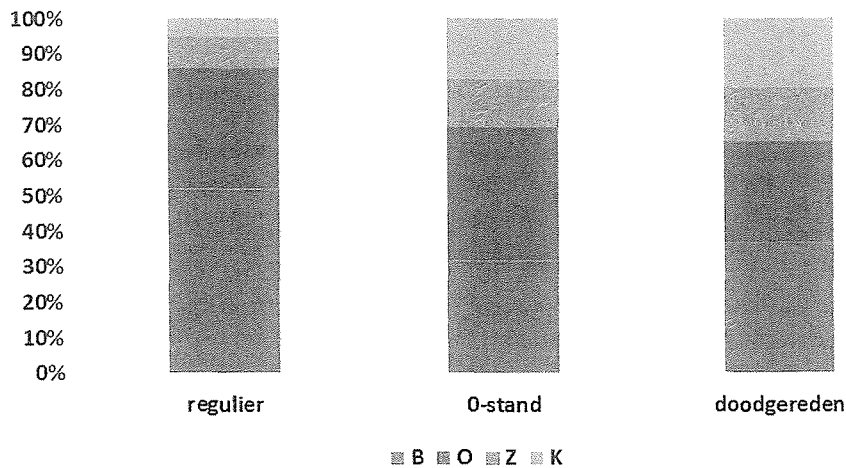
WBE	BIG	OVL	ZEUG	KEILER	TOTAAL
Veluwe Noord West	17	12	12	19	60
Vale Ouwe	7	6	3	2	18
Noord Oost Veluwe	10	11	3	1	25
Midden Veluwe	8	5	1	2	16
Zuid West Veluwe	6	7	1	5	19
Zuid Oost Veluwe	2	2	2	0	6
IJsselvallei	0	0	0	0	0
Nijkerk	2	0	1	0	3
Totaal Veluwe	52	43	23	29	147
Land van Gelre / Groesbeek	3	0	0	0	3
Totaal Gelderland	55	43	23	29	150

Totaal overzicht bekende sterfte wilde zwijnen seizoen 2013/2014

Sterfte	Veluwe	Buiten Veluwe	Gelderland
Regulier afschot	1270	0	1270
Afschot 0-stand	145	37	182
Subtotaal afschot	1415	37	1452
Doodgereden	147	3	150
Doodgevonden	0	0	0
Totaal bekende sterfte	1562	40	1602

Opmerking: de doodgereden wilde zwijnen zijn met uitzondering van de laatste week van mei verwerkt. Voor de overgang van het nieuwe seizoen wordt voor de wilde zwijnen 1 juni gehanteerd. Sterfte tot 1 juni wordt toegerekend aan het oude seizoen. Met de tellingen eind mei en begin juni wordt de populatiegrootte bepaald voor het nieuwe seizoen.

Sterfte per categorie

In de bovenstaande grafiek zijn de verhoudingen tussen de categorieën big (B), overloper (O), zeug (Z) en keiler (K) weergegeven. Op de weg is het aandeel keilers en zeugen het hoogst circa een derde van de totale sterfte. Het aandeel overlopers komt redelijk in de buurt van het geschoten aandeel overlopers. Binnen het reguliere afschot is het aandeel biggen het hoogst. Het afgelopen seizoen 50% van het totaal. Het geringst is het aandeel biggen in de 0-stand gebieden. Dit is wel bijzonder omdat zaken als biggen sterfte door gebrek hier niet aan de orde is.

Dood gevonden wilde zwijnen

Binnen de Faunaregistratie kan iedere gebruiker ook dood gevonden dieren melden. Het afgelopen seizoen zijn er alleen incidenten gemeld. Van de biggen sterfte afgelopen zomer zijn zowat geen meldingen. De meeste biggen verdwijnen zonder gevonden te worden.

Vindt u toch een biggetje dan vragen we u deze toch even te melden. Ook andere dood gevonden dieren kunt u melden, zoals vossen, dassen etc.

Hoe meldt u dood gevonden dieren? Ga naar www.faunaregistratie.nl. Log in, kies MELDEN en daarna DOOD GEVONDEN. De rest wijst zich vanzelf.

Laat verdachte en zieke dieren onderzoeken

Het meeste grofwild wat wordt geschoten is gezond en in goede conditie. Af en toe worden er ook dieren geschoten die wat onder de leden hebben. U heeft dit bijvoorbeeld opgemerkt als jager door bijvoorbeeld abnormaal gedrag en of als GPer aan uiterlijke kenmerken. Conclusie niet geschikt voor consumptie. De meeste concluderen dan biomassa.

Komt u dit weer een keer tegen. Denk dan aan het **DWHC**, het **Dutch Wild Health Centre**. Dit instituut in Utrecht is het landelijke orgaan om wilde dieren te laten onderzoeken.

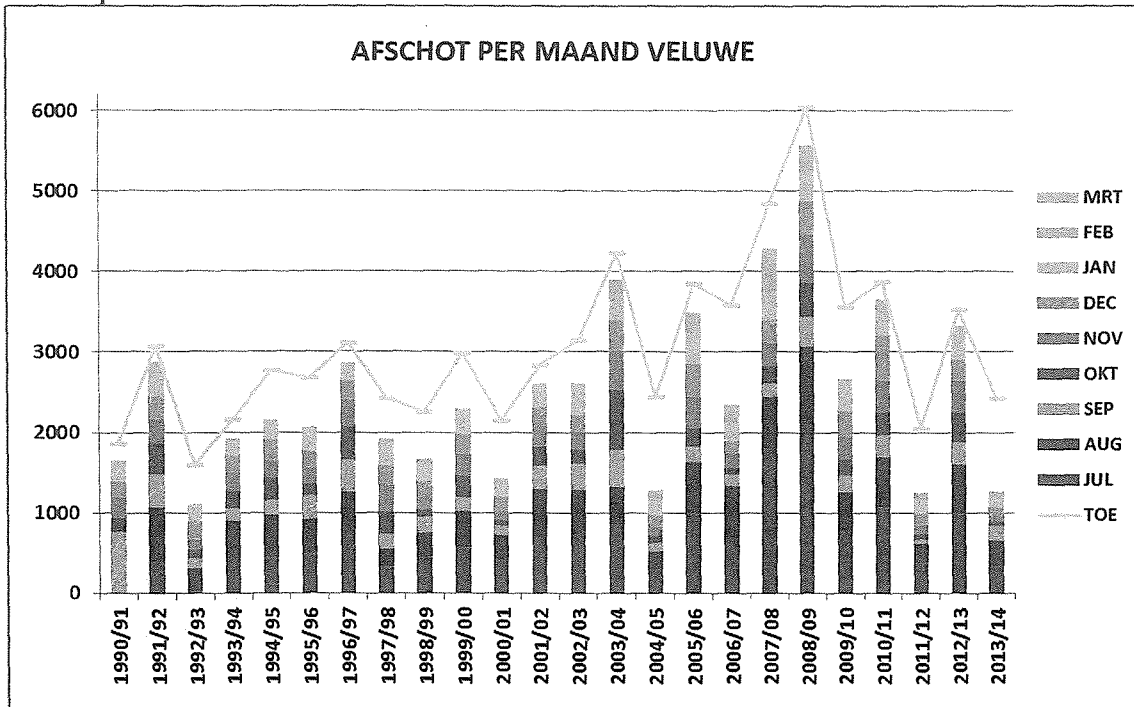
U kunt ze ten alle tijden bereiken via het telefoonnummer: **030-2537925**. In overleg met het DWHC wordt bepaald of ze het betreffende dier willen hebben. Willen ze het hebben dan regelen zij vervoer. Na het onderzoek ontvangt u over de uitkomsten van het onderzoek verslag.

Kortom heeft u een verdacht dier laat het zoveel mogelijk intact, bij voorkeur niet ontweiden en 'Even Utrecht' bellen! Nog een andere optie is een onderzoek laten doen door een GPMer.

Laat verdachte en zieke dieren onderzoeken door een GPMer

Als u als jager en of GPer abnormaliteiten constateert tijdens het ontweiden, kan het betreffende dier niet meer naar het DWHC. Er loopt nu een pilot die het mogelijk maakt een speciale opgeleide GPer hiervoor in te schakelen. Deze zogenaamde GPMer heeft geleerd hoe de waargenomen abnormaliteiten te beschrijven, en hoe er goede monsters en foto's van te nemen. Ze hebben materiaal gekregen voor het veilig opsturen van de genomen monsters. Constateert u iets abnormaals haal zo'n GPMer erbij. In Gelderland betreft het de volgende personen: Gijs van Aardenne, Jan Brinkman, Bart Castelein, Arie Eigenberg, Jarno Hofman, Cees de Jong, Hans Koning, Sjaak Nillesen en Gerrit Jan Spek. U vindt deze lijst met telefoonnummers ook in FRS.

Afschot per maand

De grafiek laat een zaagtand beweging zien. Het hoogste punt wordt elke keer gevormd door een slecht mastjaar (1991, 1996, 2003, 2010, 2012) of een minder goed mastjaar met een hoge stand (2008). Dit betekent dat de afschotpiek in seizoen 2012/13 weer het hoogste punt is van de zaagtand. De afschottoewijzing lag dit seizoen lager dan in 2012/2013. Het afschot was minimaal. Vanaf nu zal de toewijzing en het afschot weer gaan stijgen. Het eerst volgende hoogste punt zal worden bereikt in een jaar met een slechte mast.

Nu zit er een bovengemiddeld mastjaar aan te komen. Na een hoog afschot in juli en augustus zal het afschot sterk terugvallen. Gelet op de hoeveelheid beukennoten zal de mast tijdens de afschotperiode niet opraken.

Serologisch onderzoek bij wilde zwijnen

In 2013 zijn van 33 wilde zwijnen verspreid over de leefgebieden bloedmonsters genomen en onderzocht door de Gezondheidsdienst voor Dieren. De gewenste steekproef bedraagt circa 60 monsters.

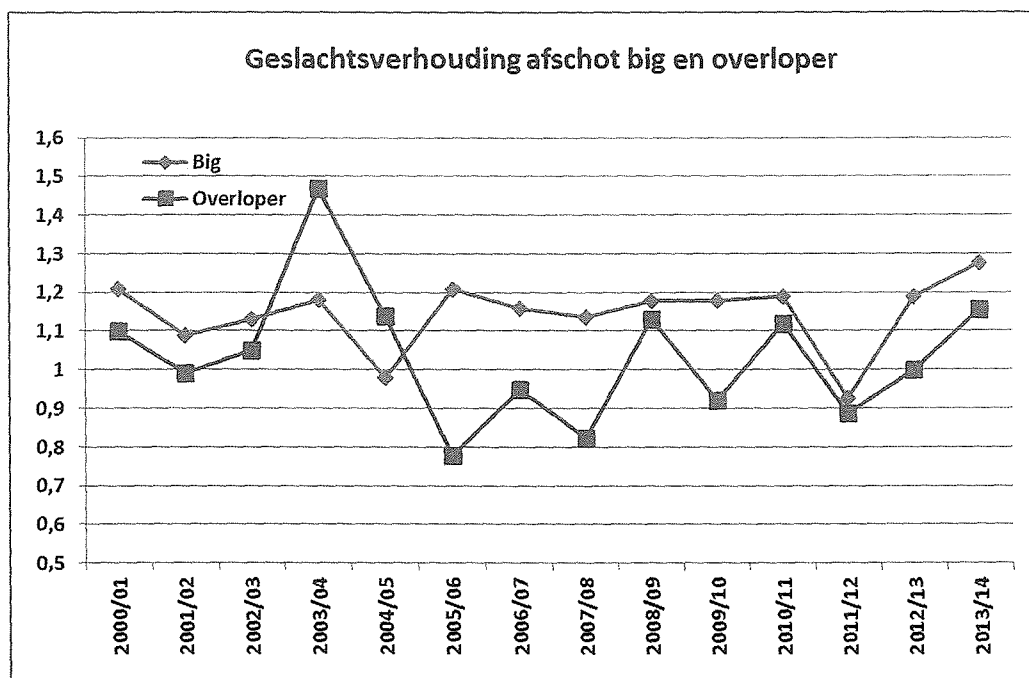
Gekeken is naar de aanwezigheid van Swine Vesicular Disease (SVD) of te wel blaasjesziekte, Ziekte van Aujeszky (ZvA), Klassieke Varkenspest (KVP), Mond en Klauwzeer (MKZ), en Trichine. Alle onderzoeken leverden negatieve uitslagen op.

Geslachtsverhoudingen

De scheve geslachtsverhouding (GV) onder de volwassen wilde zwijnen wordt veroorzaakt door een te hoog afschot onder de mannelijke overlopers. Dit wordt versterkt doordat de biggen meestal niet in een 1:1 verhouding worden geboren. Na gemiddelde en goede mastjaren altijd meer vrouwelijk dan mannelijke biggen. Na een voedselarm seizoen zoals in 2003/04 en 2010/11 verschuift dit naar iets meer mannelijke dan vrouwelijke biggen. De geslachtsverhouding van de dit seizoen geschoten biggen wijkt hier extreem vanaf. Op 100 mannelijk biggen bijna 130 vrouwelijke biggen. Bij de biggen nemen we aan dat de biggen voor wat betreft geslacht a-selectief worden geschoten.

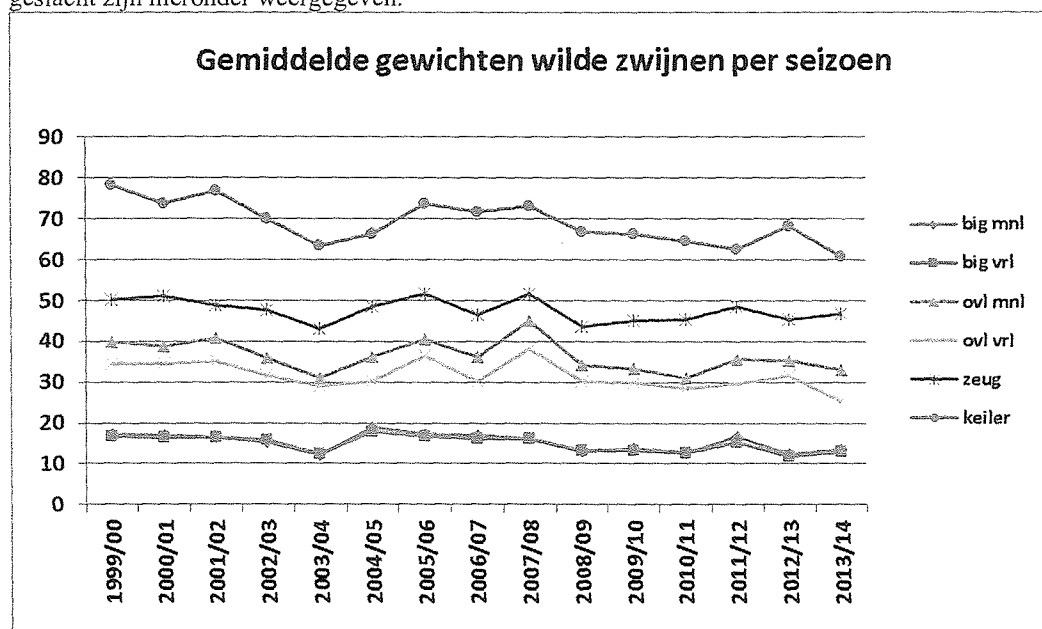
Bij de overlopers worden in de regel meer mannelijke overlopers dan vrouwelijk geschoten. Dit seizoen zijn ze in vrijwel dezelfde geslachtsverhouding geschoten als de biggen het voorafgaande seizoen. Op deze manier ontstaat deze geslachtsverhouding ook onder de volwassen zwijnen.

Het aankomende seizoen is het gewenst de overlopers in een GV van 1 : 1,3 te schieten. Binnen de WBE Noord Oost Veluwe is dit seizoen voor het eerst de overloper-toewijzing naar geslacht gespecificeerd, met als doel over afschot van mannelijke overlopers te voorkomen.

Gewichten wilde zwijnen

De gemiddelde gewichten in kilogrammen (ontweid gewicht) van het afschot gespecificeerd naar leeftijd en geslacht zijn hieronder weergegeven.

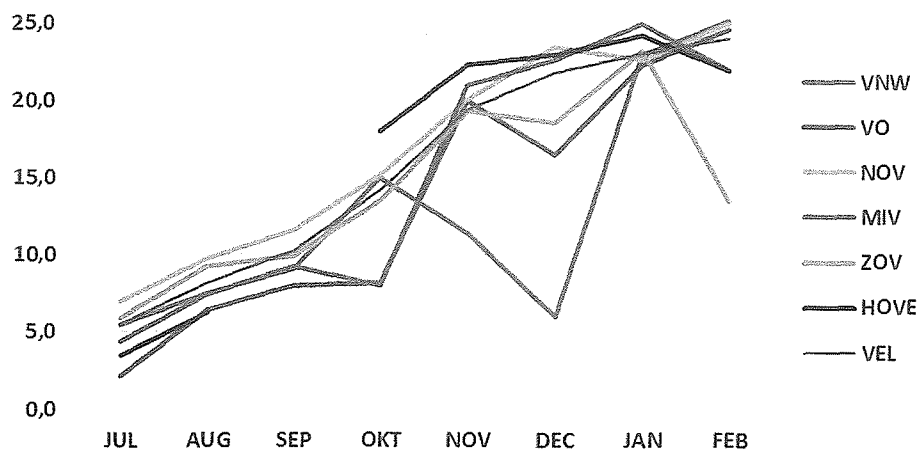
Het gemiddelde gewicht van de keilers vertoont een langjarig dalende trend. Bij de zeugen zijn de gemiddelde gewichten vanaf 2008 redelijk stabiel. Bij de overlopers zijn de gemiddelde gewichten wat lager dan voorgaande jaren. Dit komt door de magere en kleine overlopers die de afgelopen zomer zijn geschoten. De gemiddelde gewichten van de biggen zijn vergelijkbaar met vorig seizoen.

Opvallend pikende gewichten zijn te zien in seizoen 2007/08. Qua mast wel een gemiddeld jaar, maar geen extreem goed jaar. De verklaring zit waarschijnlijk in de twee elkaar opeenvolgende beukenmastjaren in 2006 en 2007. In de meetreeks vanaf 1990 is dit één keer eerder opgetreden in 1992 en 1993.

Gewichten biggen per WBE

Hieronder zijn de gemiddelde gewichten van de biggen per maand per WBE weergegeven.

Gewichtsontwikkeling big 2013/14 per WBE

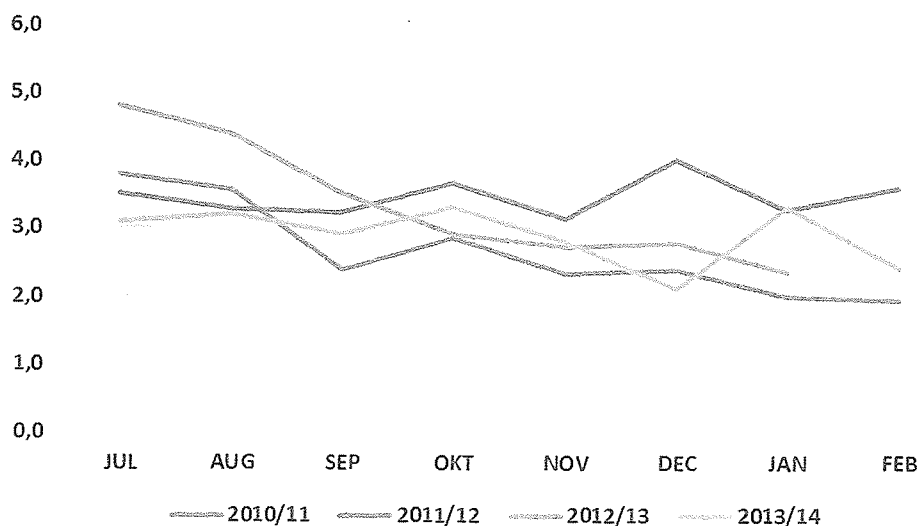

De dunne rode lijn geeft het Veluwse (VEL) gemiddelde weer. In de maanden juli, augustus en september zijn de gewichten per WBE redelijk uniform. Hetzelfde geldt voor januari en februari. In de tussenliggende maanden zijn er nogal wat afwijkende gewichten te zien. Dit komt omdat de gemiddelden gebaseerd zijn op een enkel of enkele biggen.

Rotte samenstelling

Teneinde meer inzicht te krijgen in de werkelijke aantallen wilde zwijnen is in 2009 voorgesteld de rotte samenstelling vast te leggen. Lopende het seizoen 2009/2010 is hiermee gestart. Naast de gegevens van het geschoten zwijn wordt ook de rotte samenstelling inclusief het geschoten zwijn in de afschotmelding vermeld. Inmiddels hebben we van vier volledige seizoenen gegevens. Tijd om iedereen die deze gegevens nauwkeurig registreren te bedanken. Maar wat kunnen we ermee? Onder andere om te volgen of door ons afschot de stand ook afneemt. Dit meten we door de verhouding big : zeug weergegeven in de navolgende grafiek.

Gemiddeld aantal biggen per zeug

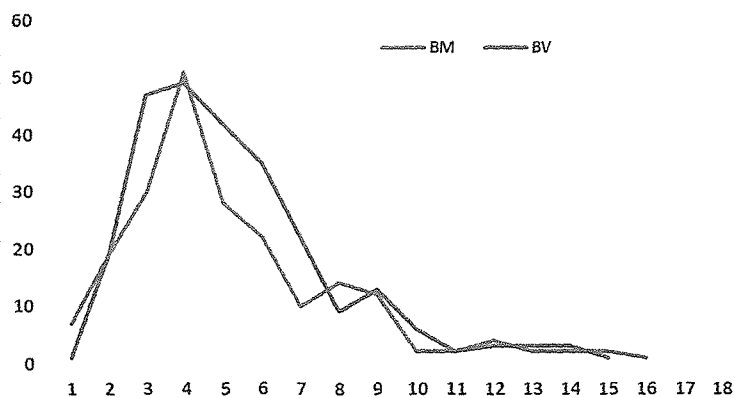

De seizoenen 2010/11 en 2012/13 waren mastarme jaren. Afschot is dan effectief. Dit zien we in de grafiek terug. Het gemiddeld aantal biggen per zeug neemt lopende het seizoen af. De seizoenen 2011/12 en 2013/2014 waren mastrijk. Deze laten een totaal andere beeld zien. Het afschot heeft eigenlijk geen effect op het aantal biggen per zeug. Conclusie een groot aantal rotten blijft buiten schot. Dit seizoen lijkt de aanwas iets geringer dan in het seizoen 2011/2012. Dit jaar krijgen we voor het eerst informatie over het gemiddelde aantal biggen per zeug van enkele opvolgende mastjaren. We vragen daarom nog eens aan iedereen de moeite te nemen deze

informatie aan de afschotmelding toe te voegen.

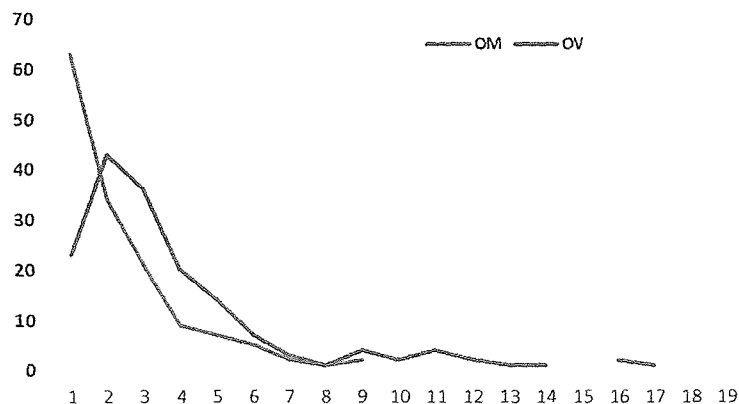
De rotte samenstelling vertelt ons ook het een ander over gedrag en leefwijze. Om dat inzichtelijk te maken per leeftijdsfase big, overloper en volwassen waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen mannelijk of vrouw gekeken hoe groot de rotte was waaruit het betreffende dier is geschoten. Dit betreft het afschot uit seizoen 2013/2014.

Afschot biggen verdeeld naar rotte grootte

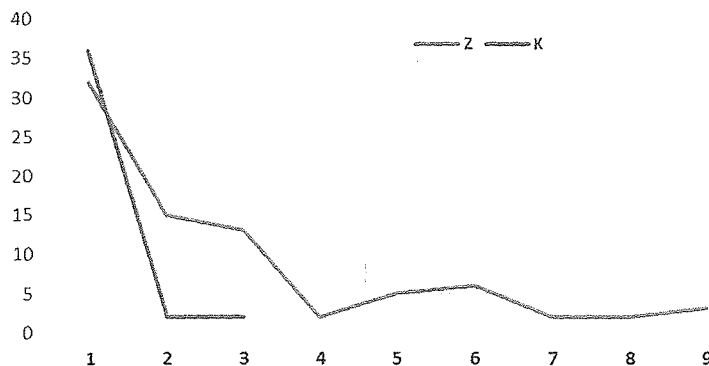
Tussen mannelijke en vrouwelijke biggen is er geen groot verschil.

Afschot overlopers verdeeld naar rotte grootte

Bij de overlopers zien we direct terug dat de mannetjes zodra ze een jaar oud zijn de familiegroep verlaten. De meeste worden solitair geschoten.

Afschot keilers en zeugen verdeeld naar rotte grootte

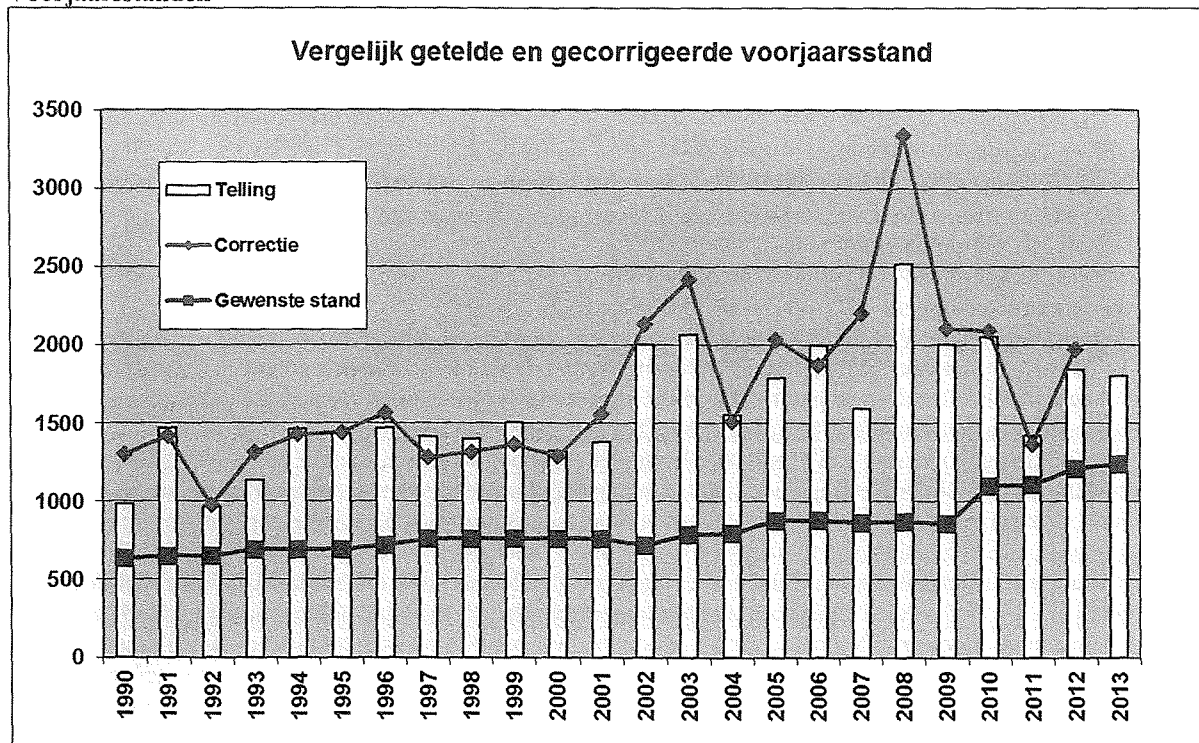

Ook bij de volwassen zwijnen zien we een verschillend beeld tussen de keilers en de zeugen. De solitaire leefwijze van de keilers zien we hier terug. We kunnen tevens concluderen dat er eigenlijk geen keilers tijdens de paartijd uit een familiegroep worden geschoten. Veel zeugen worden als solitair geschoten. De rotte grootte verteld niet hoe deze is samengesteld.

Telgegevens

De laatste wilde zwijnen tellingen vinden dit jaar op vrijdag 6 juni plaats. Daarom is het nu niet mogelijk de actuele cijfers te presenteren. Wel zullen we een aantal verwachtingen uit gaan spreken.

Voorjaarsstanden

Kijken we naar de historische ontwikkeling dan zien we dat de voorjaarsstand tot en met 2001 permanent onder de 1.500 stuks zat. Vanaf 2002 tot en met 2010 lijkt er een soort nieuw evenwicht te ontstaan op een stand van circa 2.000 stuks. Alleen in de jaren 2004 en 2007 was de stand lager, in 2007 was de werkelijkheid echter anders. Dankzij het slechte voedseljaar 2010/2011 kon de stand weer onder de 1.500 grens terug worden gebracht. Tijdens het slechte voedseljaar 2012/2013 en de aansluitende sterfte is dit niet gelukt. De telling liet een voorjaarsstand zien van 1.800 wilde zwijnen en 500 stuks boven de gewenste stand.

Inmiddels is bekend dat de nauwkeurigheid van onze telmethode beïnvloed wordt door de dichtheid en de voedselsituatie. De goede mastsituatie in het afgelopen seizoen 2013/14 zal er voor zorgen dat de tellingen die we nu houden onnauwkeuriger (hoge dichtheid en nog steeds beukennoten beschikbaar) zullen zijn dan de tellingen in 2011 en 2013. Vooral in de grote beukenboombossen moet rekening worden gehouden dat de stand wordt onderschat.

In de grafiek staat ook een lijn die 'Correctie' is genoemd en die zegt iets over die nauwkeurigheid. Tot 2001 is er sprake van een grote nauwkeurigheid. Na 2001 worden de tellingen minder nauwkeurig. Aan de hand van een terugrekening is bepaald hoe groot de voorjaarsstand minimaal was. Deze terugrekening is nauwkeurig na een mastloos jaar. Hieruit blijkt dat in sommige jaren zoals 2003, 2005, 2007 en 2008 de voorjaarsstand aanzienlijk is onderschat. De onderschatting in 2013 was beperkt maar zorgde er wel voor dat de toewijzing uiteindelijk te laag was om de gewenste stand te bereiken. Het betreft allemaal tellingen na een goed mastjaar met beukennoten.

In 2007 was er sprake van een onderschatting van 600 keilers, zeugen en overlopers, in plaats van de 1.600 stuks waren er minimaal 2.200. Het jaar erop in 2008 een onderschatting met 900 keilers, zeugen en overlopers, in plaats van de 2.500 stuks waren er minimaal 3.400 wilde zwijnen.

El eerder is in de Nieuwsbrief over het mogelijke effect van twee elkaar opvolgende beukenmastjaren geschreven. Dit betrof de jaren 2006 en 2007 die zorgden te samen met een goede eikelmast dat de telling in 2007 en 2008 een zeer onnauwkeurig beeld gaf. De huidige omstandigheden vertonen hier gelijkenis mee.

Deze onnauwkeurigheden komen in beeld wanneer vanuit de laatste nauwkeurige telling wordt geredeneerd. Dit mag zowel naar de toekomst als naar het verleden. De telling in 2006 is zo'n nauwkeurige telling. Op basis van deze telling was een voorjaarsstand in 2007 te verwachten van bijna 2.200 wilde zwijnen, op basis van de telling werd een voorjaarsstand bepaald van net geen 1.600 wilde zwijnen.

Op basis van deze kennis, kon in Nieuwsbrief 37 al worden voorspeld, dat de tellingen in 2012 een onderschatting te zien zouden geven van de werkelijkheid. De verwachte voorjaarsstand bedroeg 2.000 stuks. 1 voorjaarsstand die in 2012 is bepaald aan de hand de tellingen bedroeg 1.850 stuks.

De verwachte stand in 2013 is aan de hand van de zomerstand in 2012 minus het gerealiseerde afschot bepaald op circa 1.400 keilers, zeugen en overlopers. Brengen we op deze 1.400 wilde zwijnen ook nog de doodgerede en dood gevonden zwijnen in mindering dan bedraagt de verwachte voorjaarsstand circa 1.050 stuks. En de uitkomst van de telling betrof 1.800 stuks.

Deze 1.800 stuks vorig jaar zijn bepaald onder nauwkeurige omstandigheden. Een situatie die naar de toekomst doorgerekend mag worden.

Verwachting voorjaarsstand 2014

Op basis van de zomerstand in 2013 en het gerealiseerde afschot mag een voorjaarsstand verwacht worden van circa 2.500 wilde zwijnen. De grote variabele zijn de overlopers. Op basis van de aanwasberekening in 2013 kunnen er circa 1.300 worden verwacht.

Methode en nauwkeurigheid

Sinds de oprichting van de Ver. Wildbeheer Veluwe in 1975 worden elk jaar de wilde zwijnen op de Veluwe geteld. In de periode van eind mei begin juni wordt in elke WBE via twee telronden geïnventariseerd. De periode eind mei begin juni heeft zich in de praktijk bewezen als het meest efficiënt. In deze periode zijn de meeste biggen geboren. Veel zeugen zogen en hebben daardoor een hoge energiebehoefte terwijl de natuurlijke voedselsituatie met uitzondering van goede mastjaren niet meer beïnvloed wordt door de aanwezigheid van mast. Uit het onderzoek van Oliver Keuling onder Duitse Sauen blijkt ook dat ze het zichtbaarst zijn in de maanden mei en juni. Ook dit past weer in het plaatje dat het voor alleseters niet zo'n florissante periode is.

Het telgebied wordt afhankelijk van de situatie ter plaatse verdeeld met vaste telploegen dan wel met rijdende telploegen. Op vrijwel alle vaste telplekken wordt lokvoer gebruikt. Er mag met het lokvoeren worden gestart uiterlijk 3 weken voor de eerste telling. In deze periode van het jaar zijn plekken met breedbladige grassen ook in trek. Hier wordt vanaf vaste plekken geteld of de locaties zijn opgenomen in de ronde van een rijploeg. Na extreem goede beukenmastjaren is het zinvol rond te rijden in de grote beukenboomboscomplexen op de Veluwe, omdat dan nog steeds op beukennoten wordt gevoerageerd.

De inventarisatiegegevens van beide telavonden worden met elkaar vergeleken en vanwege een redelijke plaats trouwheid van de wilde zwijnen, gebiedsgewijs beoordeeld. De inventarisatiegegevens worden eventueel aangevuld met waarnemingen van gebiedsdeskundigen van vlak voor en na de teldata. Uitgangspunt is de werkelijke aantallen zo goed mogelijk te benaderen.

Essentieel verschil met de inventarisatie van de edelherten is dat bij de wilde zwijnen de zomerstand en niet de voorjaarsstand wordt geteld. Dit wordt gedaan omdat de jaarlijkse aanwas extreem kan fluctueren. We weten ook dat na de tellingen ongeacht de voedselsituatie in de maanden juni, juli en augustus nog biggen worden geboren. De mate waarin dit gebeurt is wel afhankelijk van de voedselsituatie. We noemen dit na-aanwas. Vanaf 2005 wordt standaard deze 'na-aanwas' binnen de range van ervaringsgegevens verwerkt in de zomerstand. Zonder deze correctie levert de inventarisatie standaard een te laag beeld van de daadwerkelijke aanwas.

Ondanks deze correcties blijken de uitkomsten van de tellingen in vergelijking tot het verleden een steeds groter verschil met de werkelijke aantallen te vertonen. De verklaring is dat bij hogere dichtheden, een toenemend aantal wilde zwijnen niet meer op de telplekken komt. De oorzaak is dat de rotte in wiens gebied de telplek ligt andere wilde zwijnen van buiten het territorium weg houden. Daarnaast lijken de wilde zwijnen minder geconditioneerd naar het verstrekte lokvoer te komen in vergelijking met de periode van voor 2001. In veel gebieden werd toen jaarrond lokvoer verstrekt. Ook bleek dat in de periode met de hoogste aantallen er steeds meer wilde zwijnen in urbane gebieden hun kostje bij elkaar liepen te scharrelen, en hierdoor tijdens de tellingen buiten beeld bleven.

Maar het percentage wat van de daadwerkelijke aanwezige wilde zwijnen wordt waargenomen met bovengenoemde methode wordt vooral beïnvloed door de dichtheid van de wilde zwijnen en de voedselsituatie. Bij hoge dichtheden en een goed natuurlijk voedselaanbod hebben de tellingen een mindere nauwkeurigheid en bij lage dichtheden en een slecht voedselaanbod scoren de tellingen de hoogste nauwkeurigheid.

Correctie tellingen op basis van dichtheid en voedselsituatie

Op basis van ervaringsgegevens is het inmiddels mogelijk een verantwoorde correctie toe te passen op basis van de variabelen dichtheid en mast.

Zoals hiervoor aangegeven tellen we na een voedselarm jaar een hoger percentage van de daadwerkelijk aanwezige aantallen. De telling is nauwkeuriger.

Tellingen na een voedselrijk jaar laten een lager percentage van de daadwerkelijke aantallen zien.

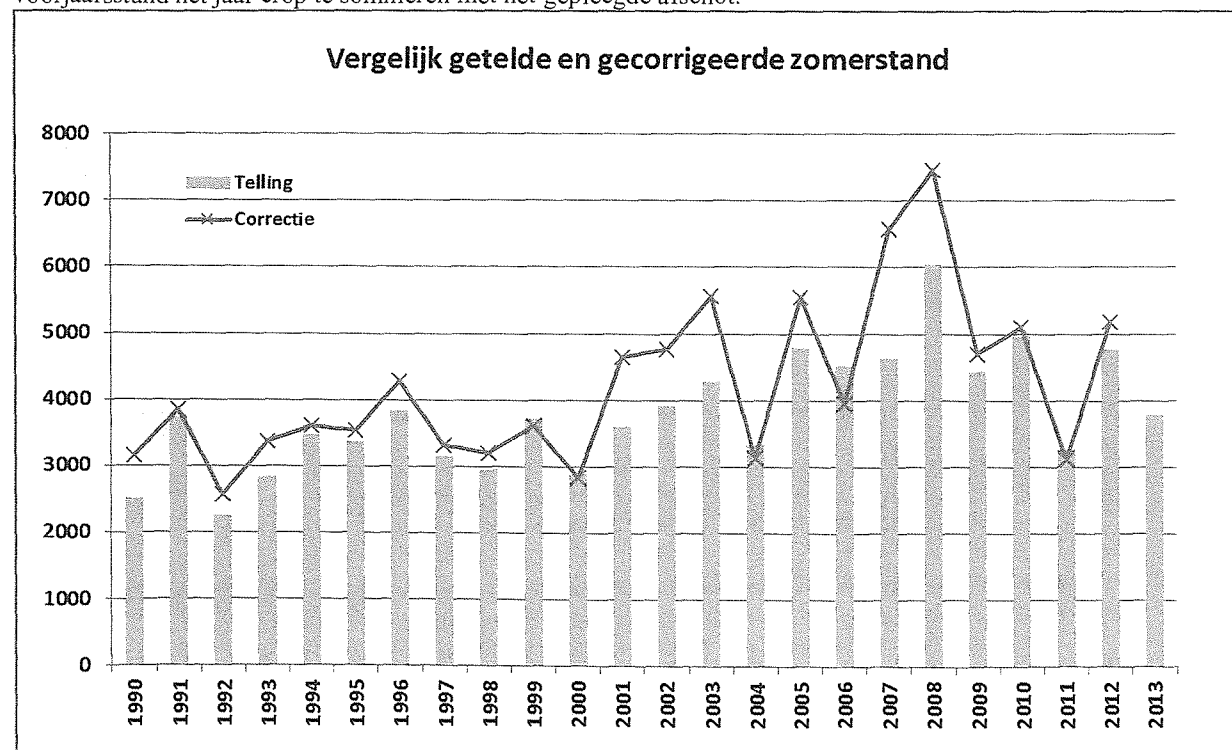
Op basis van de voedselsituatie weten we dus welke tellingen meer overeen kwamen met de werkelijkheid. Er kan met deze kennis een relatie worden gelegd tussen de uitkomsten met een verschillende nauwkeurigheid.

Op basis van deze analyse is door de VWV de volgende werkwijze afgesproken (april 2009).

Onderwerp	Actie
Uniforme uitvoering en uitwerking wilde zwijnen tellingen	Bewaking binnen Grofwildtellingscomité
Correcties voorjaarsstand en aanwas	Deze worden jaarlijks aan de hand van de geldende omstandigheden bepaald binnen het grofwildtellingscomité en daarna vastgesteld binnen het ABVWV.
Correcties voorjaarsstand adhv betrouwbaarheidsscore	Nauwkeurig = geen correctie Redelijk nauwkeurig = 1,05 – 1,1x Minder nauwkeurig = 1,1 – 1,2x Onnauwkeurig = > 1,2x
Correcties aanwas op basis referentie jaar uitgangspunt is maximale zeug : big verhouding, tot nu toe binnen range.	Afhankelijk van de mastsituatie. Voorbeeld Veluwe Slecht = 4,0 – goed = 5,5
Analyse effecten	Ambtelijk secr. VWV

Zomerstanden

In de onderstaande grafiek staan de zomerstanden (**Telling**) zoals die aan de hand van de jaarlijkse telgegevens zijn bepaald. In de lijn '**Correctie**' staan de gecorrigeerde zomerstanden. Deze worden bepaald door de getelde voorjaarsstand het jaar erop te sommeren met het gepleegde afschot.

Uit dit beeld blijkt heel duidelijk dat de geregelde onderschattingen in de periode van 2001 tot en met 2008 voor de groei tot het Veluwe record van 7.500 wilde zwijnen in 2008 hebben geleid.

Onderschattingen zijn het gevolg van bovengemiddelde mastjaren, vooral met beukennoten. De vier elkaar opvolgende goede mastjaren van 2004 tot en met 2007 verklaren de wilde zwijnen boost, op de Veluwe, in Duitsland en de rest van Noord West Europa. De mindere mastsituatie vanaf 2008 tot en met 2012 zorgt Europa

breed voor krimpnde populaties. Nu we mogelijk het tweede goede mastjaar gaan krijgen kunnen we hier al voorspellen dat de aantallen in 2014 hoger zullen zijn dan in 2013 en de aantallen in 2015 (veel) hoger zullen zijn dan in 2014.

Mastsituatie

JAAR	I.EIK	BEUK	A. EIK
2000	+++	+++	+++
2001	++	0	+
2002	+	++	-
2003	-	0	-
2004	+++	+++	+
2005	+	0	++
2006	+++	+	+/-
2007	+	+	+
2008	+/-	0	++
2009	+	+	+/-
2010	-	0	++
2011	++	++	+
2012	+/-	0	+
2013	+	+	+
2014	+/-	++	++

VERKLARING

+++ extreme volmast
 ++ volmast
 + redelijke mast
 +/- plaatselijke mast
 - geen mast van betekenis
 0 = niets
 I.EIK = inlandse eik
 A.EIK = Amerikaanse eik

Mast 2013

De mast in 2013 was ingeschat op ene gemiddeld jaar. Op basis van de groei en conditie ontwikkeling van de wilde zwijnen lijkt dit een te lage inschatting geweest. Mogelijk dat de lagere dichtheid waarmee werd gestart en de zachte winter hier een rol in hebben gespeeld. Wat wel duidelijk was is dat de mast ook dit voorjaar nog aanwezig was. Dit vooral in de beukenboomboscomplexen. Ook elders zie je nog volop gewoel in het beukenblad.

Verwachting mast 2014

Op dit moment ziet de situatie er als volgt uit:

Beuk: de beuk heeft massaal gebloeid, de vruchtzetting is goed verlopen, de bolstertjes zijn overal zichtbaar. In tegenstelling tot vorig draagt nu vrijwel elke beuk. De weersomstandigheden zijn tot nu toe optimaal. Het lijkt al dat de takken beginnen te zakken door het gewicht van de beukennoten.

Inlandse eik: de bloei was goed. Op de Zuid Veluwe zijn lokaal veel solitaire bevroren door een late nachtvorst. Kaalvraat door rupsen ontbreekt tot nu toe volledig net zoals vorig jaar.

Sinds 2012 wordt de mastverwachting op de volgende wijze gemeten: aantal bladen per scheut, aantal steeltjes en het aantal vruchtbeginselen.

	Bladeren per scheut	Steeltjes per scheut	Aantal vruchten	Score	Mastsituatie
2012	11,2	0,9	1,5	+/-	Plaatselijk mast
2013	12,1	1,7	3,3	+	Redelijke mast
2014	10,6	0,8	1,7	+/-	Plaatselijke mast

Op basis van de meting is een mast te verwachten vergelijkbaar met de mast in 2012.

Amerikaanse eik: Normale bloei, oogst in 2015. Zuid Veluwe lokaal nachtvorstschade. Dit vallen de eikels die in 2013 is bevrucht. Hier is wel een redelijk tot volmast te verwachten.

Gecombineerd voor de drie loofboomsoorten is de conclusie een iets minder dan gemiddeld mastjaar. Het is vooral de beuk die bovennormaal mast levert. Bij de beukennoten hebben de wilde zwijnen minder concurrentie van edelhert en damhert. Deze combinatie veel beukennoten en weinig inlandse eikels is weer een combinatie die in het verleden niet vaak is voorgekomen. De eikeloogst was altijd massaler.

REEWILDBEHEER 2013/2014

AFSCHOT REEWILD 2013/2014

Door de samenvoeging van de drie Gelderse Faunabeheereenheden tot de FBE Gelderland zal voortaan verslag worden gedaan van het grofwild in geheel Gelderland. De belangrijkste verandering zit bij de reeën omdat deze soort vrijwel gebiedsdekkend voorkomt. In de verslaglegging is nog wel de hoofdverdeling Veluwe, Achterhoek en Rivierenland aangehouden.

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
Veluwe Noord West	81	14	47	61	75%	112	9	12	15	19	55	49	193	116	60
Vale Ouwe	38	14	18	32	84	45	2	8	5	9	24	53	83	56	67
Noord Oost Veluwe	101	26	46	72	71	126	10	23	9	16	58	46	227	130	57
Midden Veluwe	24	7	15	22	92	28	3	5	9	8	25	89	52	47	90
Zuid West Veluwe	24	5	7	12	50	31	1	5	6	3	15	48	55	27	49
Zuid Oost Veluwe	57	17	31	48	84	78	2	13	16	15	46	59	135	94	70
Hoge Veluwe	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0		0	0	
NW Veluwerand	11	3	2	5	45	10	1	2	0	3	6	60	21	11	52
Oldebroek Oosterwolde	2	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	5	0	0
IJssellanden	3	0	2	2	67	5	0	2	1	1	4	80	8	6	75
IJsselvallei	74	30	28	58	78	81	5	19	7	14	45	56	155	103	66
Voorsterbeek	41	17	12	29	71	42	4	22	5	6	37	88	83	66	80
Brummen	35	9	19	28	80	47	0	18	6	9	33	70	82	61	74
Zuid Veluwe West	31	12	18	30	97	45	6	9	16	7	38	84	76	68	89
Lunteren	12	3	5	8	67	17	0	2	2	1	5	29	29	13	45
Nijkerk	86	24	55	79	92	87	9	21	9	15	54	62	173	133	77
Schaffelaar	13	1	11	12	92	12	0	2	0	4	6	50	25	18	72
De Vallei	2	1	1	2	100	4	0	1	0	0	1	25	6	3	50
Totaal Veluwe	635	183	317	500	79%	773	52	164	106	130	452	58%	1408	952	68%

T = afschottoewijzing, Jrl = jaarling (bok 1 jaar oud), Mk = mannelijk kalf, Vk = vrouwelijk kalf, Smr = smalree.

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
Gorssel	40	7	26	33	83	38	0	8	4	13	25	66	78	58	74
IJssel Oost	108	38	50	88	81	115	0	43	13	34	90	78	223	178	80
Lochem	96	32	44	76	79	104	3	27	14	27	71	68	200	147	74
Ruurlo	37	11	21	32	86	40	0	20	5	7	32	80	77	64	83
De Berkelstreek	52	8	41	49	94	87	3	29	7	29	68	78	139	117	84
't Achterveld	16	2	9	11	69	19	0	7	1	8	16	84	35	27	77
Rekken e.o.	38	14	19	33	87	41	0	15	6	10	31	76	79	64	81
Winterswijk	137	37	90	127	93	166	4	61	34	36	135	81	303	262	86
Oost Gelre	30	4	23	27	90	36	0	16	2	5	23	64	66	50	76
Aalten	66	15	43	58	88	71	1	27	5	21	54	76	137	112	82
Wisch	36	7	22	29	81	50	1	11	6	14	32	64	86	61	71
Zelhem Doetinchem	59	15	32	47	80	92	2	25	10	24	61	66	151	108	72
Hengelo e.o.	44	12	22	34	77	45	3	12	7	10	32	71	89	66	74
Hummelo-Keppel	42	15	27	42	100	54	4	13	3	9	29	54	96	71	74
De Liemers	6	1	3	4	67	7	0	2	0	4	6	86	13	10	77
Rijnwaarden	26	4	20	24	92	38	1	6	7	17	31	82	64	55	86
Bevermeer	18	2	12	14	78	20	2	7	2	3	14	70	38	28	74
Gendringen-Bergh	46	11	30	41	89	81	0	11	9	15	35	43	127	76	60
Totaal Achterhoek	897	235	534	769	86%	1104	24	340	135	286	785	71%	2001	1554	78%

T = afschottoewijzing, Jrl = jaarling (bok 1 jaar oud), Mk = mannelijk kalf, Vk = vrouwelijk kalf, Smr = smalree.

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal	
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A
Land van Gelre	39	13	20	33	85	55	1	14	8	13	36	65	94	6
Circul Ooy en Millingen	13	4	8	12	92	15	1	4	2	4	11	73	28	2
Over Betuwe Oost	8	0	4	4	50	13	1	2	3	5	11	85	21	1
Midden Betuwe	6	0	4	4	67	6	0	0	3	1	4	67	12	
Neder Betuwe	4	1	2	3	75	1	0	0	0	1	1	100	5	
Groot Buren	37	9	23	32	86	46	3	10	6	16	35	76	83	6
Vijfheerenlanden	7	3	3	6	86	8	0	2	3	3	8	76	15	1
Tielerwaard West	22	6	11	17	77	23	2	6	6	3	17	74	45	3
Bommelerwaard	8	4	2	6	75	15	0	5	2	3	10	67	23	1
Tielerwaard Oost	10	3	4	7	70	9	0	2	1	3	6	67	19	1
Maas en Waal West	3	2	1	3	100	19	0	4	9	2	15	79	22	1
Wychen en Waal	28	5	15	20	71	43	2	10	14	5	31	72	71	5
Totaal Rivierenland	185	50	97	147	79%	253	10	59	57	59	185	73%	438	33

T = afschottoewijzing, Jrl = jaarling (bok 1 jaar oud), Mk = mannelijk kalf, Vk = vrouwelijk kalf, Smr = smalree.

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
Veluwe	635	183	317	500	79%	773	52	164	106	130	452	58%	1408	952	68%
Achterhoek	897	235	534	769	86%	1104	24	340	135	286	785	71%	2001	1554	78%
Rivierenland	185	50	97	147	79%	253	10	59	57	59	185	73%	438	332	76%
Gelderland	1717	468	948	1416	82%	2130	86	563	298	475	1422	67%	3847	2838	74%

Bij de edelherten, damherten en wilde zwijnen zijn door de jarenlange registraties en analyses veel zaken helder geworden. Bij de reeën weten we inmiddels ook veel, maar ook nog veel niet, dit vanwege de kleinschalige verborgen leefwijze. En een populatiedynamiek die veel meer bepaald wordt door lokale tijdelijke effecten. Het is meer een soort van hollen en stilstaan. En ze leven in Gelderland in totaal verschillende landschappen, met een geweldige variatie in bodemtypen. Zo leven er reeën op de klei en op het zand. Nu zal de verslaglegging nog vooral WBE gericht zijn. Maar deze zal in de loop der tijd meer veranderen in een verslaglegging naar leefgebieden. Juist hierdoor zullen de verschillen tussen de verschillende leefgebieden / landschappen tot uiting komen. En mogelijk ook leiden tot verschillen in beheer.

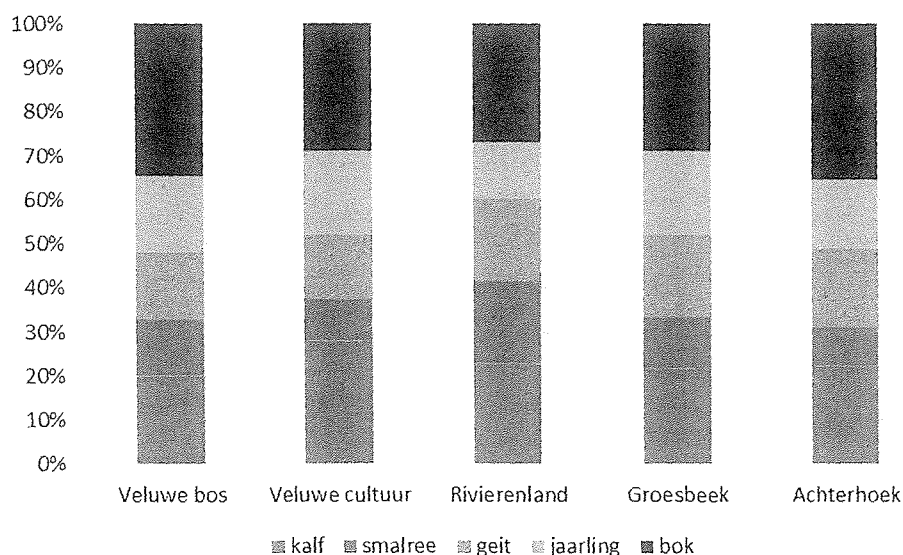
Overzicht toewijzing en afschot

Dit seizoen is van de toewijzing van 3.847 stuks in totaal 2.838 stuks gerealiseerd, wat neerkomt op een realisatie van 74%. Ten opzichte van vorig was de toewijzing iets hoger en het afschotresultaat vrijwel hetzelfde. Het bokkenafschot is wederom het beste gerealiseerd in de Achterhoek (86%), Rivierenland en Veluwe blijven hier achter met een realiseringspercentage van 79%. Ten opzichte van vorig jaar is het met 6% gestegen. Voor geheel Gelderland is 82% van de bokken gerealiseerd. De realisatie van de geiten ligt aanzienlijk lager op 67%. Vorig jaar werd nog 76% gerealiseerd. Rivierenland heeft hier de beste realisatie van 73%, Achterhoek 71%. De Veluwe blijft hier verachter met 58%.

Afschotverhoudingen 20132014

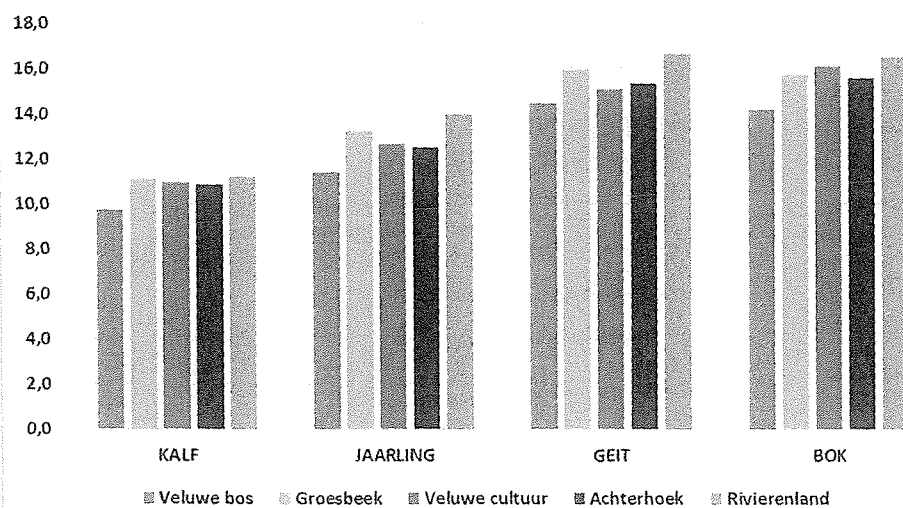
In de navolgende grafiek zijn de afschotverhoudingen tussen de verschillende landschappelijke regio's weergegeven. Hierin vallen de volgende zaken op. In het Veluwe bos wordt iets meer dan 50% van het afschot gerealiseerd onder de mannelijke reeën. In Rivierenland worden verhoudingsgewijs de meeste vrouwelijke reeën geschoten (60%), dit wordt vooral veroorzaakt door een hoog afschot smalreeën. Het aandeel kalveren is het hoogst in de cultuurlandschap rond de Veluwe. Het aandeel geiten is het hoogst in de Rivierenland, Groesbeek en Achterhoek en het laagst in de regio Veluwe.

Afschot verhoudingen seizoen 2013/2014

Gemiddelde gewichten

Gewichten geschoten reeën 2013/2014

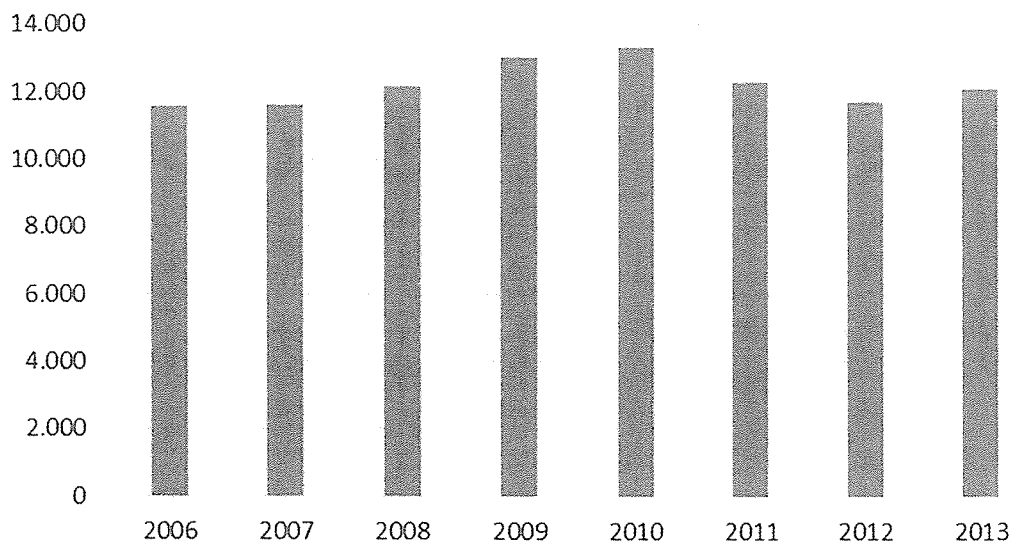

De gewichten van de geschoten reeën het afgelopen seizoen geven inzicht in de verschillende leefomstandigheden. Groesbeek hoort bij Rivierenland maar is qua landschap eerder te vergelijken met de Veluwe. Het is ook een zandbult die tijdens de laatste ijstijden is gestuwd. Zoals te verwachten zijn de gewichten op de Veluwe het lichtst. De gemiddelde gewichten in Groesbeek zijn behoorlijk gestegen ten opzichte van vorig jaar. De gewichten in het Veluwe cultuurlandschap zijn vrijwel identiek aan de gewichten in de Achterhoek. En zoals verwacht worden reeën op de klei in Rivierenland het zwaarst.

Voorjaarsstanden

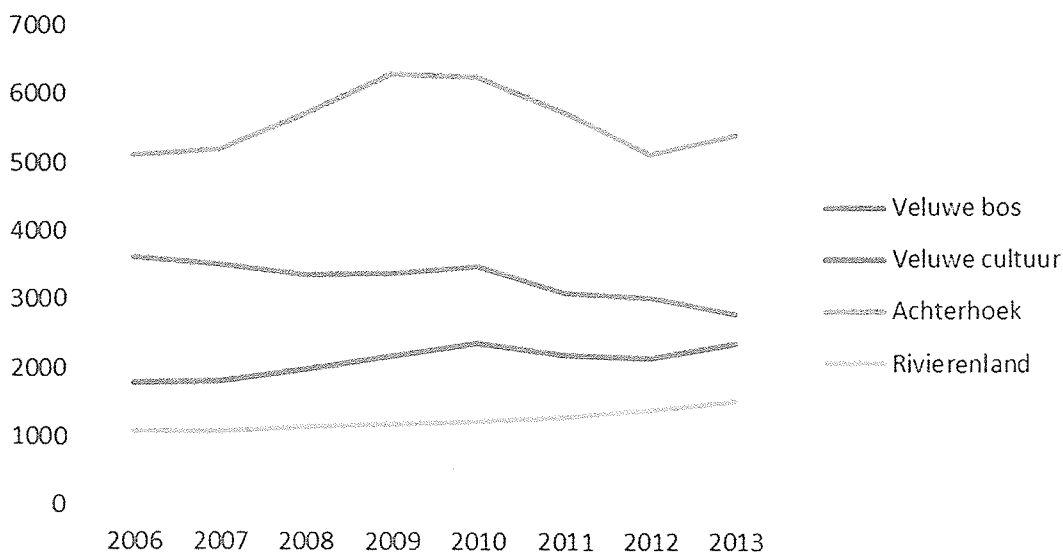
De reeënstand is in Gelderland redelijk constant en varieert tussen de 11.500 en de 13.000 reeën.

Voorjaarsstand reeën Gelderland

Regionaal zijn er wel verschillende tendensen. Stijgend zijn de aantallen reeën in het cultuurlandschap rond de Veluwe. In het boslandschap dalen de aantallen. In het Rivierenland is ook sprake van stijgende aantallen. In de Achterhoek schommelen de aantallen globaal tussen de 5.000 en 6.200 stuks. Na een stijging die doorzet tot in 2010, daalt het aantal om in 2013 weer licht te stijgen.

Voorjaarsstand reeën regionaal Gelderland

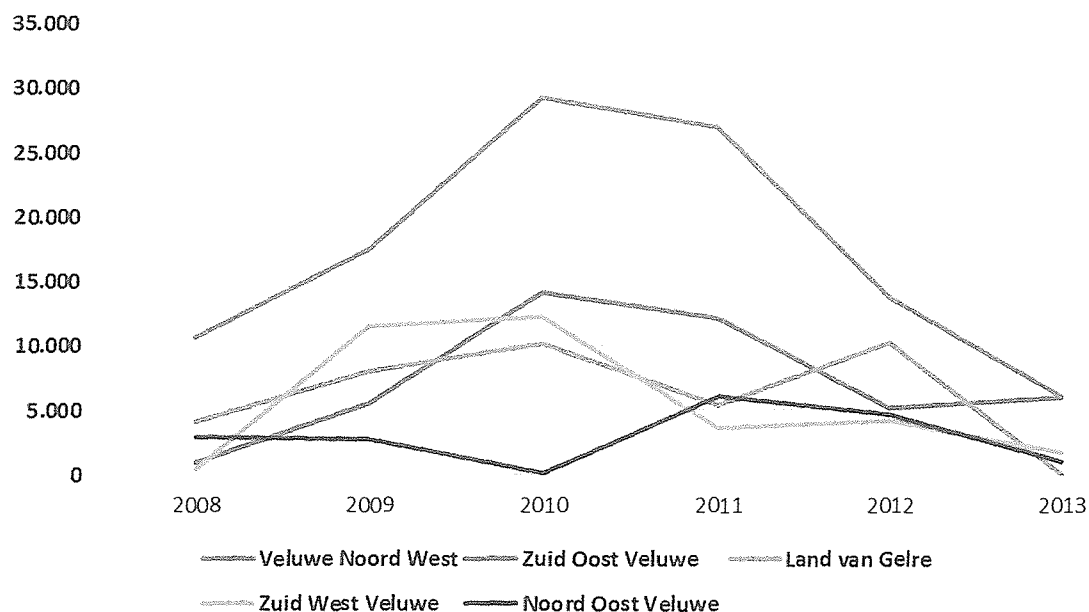

LANDBOUWSCHADE

Via het Faunafonds hebben we de gegevens ontvangen over de getaxeerde landbouwschade in 2013 aangericht door grofwild. Voor de 2de helft van 2013 gaat het om voorlopige gegevens die nog niet zijn gepubliceerd op de site van het Faunafonds. Het betreft schade aangericht door wilde zwijnen, damherten, edelherten en reeën.

Wild zwijn

Getaxeerde wilde zwijnschade per WBE

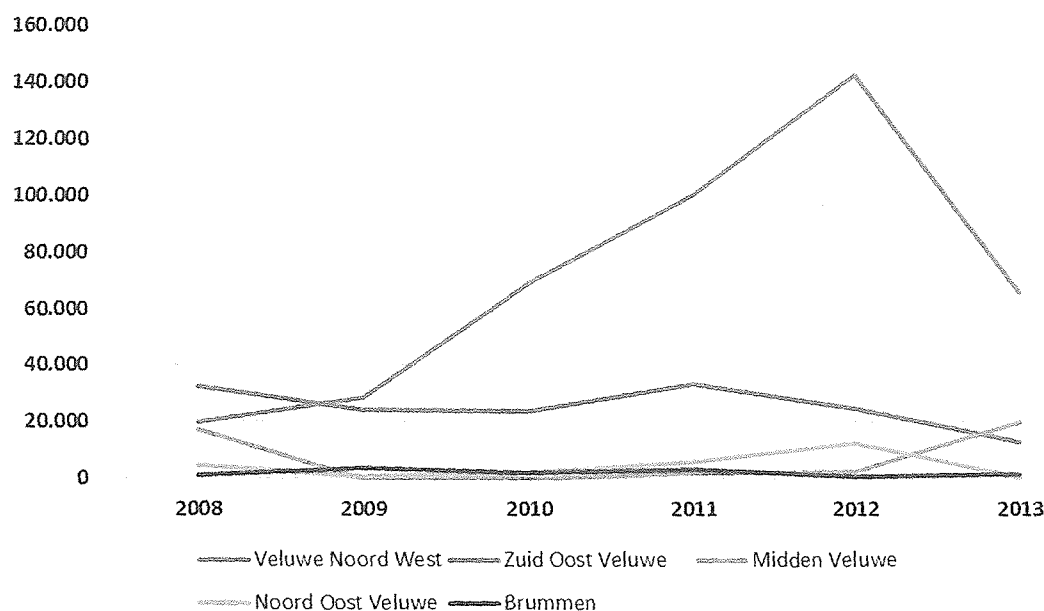
De getaxeerde wilde zwijnschade is ten opzichte van 2012 in 2013 teruggelopen tot in totaal 17.469 euro. Dit is een daling met 55%. Het sterkst daalde het in de WBE Land van Gelre. Daar werd in 2013 geen schade getaxeerd. De enige WBE waar geen sprake was van een daling was de WBE Zuid Oost Veluwe, de getaxeerde schade steeg in 2013 met 16%.

	Veluwe Noord West	Zuid Oost Veluwe	Land van Gelre	Zuid West Veluwe	Noord Oost Veluwe	Brummen	Midden Veluwe	Nijkerk	De Schaffelaar	Rekken e.o.	?	IJsselvallei	Vale Ouwe	Totaal
2008	10.625	870	4.116	425	2.862	0	0	761	0	0	0	0	0	19.660
2009	17.400	5.541	7.939	11.473	2.661	2.245	0	0	774	0	393	81	0	48.507
2010	29.270	14.107	10.182	12.233	160	0	0	0	0	0	0	57	0	66.008
2011	27.006	12.156	5.431	3.556	6.071	0	0	0	0	0	0	0	0	54.220
2012	13.882	5.194	10.230	4.214	4.660	0	0	392	0	0	0	0	64	38.635
2013	6.058	6.001	0	1.669	1.004	0	2.004	0	0	733	0	0	0	17.469
totaal	104.241	43.869	37.898	33.570	17.418	2.245	2.004	1.153	774	733	393	138	64	244.500

Grenzend aan het Veluwemassief is er wilde zwijnen schade getaxeerd in de WBE Brummen, Nijkerk, De Schaffelaar en de IJsselvallei. Elders in Gelderland beperkte zich dit tot de WBE Rekken (Noord oosten van de Achterhoek) en de WBE Land van Gelre (Groesbeek).

Edelhert en damhert

Getaxeerde edelherten en damhertenschade per WBE

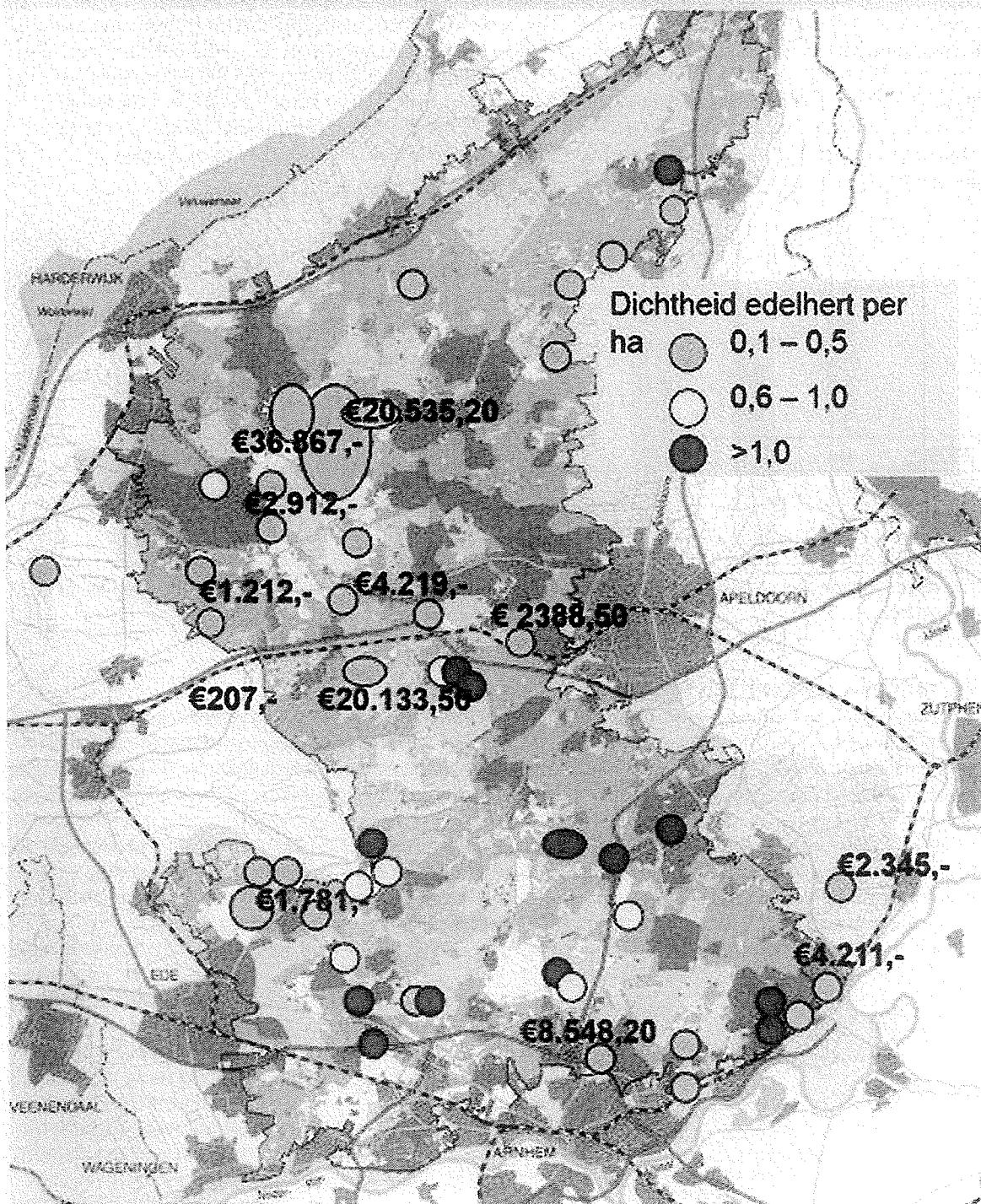
De getaxeerde edelherten- en damherten schade is ten opzichte van 2012 in 2013 gedaald tot 103.734 euro. Dit is een daling met 44%. Nog steeds is de meeste schade getaxeerd in de WBE Veluwe Noord West. Wel is de getaxeerde schade gedaald met 54%. Omdat de definitieve gegevens nog niet zijn gebruikt kan het zijn vanwege de late taxaties van de graszoden schade dat er nog taxatiebedragen uit 2013 worden toegevoegd.

Op de Midden Veluwe is er sprake van een opvallende toename van de getaxeerde schade. Deze is van €2.688, gestegen naar € 20.134,- in 2013. Het gaat om een aantal grotere maispercelen in de enclave Kootwijk.

	Veluwe Noord West	Zuid Oost Veluwe	Midden Veluwe	Noord Oost Veluwe	Brummen	Zuid West Veluwe	Kroondomein Het Loo	Nijkerk	De Schaffelaar	Totaal
2008	20.072	32.483	17.289	4.656	1.332	216	0	0	0	76.049
2009	28.465	24.398	0	544	3.689	3.721	441	0	0	61.259
2010	69.143	23.966	0	2.103	2.138	695	1.975	0	0	100.021
2011	100.056	33.513	2.187	5.861	3.197	1.896	1.752	840	0	149.302
2012	142.325	24.898	2.688	12.380	956	2.503	0	0	0	185.751
2013	65.804	12.760	20.134	335	1.587	1.781	1.126	0	207	103.734
totaal	425.865	152.019	42.298	25.880	12.900	10.812	5.294	840	207	676.115

De schade ontwikkeling in de Agrarische Enclave op de Noord West Veluwe van zowel wild zwijn en edelhert is aanleiding geweest om voor dit gebied in 2011 een Plan van Aanpak op te stellen. Doel is de edelherten en wilde zwijnenstand terug te brengen tot op de afgesproken aantallen. De getaxeerde schade is vanaf 2013 voor beide soorten aan het dalen. Voor de Agrarische Enclave is het doel 0 euro wilde zwijnen schade en voor edelherten is het streven de gewasschade terug te brengen tot een niveau van 10.000 a 15.000 euro per jaar.

GETAXEERDE EDELHERTENSCHADE 2013

De meeste schade is getaxeerd op de Noord West Veluwe. De taxatie van de graszoden zitten nog niet in deze cijfers. De gewasschade aan de zuidzijde van de Enclave bedraagt € 4219,-. Rond Elspeet is €20.535,- getaxeerd. In de hoek Uddel Staverden en Leuvenum in totaal € 20.535,20. Verder was er nog schade in Speuld en Koudhoorn. Op de Noord Oost Veluwe is in 2013 geen gewasschade getaxeerd. Dit wil nog niet zeggen dat er geen schade was.

Op de Midden Veluwe is de schade extreem gestegen € 20.133,50 in de Enclave Kootwijk. Op de Zuid West Veluwe is in de landbouwenclave de Driesprong voor € 1.781,- getaxeerd. Op de Zuid Oost Veluwe is € 8548,20 getaxeerd op de Baggermolen en € 4.211,- op Hof te Dieren. In de Soerense Poort is € 2.345,- gewasschade getaxeerd.

Ree

Reeën komen gebiedsdekkend in Gelderland voor, maar zorgen slechts incidenteel voor problemen in de landbouw. Vaak zijn de schades dan wel hoog. In Rivierenland is in de belangrijkste fruitteelt en boomteelt gebieden sprake van gebiedsdekkende lage reeëndichtheid omdat er anders teveel schade en overlast zou ontstaan. Deze gebieden zijn gelegen in de WBE's Neder Betuwe en Midden Betuwe. Ook in andere WBE's in Rivierenland en incidenteel elders in Gelderland liggen fruitteeltbedrijven en boomkwekerijen. Ook met het beheer wordt hier rekening gehouden, dit leidt niet tot lage dichtheden op gebiedsniveau. De schade die door reeën in een aantal fruitteelt bedrijven en boomkwekerijen zijn getaxeerd zijn extreem, maar worden niet vergoed door het Faunafonds.

	Circul Ooy en Milligen	Nijkerk	IJsselvallei	De Schaffelaar	Veluwe Noord West	Neder Betuwe	Vale Ouwe	Totaal
2009	0	0	2.659	0	106	0	92	2.857
2010	11.866	11.220	7.161	0	100	0	0	30.347
2011	0	0	0	9.550	336	407	0	10.293
totaal	11.866	11.220	9.820	9.550	542	407	92	43.497

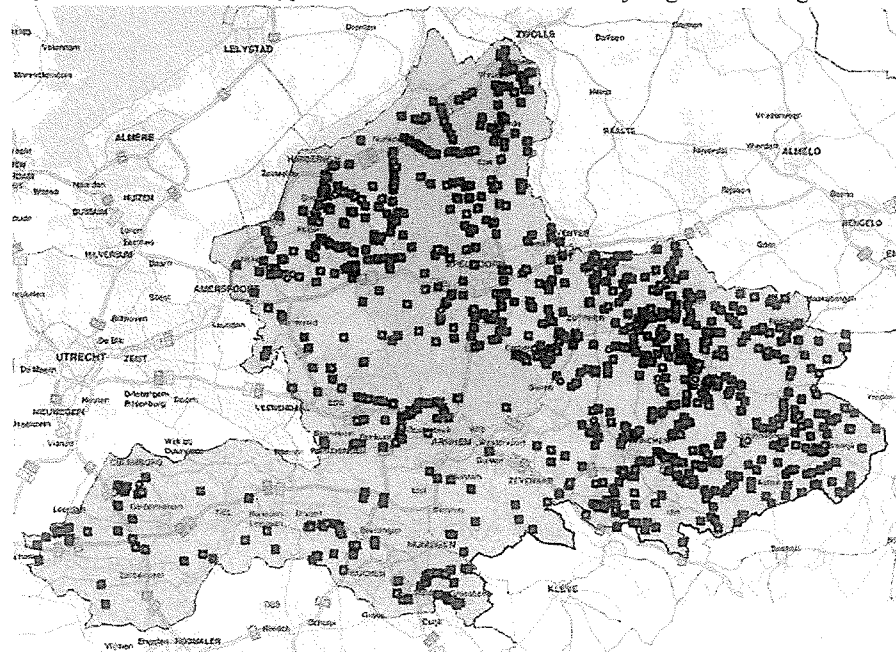
De getaxeerde schade in de WBE Nijkerk betreft schade aan suikermais. De reeën hadden hier de topjes uit de kolven gegeten.

AANRIJDINGEN MET GROFWILD

In Gelderland zijn in 2013 bijna 1.438 aanrijdingen met reeën (1140), wilde zwijnen (196), edelherten (75) en damherten (27) geregistreerd. Ten opzichte van 2012 (1.689) betekent dit een daling van bijna 16%. Per soort zijn er wel behoorlijke verschillen. De aanrijdingen met wilde zwijnen namen het sterkst af (-77%), daarna bij de edelherten (-26% en bij de reeën was er een beperkte daling van -3,5%. Alleen bij de damherten was sprake van een toename van het aantal aanrijdingen met 28%.

De daling voor de zwijnen was een verwachte. Sinds de sterke reductie in het seizoen 2012/2013 en de goede voedselsituatie vanaf september 2013 is het aantal aanrijdingen beperkt. De aantallen nemen nu weer toe en die groei gaat waarschijnlijk nog verder doorzetten nu er wederom een goed mastjaar aan zit te komen. In 2014 zal waarschijnlijk het aantal aanrijdingen beperkt blijven, door de te verwachten goede voedselsituatie.

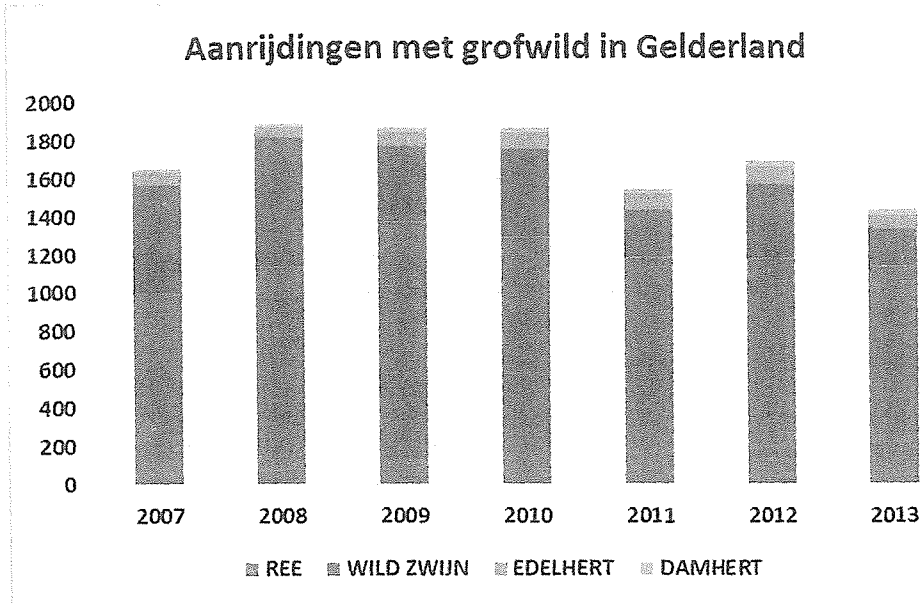
Bij de edelherten is de stijgende trend van het aantal aanrijdingen in 2013 gebroken. Dit heeft een directe relatie met de actuele aantallen.

Hetzelfde geldt voor de aanrijdingen met de damherten. Het overgrote deel van de aanrijdingen vindt plaats in de periferie van het Deelerwoud op de Zuid Veluwe. Hier horen inmiddels ook een paar wegen op de Midden Veluwe bij. Opvallend qua locatie zijn twee aanrijdingen in 2013 in de buurt van het Bergherbos. Dit was geen incident op de kaart van 2014 staan inmiddels weer 4 aanrijdingen met damherten ten westen van het Bergherbos. Waarvan 3 aanrijdingen op de

autosnelweg A18. Het zal hier wel om ontsnapte parkherten gaan. Het beleid is deze zo snel als mogelijk weer bij hun eigenaar te krijgen als dit niet lukt en ze zijn niet te verdoven, wordt in overleg met de eigenaar en de Provincie een machtiging voor afschot verstrekt.

Als het over aanrijdingen gaat dan gaat bij de pers meestal de aandacht uit naar de aanrijdingen met wilde zwijnen en edelherten op de Veluwe. Maar in 2013 was bijna 80% van alle aanrijdingen in Gelderland een aanrijding met een ree. Op het kaartje hiernaast staan alle aanrijdingen met reeën in 2013, het beeld spreekt voor zich.

Stichting GroenNetwerk en Stichting Wildaanrijdingen Nederland

Dankzij de professionele organisatie en afhandeling van aanrijdingen door de BOA's en jachtakehouders aangesloten bij de Stichting GroenNetwerk beschikken we in het grootste deel van Gelderland over realtime gegevens van alle aanrijdingen die door hun worden afgehandeld. Kent u de Stichting GroenNetwerk niet, kijk dan eens op hun site www.groennetwerk.nl.

De verzamelde gegevens worden gedeeld met de gebruikers van de Faunaregistratie. FBE, WBE's en jachthouders kunnen deze gegevens gebruiken om hun beheer op af te stemmen. Als VWV maken we hier ook dankbaar gebruik van en kunnen we u van onderstaande informatie voorzien.

In het deel van Gelderland waar de Stichting nog niet de afhandeling coördineert vragen we een ieder aanrijdingen te melden in www.faunaregistratie.nl. De gegevens uit Rivierenland worden op deze wijze vergaard.

Het is wel de bedoeling dat ook in de rest van Gelderland in de systematiek van Stichting GroenNetwerk te gaan werken. Het is zelfs de bedoeling om deze werkwijze ook elders in de Nederland uit te gaan rollen. Hiertoe is de Stichting Wildaanrijdingen Nederland opgericht. Zij zal ook in nauwe samenwerking met de Stichting GroenNetwerk de uitrol in de rest van Gelderland coördineren.

Om reeën te mogen doodschieten wordt door de Provincie een 'onthefing art 68' verstrekt. Voor de afhandeling van aanrijdingen loopt dit via een door de Provincie afgegeven 'aanwijzing art. 67'. Vooruitlopend op deze nieuwe situatie is de aanwijzing al op naam van de Stichting Wildaanrijdingen Nederland gesteld.

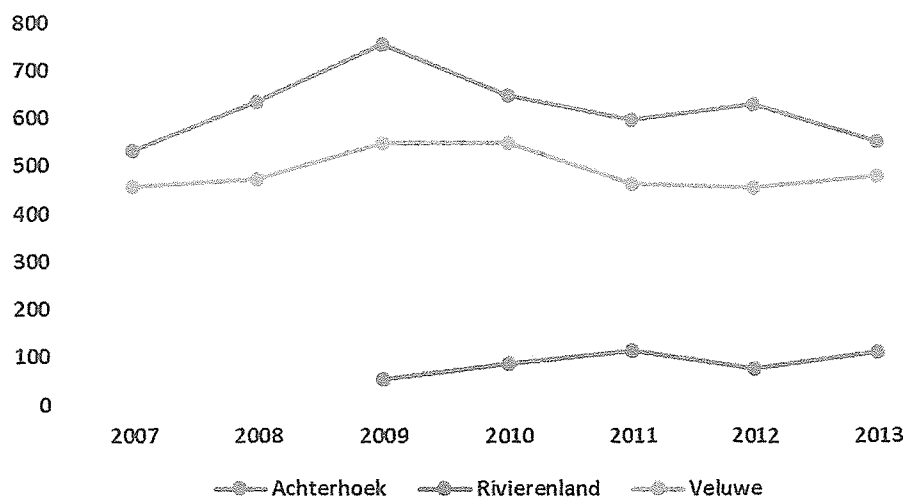
Zodra er een melding van een aanrijding bij de Meldkamer van de Politie (BEL 112) is binnen gekomen gaat een BOA of jachtakehouder ter plaatse. Datgene wat ze aantreffen wordt geregistreerd via de internetsite www.boaregistratie.nl. Elke melding is vanwege de melding aan de Meldkamer ook bij de Politie verifieerbaar. Hiermee zijn de gegevens gevalideerd en onverdacht.

Overzicht FBE Gelderland

Dit seizoen wordt voor de tweede maal Gelderland breed gerapporteerd. De informatie die volgt is vooral gericht op het geven van een algemeen beeld van de aanrijdingen van de reeën in Gelderland. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de Regio's Achterhoek, Rivierenland en Veluwe. Elke Regio kent een grofwildcoördinator. Deze coördinatoren waren er eigenlijk al, maar nu is hun rol geformaliseerd. De Vereniging Het Reewild heeft dit in nauwe samenwerking met de FBE Gelderland en de Ver. Wildbeheer Veluwe gerealiseerd. Voor de werkzaamheden van deze coördinatoren is een vergoeding afgesproken die door de sector en de FBE Gelderland wordt gefinancierd.

Aanrijdingen met reeën per Regio

Aanrijdingen met reeën per Regio

Het aantal aanrijdingen in de Achterhoek varieert tussen 530 en de 760 stuks. Op de Veluwe varieert het tussen 450 en 550 aanrijdingen. De variatie tussen de jaren is hier geringer. In Rivierenland varieert het aantal aanrijdingen tussen de 50 stuks tot 120 stuks per jaar. De vraag is of de gegevens van alle aanrijdingen inmiddels beschikbaar komen.

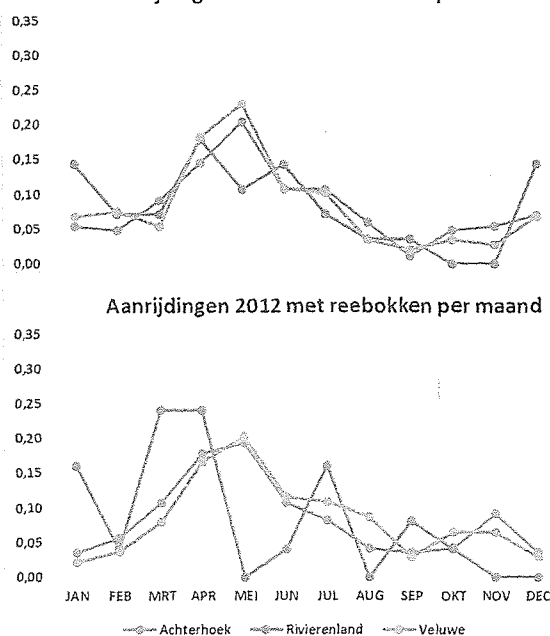
In de toekomst gaan we nauwkeuriger inzoomen op basis van de te onderscheiden leefgebieden. Nu worden de gegevens uit verschillende landschappen op een grote hoop gegoooid. Effecten op landschapsschaal vertroebelen daardoor. De ontwikkeling door de jaren heen in de Achterhoek en de Veluwe vertonen overeenkomsten maar ook wat verschillen. De piek in 2009 is meer uitgesproken dan op de Veluwe. Hetzelfde geldt voor de daling in 2010.

Hierna is gekeken of er tussen de Regio's verschillen zijn te vinden wanneer, welke reeën worden aangereden.

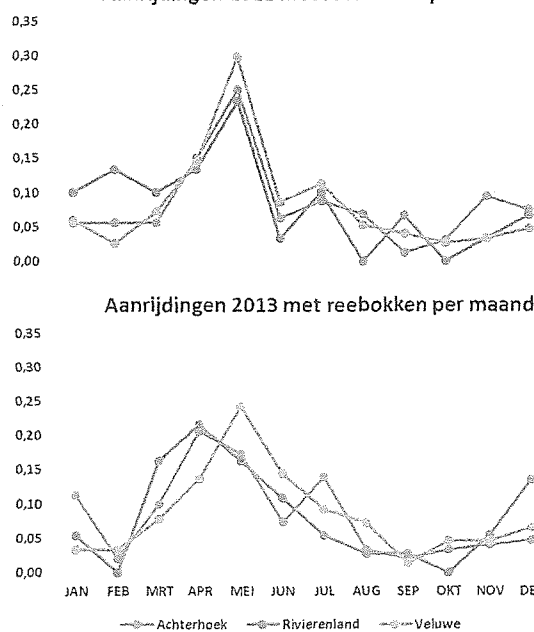
Aanrijdingen met reebokken

In de navolgende grafiek zijn de aanrijdingen van reebokken (1 jaar en ouder) per Regio per maand weergegeven. Vanwege de grote verschillen tussen de Regio's is het percentage per maand in de betreffende Regio weergegeven. Vorig jaar hebben we de algemene beelden bekeken. Maar tussen de jaren zijn er grote verschillen.

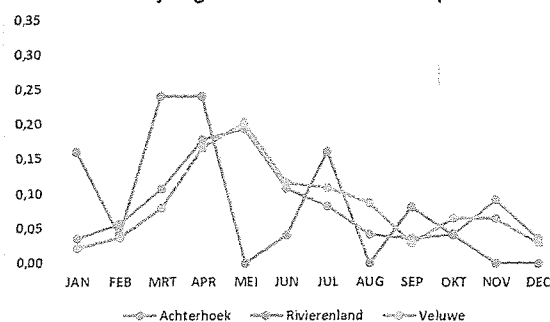
Aanrijdingen 2010 met reebokken per maand

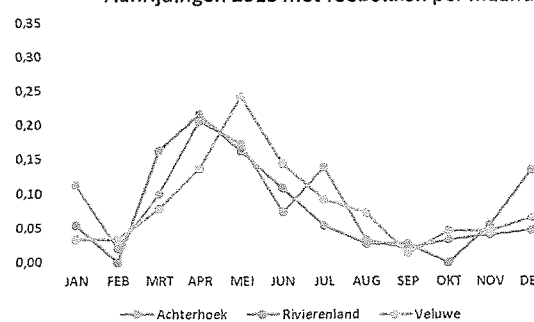
Aanrijdingen 2011 met reebokken per maand

Aanrijdingen 2012 met reebokken per maand

Aanrijdingen 2013 met reebokken per maand

Elk jaar blijkt dus verschillend te zijn. De grootste overeenkomst is dat de meeste aanrijdingen met bokken in de maand mei plaatsvindt. In 2013 zat de piek in de Achterhoek al in april. Met dat late voorjaar had je eigenlijk anders verwacht.

In Rivierenland lijkt de piek al eerder te liggen. Opvallend is de piek in juli 2013. In alle voorgaande jaren is er in juli geen piek te bekennen. In 2011 is de piek in aanrijdingen veel hoger dan in de andere jaren. Dit is voor al de drie de Regio's hetzelfde. Hier lijkt dus een uniforme oorzaak aan ten grondslag te liggen. In 2011 en 2012 is er een kleine piek in de maand november in de Achterhoek.

Het beeld in Rivierenland is vaak grillig dit komt omdat het aantal aanrijdingen redelijk beperkt is in vergelijking tot Veluwe en Achterhoek.

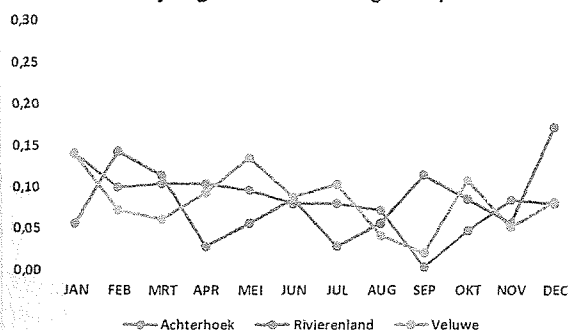
Aanrijdingen met reegeiten

Hetzelfde wat hiervoor met de bokken is nu met geiten (1 jaar en ouder) gedaan.

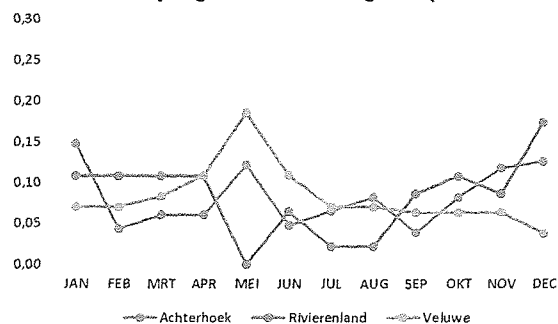
Hier zien we veel minder opvallende overeenkomsten. 2012 en 2013 vertonen opvallende gelijkenissen tussen Achterhoek en Veluwe. Het aandeel aanrijdingen in januari 2013 en januari 2010 is ook weer zo'n overeenkomst. Ook bijzonder is de piek in mei 2011 zichtbaar op de Veluwe en de Achterhoek. In Rivierenland juist een dip. Ook andere jaren is er op de Veluwe een lichte piek in mei. In 2013 in april, ook weer vroeger dan verwacht vanwege het late voorjaar.

Met het verder vergroten van deze gegevens en verdere analyses zullen we straks verklaringen geven voor wat we zien gebeuren.

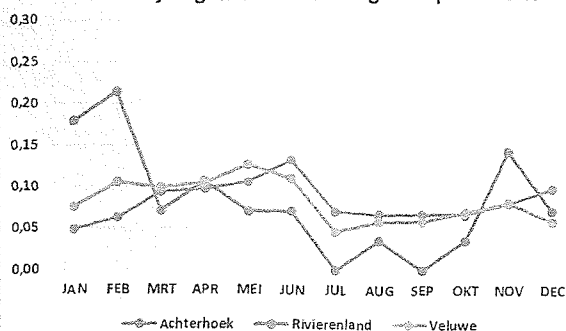
Aanrijdingen 2010 met reegeiten per maand

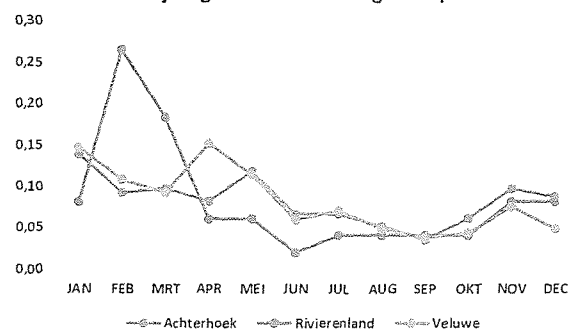
Aanrijdingen 2011 met reegeiten per maand

Aanrijdingen 2012 met reegeiten per maand

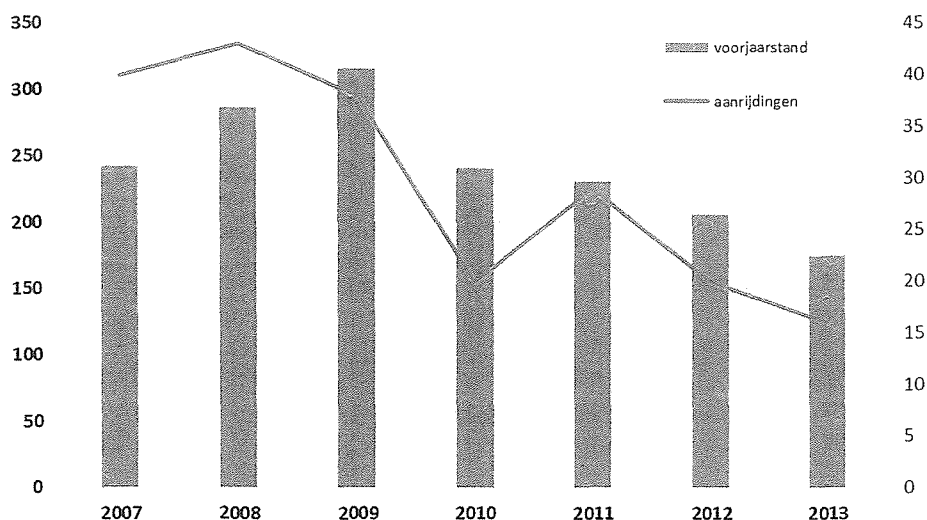

Aanrijdingen 2013 met reegeiten per maand

Dit is de meerwaarde van een goede registratie. De WBE Hummelo-Keppel is zo'n voorbeeld. Voor de presentatie van het Faunabeheerplan zette we de juiste gegevens op een rijtje.

Voorjaarsstand en aanrijdingen WBE Hummelo-Keppel

Wat voor de Veluwe door Alterra is aangetoond dat de aanrijdingen van reeën dichtheidsafhankelijk zijn, geldt natuurlijk ook van de Achterhoekse reeën.

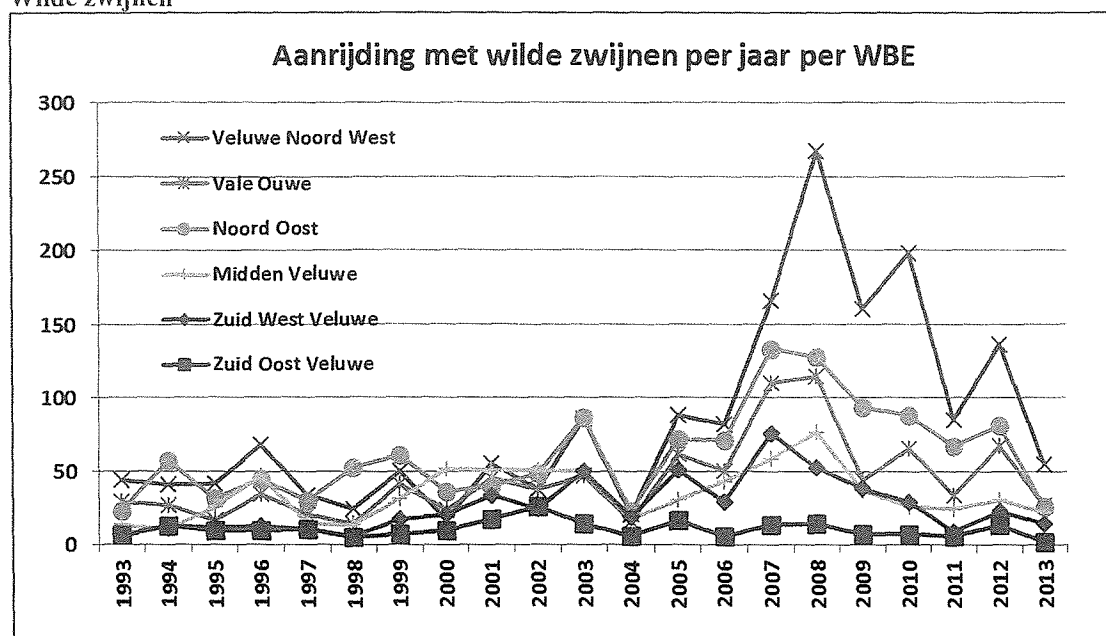
Hierna zijn de 20 WBE's vermeld waar in 2013 de meeste aanrijdingen met reeën zijn geregistreerd.

Nr	WBE	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	gemiddeld
1	Veluwe Noord West	88	92	128	114	64	67	101	93
2	Lochem eo	58	75	60	85	70	63	64	68
3	Zelhem Doetinchem	29	61	76	42	33	43	51	48
4	Ruurlo	35	40	28	47	33	54	51	41
5	Noord Oost Veluwe	79	80	84	66	72	58	50	70
6	Ijssel Oost	47	48	81	46	52	47	48	53
7	Gendringen-Bergh	54	74	87	63	44	57	47	61
8	Winterswijk eo	54	73	71	78	57	72	46	64
9	Ijsselvallei	29	41	38	52	50	44	44	43
10	Brummen eo	50	35	52	43	35	37	41	42
11	Wisch	23	28	41	28	34	35	40	33
12	De Berkelstreek	46	39	51	51	42	43	35	44
13	Zuid Veluwe West	12	8	19	20	36	31	34	23
14	Nijkerk eo	22	50	42	54	33	47	34	40
15	Gorssel	20	30	31	43	34	40	34	33
16	Land van Gelre	0	0	16	2	36	14	33	14
17	Voorsterbeek	41	23	44	33	37	28	30	34
18	Oost Gelre	28	21	40	24	20	29	29	27
19	Midden Veluwe	28	27	32	47	40	37	28	34
20	Aalten eo	30	40	46	29	39	37	26	35

Speerpunt binnen het beheer van de reeën in Gelderland voor de aankomende periode, is door middel van beheer en maatwerk aanpak een substantiële vermindering van het aantal aanrijdingen te bereiken. Dit vraagt om een gezamenlijke met wegbeheerders en terreineigenaren afgestemde aanpak.

Als eerste vragen we de WBE's hun toegewezen afschot te realiseren en met hun beheer in te spelen op de lokale situaties waar veel aanrijdingen met reeën plaats vinden. De kaarten in Faunaregistratie geven in het grootste deel van Gelderland realtime inzicht in de aanrijdingen. De oproep is dan ook meer effectgericht afschot te gaan plegen. Het voorbeeld van de WBE Hummelo-Keppel toont aan dat het effect heeft.

Wilde zwijnen

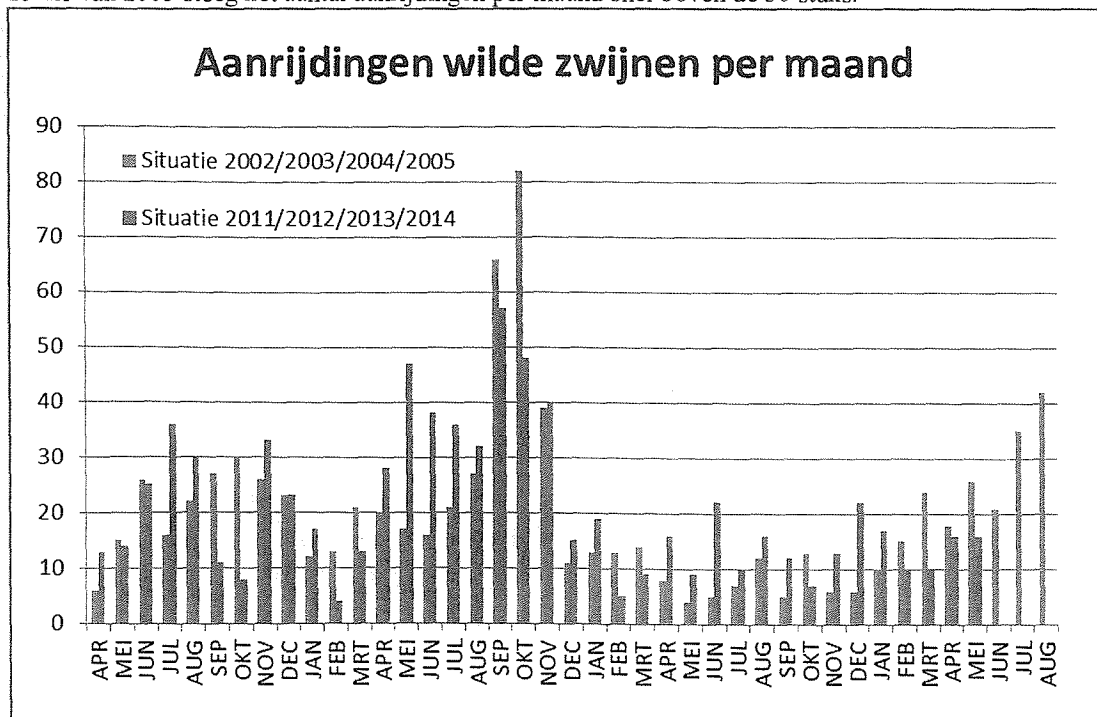

Het aantal aanrijdingen met zwijnen is op Veluwe niveau met 59% gedaald. De trend van de aanrijdingen met wilde zwijnen per WBE is overall hetzelfde. Op de Noord Veluwe is het aantal sterker gedaald dan op de Zuid Veluwe. Vanaf december 2012 tot nu toe is het aantal aanrijdingen beperkt. Dit is een combinatie van een lagere stand en een goed voedselaanbod vanaf september 2013.

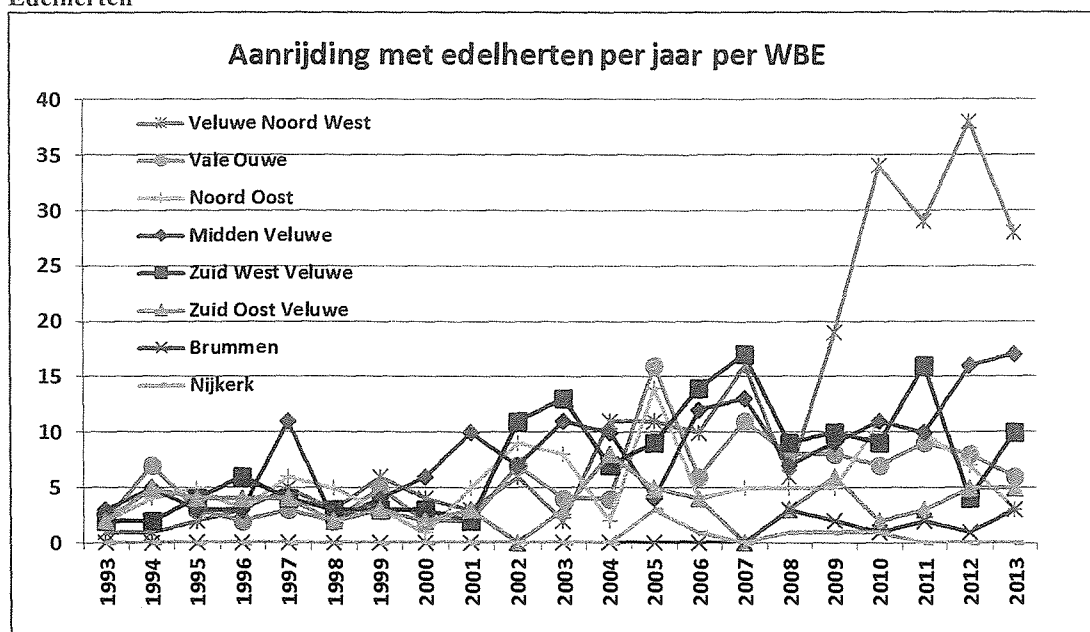
Inmiddels is de stand aan het stijgen en neemt de voedselsituatie deze zomer wat af. Dit zal waarschijnlijk tot een stijging van het aantal leiden. Of de vanaf augustus startende val van voornamelijk beukennoten er voor zorgt dat het aantal aanrijdingen ondanks de toenemende aantallen zwijnen beperkt blijft, zullen we gaan zien.

Vergelijk 2002/2003/2004/2005 met de zelfde periode in 2011/2012/2013/2014

We zijn nu in het laatste deel van de grafiek beland. Vanaf december 2012 (december 2003) tot en met mei 2014 (mei 2005) is het aantal aanrijdingen beperkt. De laatste twee maand is er al sprake van een lichte stijging. In de zomer van 2005 steeg het aantal aanrijdingen per maand snel boven de 30 stuks.

Edelherten

Het aantal aanrijdingen met edelherten is op Veluwe niveau met 14% gedaald. In tegenstelling tot de trend bij de wilde zwijnen zijn de ontwikkelingen met aanrijdingen met edelherten per WBE verschillend. Het aantal aanrijdingen is in de WBE Noord Oost Veluwe het sterkst gedaald (-57%). In kader van het Plan van Aanpak Agrarische Enclave wordt hard gewerkt de aantallen edelherten naar het afgesproken niveau te brengen. Een eerste stap is gezet en dit is meetbaar in een afname van de aanrijdingen in de WBE Veluwe Noord West en Vale Ouwe van 25%.

Op de Zuid Veluwe is het aantal aanrijdingen in de WBE Midden Veluwe verder gestegen (+6%). De hoogste stijging doet zich voor in de WBE Zuid West Veluwe (+150%). Dit echter na de onverklaarbare dip in 2012. Ten opzichte van 2011 is er nog wel sprake van een daling. Het aantal aanrijdingen op de Zuid Oost Veluwe is stabiel.

Damherten

Het voorkomen van damherten is op de Veluwe beperkt. De populatie op de Noord Veluwe is in aantallen beperkt. Op de Zuid Veluwe is groei binnen een afschotvrije zone mogelijk. De toename in aantallen leidt sinds 2010 ook tot een toename van het aantal aanrijdingen.

